

NEWS ON PAGES 254—256
LES NOUVELLES LA PAGE 257

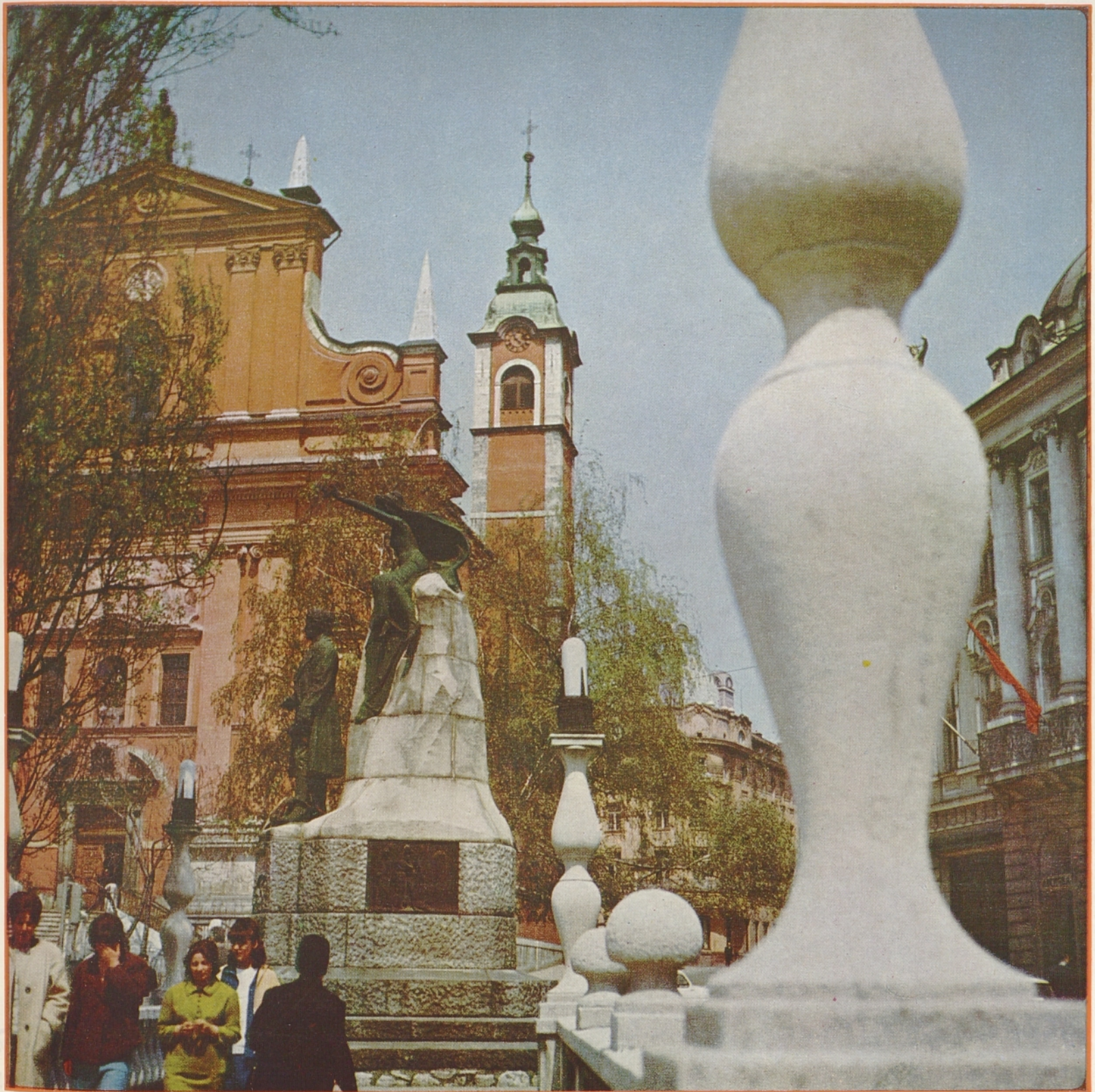
9

RODNA
GRUDA

september 1967

revija Slovenske izseljske matice

Slika na naslovni strani:
Drago Kralj: Ljubljanska razglednica,
Prešernov spomenik

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica
v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Can-
karjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna
urednica ZIMA VRSCAJ, Urednika: INA SLOKAN
in JOŽE PRESEREN.
Grafično oblikovanje: Spela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanaajstkrat na leto. V poletnem času izi-
deta dve številki skupno. Letna naročnina za preko-
morske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz
inozemstva: devizni račun pri Splošni gospodarski
banki 501-620-5-3204-10-4; za dinarska plačila 501-8-51.
Poštnina plačana v gotovini. Rokopisov ne vrača-
mo. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

Slovenski otroci iz belgijskega Limburga, ki jih je na letovanje v Jugoslavijo vodila prizadevna organizatorica Tončka Trkajeva, so kot gostje Slovenske izseljenske matice preživeli deset dni v počitniški koloniji v Savudriji, za tem pa so obiskali še sorodnike ter si ogledali številne slovenske kraje. V Ljubljani so jih sprejeli tudi v prostorih Društva prijateljev mladine in v uradu Slovenske izseljenske matice. Pokramljali smo o vtisih, ki so jih dobili v domovini njihovih staršev, o šoli, o počitnicah, predvsem pa o morju. V dar je prejel tudi vsak po eno slovensko knjigo. Na sliki zgoraj: ob prihodu na ljubljansko železniško postajo. Slika levo: tudi v Savudriji so radi zapeli in zaigrali

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

September

XIV. leto

Št. 9

Vsebina:

Jože Prešeren: Pozdravljeno, morje!

Novice iz matice

Skupina iz Holandije

Skupina iz Avstralije

Obisk iz Škotske

Iz Francije na oddih v domovino

Mirko Ličen: Izseljenci na kromberškem gradu

J. P.: Praznično srečanje v Murski Soboti

I. S.: Kamniška Bistrica

S. Izseljenski dan v Trbovljah

Mitja Vošnjak, pomočnik drž. sekretarja za zunanje zadeve.

Ina Slokan: Urednik Frank Zaitz iz Chicaga

P. J.: Pittsburgh Junior Tamburitzans na turneji po Jugoslaviji

F. Šetinc: Naši delavci na tujem

J. Prešeren — A. Blažina: Železarsko mesto v dolini pod Mežakljo

Zanimivosti — novice

Kakšna bo nova ljubljanska bolnišnica?

Jugoslovani znani kot dobri delavci

Alžirski plin po koprskem plinovodu

News

Les Nouvelles

Kultura

Jana Milčinski: Slovensko jubilejno gledališko leto

J. M.: Tečaj slovenščine na ploščah

Ina Slokan: J. N. Rogelj: Skrivnostni klic Nove knjige

Alojz Gradnik: Domači zemlji

Ob grobu slovenskega pesnika

A. Gradnika

R. V.: Umrla je Ilka Vaštetova

Otroci berite

Naši pomenki

Naši po svetu

Vprašanja — odgovori

Učimo se slovenščine

Veno Pilon: Izlet v Lens

Josip Splivalo: Slovo od doma

Janko N. Rogelj: Med pogrešanimi

Evgen Jurič: Ženitev po novem

Naročite

SLOVENSKI

IZSELJENSKI

KOLEDAR

za leto 1968

KOLEDAR

je letna publikacija Slovenske izseljenske matice, bogato ilustrirana knjiga trajne vrednosti. Odlikuje se z zanimivim berilom iz življenja v obeh domovinah, zlasti pa s svojim pomembnim poslanstvom, da objavlja sestavke iz zgodovine slovenskega izseljenstva.

CALENDAR

is the yearly publication of Slovenska izseljenska matica. It is a richly illustrated book of lasting value, noteworthy for its selection of interesting articles of the life in both home-countries, as well as for its special mission of publishing essays on the history of Slovenian emigration and immigration.

KOLEDAR stane 3,00 USA dolarje ali enako vrednost v drugi valuti.

NAROČITE GA ČIMPREG

pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II. ali pri svojih zastopnikih.

ZASTOPNIKOM nudimo provizijo.

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR za leto 1968 bomo pošiljali naročnikom v čezmorskih državah s priporočeno pošto, da bi ga prejeli zanesljivo in hitreje.

Če bomo prejeli naročila pravočasno, boste koledar imeli v rokah že pred novoletnimi prazniki. Lepa knjiga vam bo v razvedrilo v zimskih dneh.

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1968 je lahko tudi lepo praznično darilo za vaše sorodnike, prijatelje in znance!

POHITITE Z NAROČILI!

POZDRAVLJENO MORJE!

Bili smo kar v zadregi, kako bi jim rekli: belgijski otroci ali slovenski otroci iz Belgije ali kako drugače. Eno pa je res: ti otroci so naši, slovenski, pa naj žive kjerkoli, saj vendar znajo tako lepo govoriti slovensko, pa ne samo govoriti — v slovenščini tudi recitirajo pesmi in igrajo igre, da o tem kako lepo po slovensko zapojejo, sploh ne govorimo. Pesmi znajo nič koliko in povedo ti jih, morda s komaj zaznavnim tujim naglasom, kolikor hočeš.

Prvo veselo srečanje in obenem presečneženje so nam pripravili na ljubljanski železniški postaji, ko so prišli na počitnice v Jugoslavijo. Že po prvih pozdravih in stiskih rok, sta Fani in Mili Bogovičevi zrecitali pesmi Domovini in Pozdrav Ljubljani. Potem so jih pozdravili tudi ljubljanski pionirji in jim izročili šopek nageljnov. Kljub utrujenosti, saj so imeli za seboj dolgo vožnjo z vlakom iz Belgije, je bilo to srečanje veselo in živahno. Prvi stik z domovino njihovih staršev je bil kot zadoščenje za lepo zapeto narodno pesem ali za slovensko recitacijo.

Srečali smo se spet v Savudriji, kamor so odpotovali že naslednji dan po prihodu v Jugoslavijo. Tu so bili v počitniškem domu občine Ljubljana-Center deset dni gostje Slovenske izseljenske matice. V domu so se zbrali v prijetno družino slovenski otroci iz Avstrije, Italije, naši gostje iz Belgije in seveda iz Slovenije. Ob večerih so radi pripravili kratek skupen program, kjer so pokazali, kaj so se naučili. Vsi so bili posebno veseli, kadar je zaigrala na harmoniko Mili Bogovičeva, saj se je izkazala kot pravi mojster, njena sestra Fani pa je z veseljem recitala slovenske pesmi. Ko smo jo vprašali, koliko jih zna, kar ni vedela točno povedati. Rekli pa so nam, da okrog dvajset.

»Kaj vam je v Savudriji najbolj všeč.«

»Morje!«

»Česa pa se najbolj veselite?«

»Tega, da smo se naučili plavati!«

Otroci so bili po ves dan v topli morski vodi, bili so navdušeni nad vsem, kar pomeni morje, kopanje, plavanje.

»V belgijskem Limburgu živi sedaj še okrog 100 slovenskih družin,« nam je povedala voditeljica te otroške skupine Tončka Trkajeva. »Treba je vložiti veliko truda, da otroci, rojeni na tujem, govore slo-

venski jezik...« Pri tem ima prav Tončka Trkajeva velike zasluge, saj že deset let vodi otroško skupino pri društvu sv. Barbare v Eisdeni. Uči jih recitacij, igrice, pesmic, zraven pa piše igrice in pesmi tudi sama. V Belgiji živi že štirideset let, sicer pa je doma iz Šmarjeških Toplic na Dolenjskem.

Za vso našo domovino je bil prav gotovo izreden dogodek, da je prišla na počitnice v domovino skupina otrok slovenskih izseljencev. Spoznali so domovino svojih očetov in mater, se bolje seznanili s slovenskim jezikom in se naužili lepote, ki so jih prej, kot sami pravijo, komaj slutili. »Pričakovali smo, da bo lepo, vendar pa

je v resnici vse veliko lepše, kot smo mislili,« so nam zatrjevali vsi — Bogovičevi Fani in Mili, Vidičeva dva, Jakoševa dva, Budnarjeva, Klavžarjevi trije, Stradovnikova Josie, Polavderjev, Rakov, Gostiševa in drugi. Polni lepih vtisov so se 12. avgusta vrnili v Belgijo.

Želimo jim tudi v prihodnje še veliko uspehov pri učenju slovenskih pesmi in iger, v šoli, katero tudi že sedaj vsi zelo dobro zdelujejo, želimo pa tudi, da se k nam še vračajo, s starši ali sami. Kadar koli bodo prišli, bodo dobrodošli, prav tako kot vsi naši ljudje, ki prihajajo k nam na obisk. Sicer pa se strinjamo z vsemi: beseda NA SVIDENJE drži!

J. P.

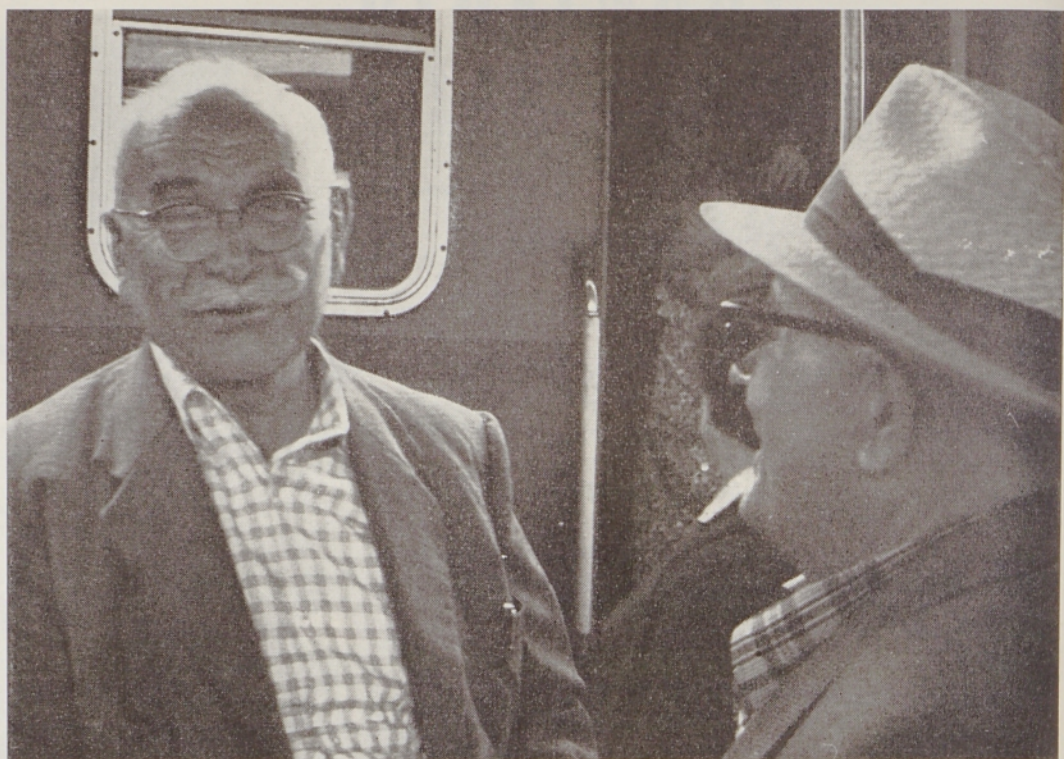
Tone Slavič iz Avstralije je pripeljal letos prvo skupino iz te dežele
 Josef Videc iz Holandije, častni predsednik društva Edinosti
 Franc Gril, predsednik društva sv. Barbara iz Herlerheide
 Franc Stanjko iz Škotske z ženo
 Foto: Jože Prešeren

Skupina iz Holandije

26. julija popoldne smo na Jesenicah in v Ljubljani pričakali skupino 60 rojakov iz Holandije, ki je prišla na nekajtedenski oddih v Slovenijo. Skupino je vodil predsednik društva sv. Barbare iz Herlerheide Franc Gril. Na železniški postaji so rojake pričakali številci svojci in prijatelji. Srečali smo tudi naše stare znance: častnega predsednika Edinosti Josefa Videca, Franca Belinca, ki pride skoraj vsako leto na obisk v Slovenijo, in druge. Iskreno dobrodošlico in prijetno počutje pa smo še s posebnim veseljem izrekli Mirku Koprivcu in njegovi mladi ženki, s katero je bil na poročnem potovanju.

Skupina iz Avstralije

V juliju smo na ljubljanskem letališču pri Brniku pozdravili tudi skupino rojakov iz Avstralije. Med obiskovalci so bili skoraj sami mlajši ljudje, ki živijo v Avstraliji po deset ali petnajst let in je bil to njihov prvi obisk v domovini. Skupino je vodil Tone Slavič iz Melbourn, ki je

letos prišel že drugič na obisk v Slovenijo. Povedal nam je, da je bilo dokaj težko organizirati skupinski obisk, ker Slovenci v Avstraliji ne živijo strnjeno, vendar pa je izrazil prepričanje, da bodo prišle v prihodnjih letih iz Avstralije še večje skupine slovenskih izseljencev na obisk v Jugoslavijo.

Obisk s Škotskega

Na Matici nas je konec julija obiskal tudi Franc Stanjko iz Danddeja na Škotskem, sicer pa doma iz Laz v Tuhinju. Prišel je poravnat naročnino za Rodno grudo, ob tej priliki pa smo se tudi pogovorili o njegovem obisku v domačih krajih po petih letih, o življenju doma in na Škotskem. V krajih, kjer živi, ni drugih Slovencev, zato pravi, da mu je branje Rodne grude edini način, da slovenskega jezika ne pozabi, obenem pa zve tudi marsikatero novico iz domačih krajev. Na Škotskem živi že pet let, pred tem pa je

Nekaj slik z izseljenskega srečanja na kromberškem gradu pri Novi Gorici. Bilo je zelo prijetno, kar se vidi tudi na naših posnetkih.

bil deset let v Avstraliji v okolici Melbourne, kjer je tudi spoznal svojo življenjsko družico — Škotinjo. To, pa želja, da bi bil bliže domačim krajem, ga je privedlo do tega, da se je preselil v ženin domači kraj, kjer si je s prihranki kupil samopostrežno trgovino. Po štirinajst dnevnem bivanju v Sloveniji se je vrnil na Škotsko. Zelimo mu še veliko uspehov pri delu in da bi spet kmalu obiskal domače kraje.

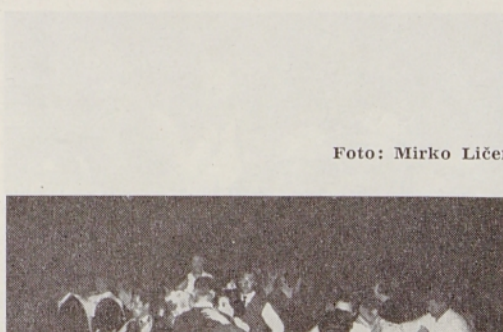
Iz Francije na oddih v domovino

V ponedeljek 31. julija je v zgodnjih jutranjih urah s posebnim vlakom prispeła na tritedenski oddih v Slovenijo skupina 325 izletnikov — naših rojakov in njihovih družinskih članov iz Francije, pokrajina Moselle. Predstavniki Slovenske izseljenske matice so jim šli nasproti do Jesenic in da bo srečanje prijetnejše, so vzeli s seboj še harmonikarja, ki je med potjo do Ljubljane igral poskočne. Za dobrodošlico so jim nazdravili tudi s kozarčkom domače slivovke. Na matici smo se že pred tem srečali s številnimi letošnjimi obiskovalci iz Francije, ki so se pripeljali z osebnimi avtomobili. Med znanci, s katerimi se srečujemo skoraj sleherno leto, smo letos spet pozdravili tudi častnega predsednika Združenja Jugoslovanov v sev. Franciji Jožeta Martinčiča iz Lensa, ki si je prišel na svojo rodno Dolenjsko okrepit zdravje.

Izseljenci na kromberškem gradu

V soboto 29. julija je bilo v parku kromberškega gradu srečanje izseljencev iz čezmorskih in evropskih dežel. To družabno prireditev je organizirala podružnica Slovenske izseljenske matice, Socialistična zveza in turistično društvo iz Nove Gorice.

Že v zgodnjih popoldanskih urah so se začeli zbirati prvi obiskovalci. Ogledovali so si goriški muzej in lepo okolico z bogatim parkom, prireditev pa se je začela ob 19. uri. Drage goste so pozdravili predstavniki krajevnih oblasti in organizacij, nato se je začel izredno bogat kulturni program, ki so ga lepo izvedli domači pevski zbor Vinko Vodopivec, ki ga vodi izseljenec — povratnik Alojz Pavlin, moški pevski zbor Kras iz Dola — Poljane v Italiji, ki je pod vodstvom Pavline Komelove zapel sedem narodnih pesmi in dokazal,

da Slovenci v zamejstvu skrbno goje svoj materin jezik. Aleksij Pregarc, član goriškega gledališča je recitiral nekaj odlomkov iz Gregorčičeve in Prešernove poezije. Za veselo razpoloženje pa je neumorno skrbel goriški kvintet Hvala. Sledilo je ljudsko rajanje, ki je trajalo do zore.

Mirko Ličen

Praznično srečanje v Murški Soboti

Murskosoboška podružnica Slovenske izseljenske matice je prvo izseljensko srečanje organizirala 22. julija v Murški Soboti. Že dopoldne se je pred umetnostnim paviljonom zbrala skupina okrog 90 rojakov predvsem iz zahodnoevropskih dežel, pa tudi iz Severne in Južne Amerike. Gostje so si najprej ogledali razstavo Panonska pokrajina — panonski človek, za tem pa še filma Lep spomin in Srečanje s Pomurjem. Po kratkem sprehodu skozi park so si v Pokrajinskem muzeju ogledali še razstavo dokumentov odpora proti fašizmu v Prekmurju, sobane grofa Szaparyja ter razstavljene predmete iz preteklega časa.

Na svečanem kosilu je goste pozdravila predsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščajeva in podpredsednik soboške podružnice Maticice Franc Šebjanič. V imenu izseljencev je spregovoril predsednik Prvega slovenskega prekmurskega društva iz Montevidea, Urugvaj, Geza Kološa. Zahvalil se je izseljenski matici za skrb, ki jo posveča Slovincem po svetu, posebej pa je poudaril, kako srečni so naši ljudje, ko se vračajo, čeprav samo za kratek čas, v domovino. Geza Kološa je ob tej priliki izročil predstavnikom podružnice matice spominsko pergamentno listino Prvega slovenskega prekmurskega društva.

Srečanje v Murški Soboti je bilo značilno prav zaradi prisrčnih srečanj med izseljenci več rodov, starejših, novejših, prve, pa celo tretje generacije. Tako smo se srečali s skupino mladih iz Belgije, ki so izražali željo po večjem sodelovanju z našo mladino, radi bi potovali na podlagi izmenjav z našimi mladimi ljudmi, si dopisovali idr.

Drugo srečanje je murskosoboška podružnica Matice pripravila 9. avgusta v gostišču Jež v Radencih. Gostje so si ogledali zdravilišče, po skupnem kosilu in kratkem programu pa so se v veselem razpoloženju razšli. Več o tem srečanju bomo poročali prihodnjč.

Foto: Mirko Ličen

nja pri širjenju in utrjevanju vezi med našimi izseljenci in staro domovino. V imenu direktorija Slovenskega narodnega doma v Clevelandu pa je spregovoril rojak Joe Birk. Dejal je, da s soprogo tako rada prihajata na obisk, da že več ne ve, kje je bolj doma — v Sloveniji ali v Clevelandu.

V kulturno zabavnem programu so nastopili Veseli planšarji, ansambel Kosec iz Mengša, kamniški kvintet, folklorna skupina iz Stranj, recitatorka Fani Trebevšek in prikupna »majerca« Kati Turkova, ki je recitirala svojo lastno pesmico.

Na povabilo predsednika podružnice tov. Urbanca so gostje nato obiskali tudi bližnji spomenik padlim partizanom planincem, ki so ga pred leti izdelali iz lesa sami domačini

I. S.

V petek 21. julija je podružnica Slovenske izseljenske matice Kamnik-Domžale povabila rojake na prijetno, po domače ubrano družabno srečanje v Kamniško Bistrico.

V slikovitem planinskem okolju so goste, med katerimi so bili številni naši znani društveni delavci iz ZDA in drugod, pozdravili fantje in dekleta v narodnih nošah, jim pripeli na prsi nageljne in roženkravte ter zapeli v pozdrav. Ko so posedli k mizam, so jim zaželeli dobrodoščilo predstavniki kamniške in domžalske občine in predsednik podružnice matice iz Kamnika. Mary Skušek iz Millwaukee, domačinka iz Domžal, je sporočila pozdrave krožka Progresivnih Slovenk iz Mill-

waukee ter se še posebej zahvalila Slovenski izseljenski matici in uredništvu revije Rodna gruda za uspešna prizadeva-

Urednik Frank Zaitz v družbi z nekdanjim predsednikom pevskega zbora Prešeren, Frankom Japichem v uradu matice

Mitja Vošnjak, pomočnik državnega sekretarja za zunanje zadeve

Zvezni izvršni svet je pred kratkim imenoval za pomočnika državnega sekretarja za zunanje zadeve Mitjo Vošnjaka, znanega slovenskega publicista, pisatelja in diplomata. Več let tudi aktivno sodeluje pri delu Slovenske izseljenske matice, kjer je član njenega izvršnega odbora in njen podpredsednik. Kljub odhodu v Beograd bo Mitja Vošnjak tudi v prihodnje sodeloval pri delu Slovenske izseljenske matice, kateri bo s svojim delom prav gotovo veliko koristil.

Izseljenski dan v Trbovljah

V domu Delavskega prosvetnega društva Svoboda II. v Trbovljah je bilo 10. avgusta popoldne zelo živahno. Saj je bil to izseljenski dan, ob katerem podružnice Slovenske izseljenske matice iz zasavskih revirjev vsako leto počaste rojake, ki so prišli na obisk v svoj stari kraj. Glavna letošnja prireditev, katero je pripravila trboveljska podružnica skupaj s krajevnimi organizacijami, je bilo družabno srečanje v domu Svobode II. v Trbovljah. Od vseh strani so se naši izseljenci zbirali. Tisti, ki so prišli že dopoldne, so si pred tem ogledali Trbovlje in okolico.

Popoldanska družabna prireditev se je začela nekaj po 17. uri. Naši rojaki iz raznih evropskih in tudi čezmorskih dežel, kakor tudi številni povratniki, so polno zasedli vsa omizja.

V imenu prirediteljev so zbranim zaželeli dobrodošlico: predsednik podružnice Slovenske izseljenske matice iz Trbovelj tov. Naglav, podpredsednik trboveljske občine tov. Osredkar in član glavnega odbora Slovenske izseljenske matice Tone Kukovica.

Nato so zaigrali Veseli rudarji. Spet smo skupaj, je bil naslov prve skladbe, ki je drage goste ob omizjih živahno razgibala. Ob veseli muziki Veselih rudarjev, petju mešanega pevskega zbora DPD Svoboda II., posrečenih šalah prebrisanega humorista Robija, recitacijah sodelavca RTV Ljubljana Marjana Kralja — se je razpoloženje stopnjevalo in bilo prijetno razgibano, kakor je na podobnih srečanjih med našimi rojaki v Franciji, Belgiji in Holandiji.

Urednik Frank Zaitz iz Chicaga

Navihano nas je pogledal in se nasmehnil, nato pa smo si krepko stisnili roke.

Takšno je bilo naše srečanje na matici z nestorjem slovenskih novinarjev, urednikom Frankom Zaitzem iz Chicaga. Z njim je prišla njegova prijazna soproga Angela.

Nadvse veseli smo bili srečanja s tem našim uglednim rojakom, katerega ime je že desetletja tesno povezano s kulturno in politično dejavnostjo naših rojakov v ZDA. Stekla je beseda o tem in onem. V očeh se mu je zalesketalo, ko je pripovedoval o zadnjem obisku v Sloveniji v letu 1938. Takrat sta s soprogo obiskala veliko dežel, seveda bila sta malo mlajša. In potem doma. Hodila sta in hodila, saj če hodiš, si ve bolje ogledaš, globlje dojameš. Plezala sta na hribe, hodila iz kraja v kraj. Njegova mati je takrat še živela. Ni ju poznala, ko sta prišla, saj sta jo hotela presenetiti. Sedela je na vrtu z vnučkom v naročju in jima rekla, da ni nikogar doma... Zdaj matere že dolgo ni več, leta beže in noge postajajo vse težje. Pa se je tako vse spremenilo. Človek bi spet hodil in hodil. Iz ulice v ulico, iz kraja v kraj, gledal bi in lovil vtise. Če se voziš z avtomobilom vse prehitro zbeži mimo kakor v filmu — slika se prikaže in izgine.

Pozneje smo zvedeli, da je rojak Zaitz odšel na krajše zdravljenje v bolnišnico na Jesenice. Skrbelo nas je in bili smo prav veselo presenečeni, ko sta nas potem s soprogo spet obiskala na matici. Vse je spet dobro, le še nekaj počitka v zdravilišču.

Rojak Frank Zaitz, ki ima v Sloveniji med našimi kulturnimi delavci številne prijatelje, je novinar že skoraj pet desetletij. Če bi sestavili stolpce vsega, kar je v teh letih napisal, bi bil to tako dolg trak, ki bi segel skoraj iz starega kraja

preko morja prav tja do Chicaga. Toda o tem noče govoriti. Dejal je, da ne želi, da se piše o njem. A kljub temu se bom malo »pregrešila« in povedala o njem, kar je znanega in zapisanega.

Pravzaprav je Ljubljčan, doma z Ilovice na Ljubljanskem barju, kjer so včasih kopali šoto. Rodil se je 18. avgusta leta 1888. Aprila 1907 je odpotoval v Pueblo, kjer je delal v topilnici rude, bil nato brezposeln, potoval iz kraja v kraj za delom. Gradil je predore, topil rudo, delal v svinčenem rudniku, kjer je zbolel. Leta 1914 je prišel v Chicago in dobil delo v kemični tovarni. Leta 1919 se je zaposlil pri Proletarcu in se posvetil publicistiki in društvenemu delu.

Po odhodu Etbina Kristana v domovino v l. 1920 je prevzel uredništvo Proletarca, ki ga je urejal dokler je list izhajal, to je do 6. februarja 1952. Od leta 1920 do 1950 je bil urednik Ameriškega družinskega koledarja, v letih 1933 do 1945 je urejal mesečnik Majski glas ter pred njim Prvi maj, oziroma prvomajsko slavnostno število Proletarca. Pri Prosveti je prvič sodeloval v letu 1918, ko je nadomeščal pomožnega urednika Petra Bernika, ponovno pa je bil urednik Prosvete od decembra 1952 dalje. Od januarja 1953 do 4. septembra 1957 je bil glavni urednik Prosvete in mladinskega lista The Voice of Youth. Zadnjih šest let je pomožni urednik Prosvete.

V Slovenko narodno podporno jednoto se je vključil že v prvih letih ob prihodu v Ameriko. Bil je predsednik njenih društev v Elyju, Evelethu in Butteju. Od l. 1914 je v odboru društva št. 1 Slavija v Chicagu in od tega 30 let predsednik. V letih 1921 in 1925 je predsedoval konvencijama SNPJ, ki sta bili prva v Clevelandu, druga v Waukeganu. Vrsto let je bil član izvršnega odbora Jugoslovanske socialistične zveze ter 36 let tajnik raznih njenih klubov. Nad 26 let je bil odbornik Izobraževalne sekcije JSZ, ki se je pozneje preimenovala v Prosvetno matico. Med zadnjo vojno je sodeloval v organizacijah za pomoč domovini, bil je tudi član izvršnega sveta SANS.

Kolikšna dejavnost. Začudiš se in skoraj ne verjameš, da je vse to zmogel en sam človek. In ponosen si, da si se z njim spoznal in rokoval.

Ina Slokan

PITTSBURGH JUNIOR TAMBURITZANS

na turneji po Jugoslaviji

Med svojo veliko turnejo po Jugoslaviji je ansambel Pittsburgh Junior Tamburitans, ki je bil letos že drugič pri nas, nastopil tudi v štirih slovenskih mestih: v Mariboru, v Ljubljani, v Trbovljah in na Otočcu ob Krki. Povsod so bili nadvse lepo sprejeti, z dobro naštudiranim in lepo prirejenim programom pa so povsod navdušili občinstvo. V Ljubljani je ansambel

nastopil v letnem gledališču v Križankah pred številnimi obiskovalci.

Med obiskom na Matici smo se pogovorili z dirigentoma in voditeljema skupine Violet Ruparcich in Johnom Gregorich in ju naprosili, naj nam povesta nekaj vtisov s te turneje. »Povsod, kamorkoli smo prišli,« je začela Violet, »smo bili nadvse lepo sprejeti; vsakdo nas je sprejemal na svoj

gostoljuben način. Posebno pa smo veseli, da smo se lahko predstavili publiku v vsej Jugoslaviji. Na prvi turneji smo gostovali samo po Sloveniji in Hrvaški, sedaj pa smo spoznali vse jugoslovanske republike. Spoznali smo se tudi s številnimi folklornimi skupinami v raznih mestih, s katerimi smo se dogovorili, da si bomo izmenjevali gradivo.

P. J.

NAŠI DELAVCI NA TUJEM

Zaposlovanje tujih delavcev v razvitih zahodnoevropskih državah ni le socialni, temveč postaja vse bolj tudi ekonomski pojav. V delitvi dela, ki je najbolj razvita v takšnih ekonomskih integracijah, kakršna je zahodno evropska gospodarska skupnost, se ne pojavlja le kapital v obliki kreditov, trgovine, kooperacije itd., temveč tudi v obliki delovne sile. Gibanje delavcev iz države v državo postaja čedalje bolj svobodno. Marsikje za prehod čez mejo ne potrebujejo več potnega lista, temveč zadošča samo osebna izkaznica. Še več: takšno gibanje pospešujejo s pogodbami med državami, s konvencijami o socialnem zavarovanju in podobno. Znotraj evropske gospodarske skupnosti se države dopolnjujejo med seboj tudi tako, da ena država pokriva s svojim viškom delovne sile primanjkljaj delavcev druge države. Vzporedno s tem se zmanjšuje delež delavcev, ki se zaposlujejo v Nemčiji, Franciji in drugod iz držav zunaj evropske gospodarske skupnosti.

»Zakaj moramo v tujino?«

Ko sem bil pred nekaj meseci med našimi delavci v Zahodni Nemčiji, me je marsikdo vprašal: »Zakaj sem moral v tujino? Ali pri nas doma res ne bo več kruha zame?«

Kaj sem jim odgovoril? Seveda sem jim priznal, da so zahtevnejša merila v gospodarstvu splavila na površje nekatere probleme, ki so bili prej zastrti. Tako se je pojavila tudi večja nezaposlenost kot rezultat tega, da smo začeli racionalizirati delo. Ekstenzivno zaposlovanje delavcev nadomeščamo z intenzivnim ne zato, da bi ustvarjali nezaposlenost za vse večne čase, temveč da bi odpirali perspektivo odpiranja novih visoko produktivnih delovnih mest z višjimi osebnimi dohodki. Lahko bi ubirali tudi staro pot: ekstenzivno zaposlovali vse ljudi z nižjimi osebnimi dohodki, kakršne narekuje nizko produktivno gospodarstvo. Toda v tem primeru ne bi bilo reforme in tudi ne težnje po uvrščanju med razvite industrijske dežele. Ostajali bi v začaranem krogu, katerega zlepa ne bi mogli prebiti. Ob zaprtih mejah bi ljudje ostajali doma in uravnilovska delitev dohodka bi zahtevala nizke osebne dohodke.

Moderno, razvito gospodarstvo je edino možna pot, ki vodi ne le k višjim osebnim dohodkom na temelju visoke produktivnosti, temveč tudi k oživiljanju gospodarstva z odpiranjem novih delovnih mest. To je torej tudi perspektiva delavcev, ki so začasno zaposleni na tujem, čeprav se ta pojav trenutno kaže kot pereč problem.

Nezaposlenost ni edini vzrok!

Zaposlovanje naših delavcev v tujini ni le zaradi sedanje povečane nezaposlenosti, temveč tudi kot posledica položaja Jugoslavije v sodobnem svetu. Jugoslavija je skupnost, ki se gospodarsko, kulturno in drugače odpira v svet. Prehodi na naših mejah so čedalje bolj odprti ne le za tujce, ki prihajajo k nam, temveč tudi za Jugoslovane, ki se želijo zaposliti na tujem. To priljubljenost je izrabilo že okoli 300 tisoč ljudi, med njimi mnogi zaradi želja po večjih zaslužkih. Na tujem se namreč niso zaposlili zato, ker doma niso našli dela. Ta ugotovitev velja zlasti za Slovence.

V pogovorih z našimi delavci sem bil večkrat soočen z vprašanjem, češ, ostal bi doma, ako bi imel enake možnosti zaslužka. Pri tem marsikdo pozablja na razločke v razvitosti med Jugoslavijo in tistimi deželami, kjer se zaposlujejo naši ljudje in kjer pride enkrat ali celo dvakrat večji narodni dohodek na glavo prebivalca. Ti razločki niso od danes, v preteklosti so bili še znatno večji. V povojnem času smo jih že znatno ublažili in po poti reforme, ki jo ubiramo sedaj, jih bomo še hitreje zmanjševali.

Naši delavci na tujem so cenjeni zaradi svoje pridnosti in vestnosti. Toda ne glede na to so višji zaslužki naših delavcev na tujem tudi rezultat deleža, ki jim ga odmerijo v razmerah mnogo višje družbene produktivnosti, h kateri so prispevali mnogi rodovi teh dežel v preteklosti. To možnost izrablja, na primer, tudi Nemeč, ko se zaposli v ZDA ali na Švedskem, Avstrijec, ko se zaposli v Nemčiji itd.

Pripraviti se na nove zahteve!

Izredna konjunktura v Nemčiji in drugih zahodnoevropskih visoko razvitih deželah je prejšnja leta ustvarjala problem, da mnoge panoge, na primer rudniki, gradbeništvo, komunalno gospodarstvo itd.

doma niso več mogle najti dovolj delovne sile. Presežki v plačilnih bilancah so jim omogočali uvoz tuje delovne sile, predvsem nekvalificirane.

Ko se je zaradi inflacije izdatkov iz leta v leto povečeval primanjkljaj v državni blagajni, so se nenadoma začele težave, ki so pretresle celotno gospodarstvo, najbolj pa tiste panoge, ki so se težko merile s konkurenco svetovnega tržišča, na primer premogovništvo. Podražitev kreditov je prizadela tudi komunalno gospodarstvo mest in občin. Izdatki za tujo nekvalificirano delovno silo so nenadoma postali luksuz. Zdaj imajo prednost kvalificirani delavci in strokovnjaki, ki na primer za nemško gospodarstvo ne pomenijo samo izdatek ali davek blagostanju, temveč narobe, prispevajo k večjemu dohodku.

Nemčija je dežela, ki še ni povsem odpravila primanjkljaja delovne sile, nastalega med vojno, in bo zato nekaj let še zmeraj potrebovala tuje delavce, le da bo selekcija le-teh čedalje težavnejša. Na to se moramo pripraviti. Ker ne skrivamo obraza pred resnico, vemo, da bodo reformni procesi pri nas sicer omogočali odpiranje novih delovnih mest, vendar pa ne tako hitro, da bi lahko že v dveh, treh letih zaposlili 300.000 ljudi, kolikor jih je sedaj na začasnem delu v tujini. Zato vprašanja, kako usposablјati ljudi, ki odhajajo na delo v tujino, nikakor ne smemo zanemarjati.

Več pobud tudi med delavci samimi

Med obiskom v Zahodni Nemčiji sem v pogovorih z mnogimi Nemci opazil, da jim ni všeč, ker so naši delavci tako neorganizirani. Čeprav so le začasno na tujem, bi se vendarle morali bolj vključevati v življenje svoje okolice. Varčevanje z markami je pogosto samo izgovor za pomanjkanje smisla za družabnost in za kulturno pasivnost. Naši delavci bi se mnogo bolje počutili v tujem okolju, če se ne bi zapirali pred njim, temveč bi se združili in merili z njo s svojo ustvarjalnostjo. S tem bi to sredino bolj privlačili, zakaj športna tekmovanja, pevski zbor ali kaj podobnega bi gotovo bolj prispevali k sožitju kakor takšne posebnosti, kot so zbiranje na železniških postajah, pohajkovanje po ulicah in podobno.

ZELEZARSKO MESTO V DOLINI POD MEŽAKLJO

Nedaleč od Bleda, »podobe raja«, slovenskega turističnega bisera, ali kakorkoli ga že imenujemo (ali ga imenujejo številni domači in tuji turisti), lahko najdemo v železarskem središču, na Jesenicah pravo nasprotje tej idilični lepoti. V dolini pod Mežakljo se že skoraj štiristo let dviga v nebo dim in prah, ki zdaj bolj, zdaj manj pritiska na prebivalce. V železarni delo pač ni rožnato in prav gotovo vpliva to tudi na okolico, na mesto samo, na njegove otroke in žene, še posebej pa na okrog 7000 delavcev, ki so zaposleni v železarni. V tem mestu, pri teh ljudeh pa je vendar še najti veliko dobre volje, tako za urejevanje osebnih problemov, kakor tudi problemov, ki se tičejo vsega mesta.

Jeseniška železarna mesto preživlja, zato Jeseničanom ni vseeno, kako v železarni gospodarijo. Ko je pred leti zaškripalo, strojna oprema in sam način pridelovanja jekla sta bila zastarela, konkurenca pa je tudi že v naših razmerah precejšnja, je bil kolektiv železarne z vsem srcem za rekonstrukcijo obratov. Vedeli so, da je treba znižati proizvodne stroške, pri tem pa izboljšati izdelke in zmanjšati število zaposlenih.

Zgradili so novo valjarno — nova dvorana je dolga celih 500 metrov — in z njo več kot za še enkrat povečali proizvodnjo. V železarni pa se že pripravljajo na drugi del rekonstrukcije. Zavedajo se, da je danes nov stroj, nov način pridelovanja jekla, že jutri lahko zastarel. Oddahnili se bodo šele, ko bo njihov pridelek znašal okrog 600 tisoč ton na leto. Čeprav izdelajo sedaj komaj nekaj več kot polovico tega, pa vedo, da je to mogoče.

Vsi odgovorni v železarni priznavajo, da jih je gospodarska reforma sicer prizadela, ni pa jih našla nepripravljenе. Imajo še mnogo rezerv za boljše gospodarjenje, ki jih je treba samo začeti izkoriščati. »Če bomo vsi sodelovali pri tem,« pravijo, »potem lahko z zaupanjem gledamo v prihodnost.«

Jesenice so z železarno rasle. Ta pa še danes preživlja velik del mestnih prebivalcev in vse doline. Že leta 1698 pa je Valvasor pisal, da so tod izdelovali orožje, ki so ga uporabljali v bojih proti Turkom. Z razvojem kapitalizma je zajela fužinarstvo velika kriza, zato je nekaj ljubljanskih kapitalistov kupilo propadajoče plav-

že in fužine na Savi ter Javorniku in ustanovilo Kranjsko industrijsko družbo. Pomen železarne se je povečal z zgraditvijo železniške proge. Po ustanovitvi Jugoslavije po prvi svetovni vojni je bila železarna odrezana od dotodanjih surovinskih virov, zato je rudo prejemale predvsem iz bosenskih rudnikov. Po drugi svetovni vojni, ko so bile zgrajene še železarne v Zenici in Nikšiču, ki so bližje surovinskim virom, se je jeseniška železarna usmerila predvsem na proizvodnjo kakovostnih vrst jekla, zato je svoje obrate modernizirala.

Čez dve leti bodo Jeseničani praznovali 400-letnico železarstva v svoji dolini in 100-letnico sedanje železarne.

Kljub temu, da pomeni železarna za Jesenice pojem napredka, pa to še ni pomeni, da so na Jesenicah brez problemov. Eden izmed največjih je vsekakor pomanjkanje ustreznih delovnih mest za ženske. Tako so na jeseniški železniški postaji vsakodnevni prizori: na Jesenice se vozi vsak dan okrog 2000 moških delavcev, v nasprotno smer pa odhaja z Jesenic vsak dan dolga vrsta žensk. Nekaj jih je zaposlenih v Beljaku v sosednji Avstriji, nekaj se jih vozi v Begunje v tovarno Elan, nekaj na Bled v tovarno Vezentine. Nekatere so zaposlene v precej oddaljenem Trziču in v Ljubljani.

Neizrabljeno možnost za zaposlitev žensk vidijo na Jesenicah v turizmu. Ob plavžih in visokih pečeh naj bi turizem postal druga gospodarska panoga. Povečati nameravajo število gostiln, restavracij in okrepčevalnic, glavni poudarek pa je na povečanju števila tujskih sob.

V Kranjski gori se pripravljajo na gradnjo dveh novih hotelov, kjer bo dobilo zaposlitev precej žensk. Nova delovna mesta za ženske pa odpirajo tudi v nekaterih drugih industrijskih obratih, npr. obrat industrije obutve Planika; svoj obrat ustanavlja tu Izolirka iz Ljubljane; Gorenjska oblačilnica pa bo povečala število zaposlenih z uvedbo druge izmene. Vsega se v resnici ne da urediti naenkrat. Treba je poskrbeti za samske domove, pa za družinska stanovanja, za menze, za otroške vrtce, pa še za sto drugih stvari.

Vsakdanji utrip Jesenic je vezan na železarno, zunaj tovarne pa se prebivalci manj kot drugje zapirajo v svoje domove: v zimski sezoni skoraj ni Jeseničana, ki bi

se ne navduševal za hokej na ledu — jeseniški šport številka 1. Hokejisti z značilnim jeseniškim grbom na puloverju so že več kot desetletje jugoslovanski prvaki; to njihove navijače prav gotovo navdušuje. Za mladince je hokejski klub organiziral pravo hokejsko šolo, ki se je je udeležilo okrog 60 mladih igralcev, bodočih članov prvega moštva. Skoraj vsi jeseniški hokejisti so železarji, zato jim tudi pri športu železarna izdatno pomaga.

Mladina pa hoče še več; hoče tudi svoje klube, svoj mladinski ples. Ko so pred meseci hoteli ukiniti mladinski ples, ki je bil v neprimernih prostorih, je mladina proti temu odločno protestirala. Ko si mladina tako zelo želi plesa in zabave, prostor pri tem že ni več važen. Mladi so uspeli, ker so pač mladi, ker morajo imeti nekaj svojega.

Naj omenimo še eno stvar, ki je jeseniškemu železarju vsaj tako pomembna kot hokej: to je jeseniško gledališče. Gledališče, ki ima ime po znanem revolucionarju Tonetu Čufarju, neprekinjeno dela že od leta 1945, pridobilo si je že stalno publiko, še vedno pa privablja nove in nove obiskovalce. Direktor in režiser tega gledališča Srečko Tič nam je povedal, da je to »amatersko gledališče, ki opravlja funkcijo poklicnega gledališča«. Na leto pripravijo na novo do deset del, ki jih v sezoni tudi do petnajstkrat ponovijo. Tako imajo v sezoni prek 120 predstav. Jeseniški delovni kolektivi tej najvišji kulturni ustanovi v mestu vsekakor pomagajo, če ne drugače pa vsaj z rednimi abonmaji za svoje delavce.

Jeseniški gledališčniki so si v preteklih letih pridobili precejšen sloves po vsej deželi: redno gostujejo v okoliških krajih, gostujejo pa tudi na vsakoletnem festivalu jugoslovanskih amaterskih gledališč, kjer zmeraj dosežejo lepe uspehe. Prav radi pa sprejmejo v goste tudi druge igralce: redno organizirajo gostovanja Drame in Šentjakskega gledališča iz Ljubljane ter drugih. Gledališče ima okrog 65 stalnih sodelavcev, 2 poklicna in 2 amaterska režiserja; njihovi igralci so v glavnem delavci in uslužbenci različnih jeseniških podjetij, predvsem železarne.

Ob vsaki predstavi izdajo tudi gledališki list, ki obiskovalce sproti uvaja v izvajano delo, obenem pa jih obvešča o vseh

dogodkih v gledališču: napovedujejo naslednje predstave in so nekaka dodatna vez med gledalci in gledališčniki.

Za konec naj vam predstavimo še eno izmed igralk jeseniškega gledališča Vido Vidmarjevo, ki je uspešno nastopila v vlogi Sylveli v Knittlovi drami po romanu »Via Mala«. Vida ni Jeseničanka in sama pravi, da je tu le slučajno. Navadila pa se je življenja na Jesenicah in izpolnila se ji je tudi velika želja — nastopila je v gledališču, sicer pa je zaposlena v upravi gradbenega podjetja »Gradis«.

»V ansamblu je že sedaj,« je dejala Vida, »nekaj dobrih in sposobnih igralcev, radi pa bi pritegnili čimveč mladih ljudi. S tem bomo ne samo pridobili več gledalcev, ljubiteljev gledališča, ampak bomo zagotovo ustvarili tudi nekaj novega.«

Jesenice pa nimajo samo gledališča, imajo še celo vrsto dejavnosti, ki spadajo na področje kulture: tradicijo imajo že delavska kulturna društva, pevski zbori, godbe na pihala, železarska praznuje že 70-letni jubilej, folklorno skupino, ki pogosto gostuje tudi pri sosedih v Avstriji in Italiji. Stalne razstave svojih del pripravlja tudi

sekcija likovnih umetnikov »Dolik«, ki prav tako deluje že 20 let.

Kam pa hodijo Jeseničani na izlete?

Prav gotovo imajo največ prijateljev planine; do vseh najvišjih vrhov Julijskih alp ni daleč z Jesenic. Vendar pa planinarjenje zahteva zdrave noge in še močno srce, zato se marsikdo pač odloči za kraje, do koder lahko pride z avtomobilom. Eden izmed takih krajev je gozdnata Mežaklja, kjer je lepo urejen počitniški dom. Z avtomobilom se pride do tod po prav romantični gozdni cesti.

Ko so poleti gostovali na Jesenicah slovenski pevci iz Pittsburgha v Ameriki, so jih domačini z veseljem popeljali z žičnico na Črni vrh nad Jesenicami. Gostje so bili prijetno presenečeni nad gostoljubnostjo, posebno pa še nad naravnimi lepotami tega kraja, ki ga prav gotovo ne bodo nikoli pozabili.

Bežen je bil ta naš sprehod po Jesenicah in jutri bo morda že vse to zastarelo. Vsak dan prinese kaj novega, boljšega, saj vemo: časi se spreminjajo, mi pa se spreminjamo z njimi.

J. Prešeren - A. Blažina

Ob dnevu vstaje

Posebej praznični so pri nas nekateri dnevi, med njimi zlasti še tisti, ki jih obhajamo v spomin na osvobodilno borbo našega naroda. Tako so bila tudi letos 22. julija, ko praznujemo v Sloveniji dan vstaje, po vseh krajih praznovanja povezana s srečanji nekdanjih borcev. Občina Krško je na ta praznik slovesno odprla obnovljeno nekdanjo prvo partizansko bolnišnico na Travnem laznu na Bohorju. Na Pesku na Pohorju so se zbrali nekdanji pohorski partizani. Predsednik občinske skupščine Slovenske Bistrice je bivšemu komisarju Pohorskega odreda izročil listino, s katero je podeljen domicil drugi pohorski brigadi in pohorskim odredom. Novo mesto in Krško sta podelila domicil nekdanjemu Gorjanskemu bataljonu. Spomenike padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja so odkrili v Sodražici in v Dekanih pri Kopru. V Ptujju je bilo zborovanje nekdanjih internirancev. Številne proslave so bile po Goriškem, Koprskem, Dolenjskem in Pomurju, skratka po vsej Sloveniji.

Ob 22. juliju, dnevu vstaje slovenskega naroda, je glavni odbor Zveze borcev Slovenije podelil nagrade vstaje, ki jih vsako leto podeljuje za najboljša leposlovna ali zgodovinska dela s tematiko iz narodno-osvobodilne vojne. Letos so to nagrado prejeli: **Lado Ambrožič-Novljan** za zgodovinsko delo *Legenda o Štirinajsti*, v katerem avtor zelo nadrobno, točno, kritično in objektivno opisuje pohod borcev 14. divizije na Štajersko. **Karel Grabeljšek-Gaber** je prejel nagrado za roman *Med strahom in dolžnostjo*, ki je doslej njegovo najboljšo delo, **Karel Leskovec** za avtobiografsko delo *Križpotja*, kjer med drugim govori o prvih partizanih na Notranjskem, **Ivan Potrč** pa za zbirko novel *Onkraj zarje*, kjer je zbranih nekaj njegovih najznačilnejših tekstov, ki prepričljivo opisujejo domačo pokrajino in ljudi. Skladatelj **Rado Simoniti** je bil nagrajen za glasbeno enodejanko *Partizanka Anka*, ki pomeni vrh obsežnega skladateljevega dela s tematiko revolucije.

Ob četrti obletnici potresa v Skopju

V juliju so minila štiri leta, odkar je strahoten potres razdejal mesto ob Var-

darju. Uničil je 1700 človeških življenj in skoraj štiri tisoč občanov spremenil v invalide. Tragična nesreča Skopja je globoko odjeknila doma in po svetu. Danes mesto ob Vardarju spet polno živi. Hude rane so večji del zaceljene. Ob pomoči domovine in 30 tujih držav je bilo v glavnem mestu Makedonije zgrajenih 14.000 novih montažnih stanovanj, 8000 novih stanovanj ter popravljenih blizu 17 tisoč poškodovanih stanovanj. Zdaj grade v središču mesta sodobne objekte, ki spadajo v sestavni del novega urbanističnega načrta.

Letos, v juliju, so bile v Skopju kulturne in športne prireditve četrtega Srečanja solidarnosti, na katerih je sodelovalo nad tisoč znanih umetnikov in športnikov z vseh koncev sveta.

Kakšna bo nova ljubljanska bolnišnica

Novo ljubljansko bolnišnico, pravzaprav ljubljanski klinični center, so začeli graditi lani v juliju. Ob prvi obletnici gradnje te naše prepotrebne zdravstvene ustanove, ki jo bo sestavljal cel grozd raznih stavb, so pod arkadami ljubljanskega magistrata odprli razstavo, ki s fotografijami in načrti nazorno prikazuje, kakšen bo naš bodoči klinični center. Za razstavo, ki je skrbno urejena in zelo pregledna ter opremljena s številnimi napisi, je veliko zanimanja tudi med tujimi turisti. Zlasti med Angleži, Avstrijci, Nizozemci, Čehi in drugimi.

Odličen pridelek pšenice

Z letošnjo žetvijo v Jugoslaviji smo lahko nadvse zadovoljni. V vseh žitorodnih krajih je bila letošnja žetev boljša od lanske, posebno pa se pohvalijo največji jugoslovanski pridelovalci žita v Vojvodini in Slavoniji. Tu se je poprečen pridelek gibal med 55 in 60 metrskih centov na hektar. Velike uspehe so letos dosegli zasebni kmetje, vendar pa je posebno opazen napredek velikih kmetijskih kombinatov in družbenih posestev. Pridelek pa bi bil prav gotovo še večji, če bi ponekod pšenica ne bila slabše kakovosti zaradi suše.

Letošnja žetev, za katero pravijo, da je najboljša po vojni, je bila dosežena predvsem po zaslugi moderne mehanizacije in

kvalitetnega izbora sort. Najbolj je letos uspela ruska sorta »bezostaja« in italijanska sorta »libelula«. Kakovost pridelka obeh sort je najboljša izmed vseh.

Jugoslovani so znani kot dobri delavci

Zaradi zastoja v gospodarstvu, ki je zajelo precej zahodnih dežel, je bilo pričakovati odpuščanje precejšnjega števila naših delavcev, ki so našli delo v zahodni Evropi, zlasti v Zahodni Nemčiji. Od konca prvega, do konca drugega trimesečja letošnjega leta, se je število delavcev zaposlenih v gospodarstvu Zahodne Nemčije, res zmanjšalo za 31.000 delavcev, toda v tem obdobju je prišlo celo do večjega zaposlovanja naših delavcev v tej deželi. Dotok Jugoslovanov v zahodnonemško gospodarstvo se ni zmanjšal niti v najbolj kritičnem obdobju zastoja v gospodarstvu, ki je v Zahodni Nemčiji dosegel višek v zadnjem trimesečju lani. Takrat je bilo v tej deželi nad 620.000 nezaposlenih. V tem času so v Zahodni Nemčiji izdali dovoljenje za zaposlitev 64.000 tujih delavcev. Med temi novozaposlenimi je bilo 13.288 Jugoslovanov. Iz tega lahko sklepamo, da so Jugoslovani na glasu dobrih delavcev in jih toliko ne prizadenejo ukrepi, do katerih kdaj pa kdaj prihaja v gospodarstvu Zahodne Nemčije.

Alžirski plin po koprskem plinovodu

V juliju so se na Dunaju sestali kupci alžirskega zemeljskega plina. Po izčrpnih razgovorih so dosegli načelen sporazum o zgraditvi plinovoda iz Kopra mimo Ljubljane, Maribora in Gradca do Leobna, kjer bi se priključil na že zgrajeno domače avstrijsko plinsko omrežje. Po sporazumu med našim podjetjem Uniongas, avstrijsko družbo Austria-Ferngas in alžirsko družbo Sonatra, bi naše podjetje odjemalo na leto dve milijardi tri milijone kubičnih metrov alžirskega plina. Od tega bi uporabili v Sloveniji 800 milijonov kubicov.

Cisternske ladje bi dovažale v Koper vtekočinjen plin, tu pa bi ga spet vplinili in po plinovodu oddajali dalje do uporabnikov. S priključitvijo Kopra, bi mogla nastati tu nova industrijska podjetja, zlasti še v industrijski coni.

Miha Ferčej na lipicanskem žrebcu

Z mednarodnega konjeniškega turnirja na Bledu: M. Begusat na konju Phylax, ki je delil prvo mesto z našo jahalko Mojco Koren-Vončina
Foto: M. Ciglič

MIHA FERČEJ V ZASIPU PRI BLEDU GOJILIPICANCE

Letošnjega mednarodnega jahalnega konjeniškega turnirja na Bledu, ki je bil 15. in 16. julija, so se udeležili jahači iz Italije, Avstrije, ZR Nemčije in Jugoslavije. Prvo mesto sta si delila nemški ja-

vzgojo jahalnih konj lipicancev. Veselje do tega športa je podedoval po svoji materi, ki je bila velika ljubiteljica konj in konjenišva. Jahati je začel takoj po prvi svetovni vojni kot mlad fant. Tedaj je po blejski okolici ujel nekaj vojaških konj razpadle avstroogrške armade. Z njimi se

je začel učiti, izpopolnil pa se je nato med vojaščino, kjer je služil pri artileriji.

Danes številni tuji in domači obiskovalci Bleda, ki so prijatelji konjskega športa, radi obiskujejo posestvo Mihe Ferčaja v Zasipu, kjer so jim na voljo jahalni konji z ustrezajočo opremo.

Jože Mejač

hač Michael Bagusat in jugoslovanska tekmovalka Mojca Koren-Vončinova.

S konjeniškim športom so se Blejčani začeli ukvarjati že v srednjem veku. Iz tistih časov so znana konjeniška romanja na Kupljenik, kjer stoji podružnica sv. Štefana. V neposredni bližini Bleda, na gradu Kamen pri Begunjah, je prebival v srednjem veku graščak Gašper Lambergar, ki je bil znan kot odličen turnirski jahač, saj je imel za seboj kar 85 turnirskih viteških zmag. Ko se je na Bledu vse bolj razvijal turizem, so se Blejčani začeli ukvarjati s prevozništvom turistov kot izvoščki. To je spodbudilo župnika Kleindinista, da je začel organizirati kmečke dirke. Od leta 1922 dalje so organizirali konjeniške prireditve člani Kola jahačev in vozačev iz Ljubljane s sodelovanjem društva kmečkih fantov in deklet z Bleda ter jezdnega odseka Sokola. Te prireditve, ki so imele veliko obiskovalcev, so bile vsako leto 8. septembra, na blejski kmečki praznik. Obenem je bila v Zaki pri Bledu razstava živine.

Konjeniški šport tudi danes na Bledu ni izumrl. V Zasipu pri Bledu se posestnik Miha Ferčej z veliko ljubeznijo ukvarja z

Trbovlje dobijo hotel

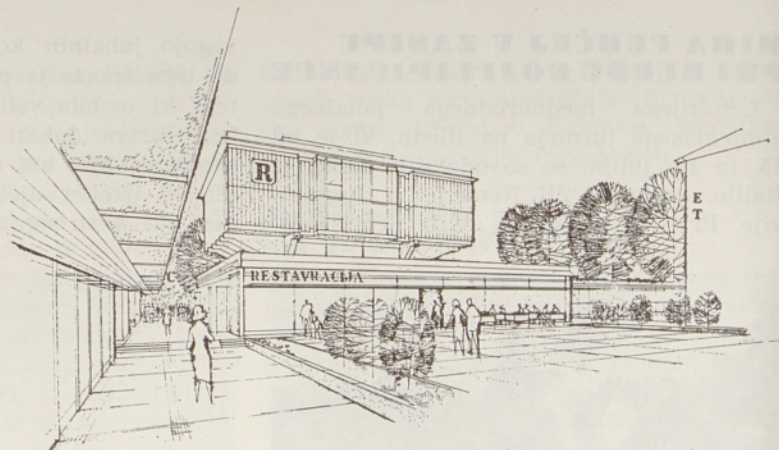
Letos v juniju so pričeli v Trbovljah graditi hotel, ki je nujno potreben za številne goste in poslovne ljudi, ki prihajajo dnevno po opravkih v Trbovlje. Nov hotel bo stal na Trgu revolucije. S pripravami za gradnjo so začeli že pred leti. Lani so podrli 100 let staro rudniško restavracijo. Vendar se je pričetek del zavlekel.

Novi hotel bo stal predvidoma 460 milijonov starih dinarjev. 110 milijonov je prispevalo goštinsko podjetje Rudar iz lastnih sredstev, dva kredita 338 milijonov in 15 milijonov, pa je podjetje dobilo pri Kreditni banki Ljubljana, podružnica Trbovlje.

Hotel bo kategorije B, imel bo na voljo osem sob s po dvema posteljama in 24 enoposteljnih sob. Dve sobi pa se bosta po potrebi preuredili za apartma. V restavraciji bo 120 sedežev, v ekspres bifeju bo prostora za 60 do 70 ljudi, tretji prostor bo salon, ki bo imel 32 sedežev.

Kuhinja bo sodobna in moderno opremljena ter bodo lahko v njej skuhalo razen za potrebe hotela še do tisoč kosil in tisoč do tisoč petsto toplih malic. Poleg bo tudi restavracijski vrt s 120 sedeži. Seveda bo še nekaj drugih pomožnih prostorov. Hotel bo zgrajen do 1. junija prihodnjega leta. Pozneje bodo dozidali še upravne prostore, pralnico in več garaž. Za vse to pa bo potrebno še nadaljnjih 80 milijonov starih dinarjev.

Stane Suštar

Prvi jugoslovanski naftovod

Do konca leta 1968 bo dobila Jugoslavija svoj prvi naftovod. Po omrežju cevi dolgih več sto kilometrov, bodo takrat stekle prve tone nafte z jadranske obale proti jugoslovanskim rafinerijam. Na uresničitev te zamisli se pripravljajo že blizu tri leta. Izdelanih je bilo že več projektov, dokler niso končno sprejeli predlog zagrebške Industrije nafte (INA), po katerem bodo zgradili naftovod od Urinja, poleg bakarske luke, do rafinerije v Sisku. Od tam bo tekla naftovod do rafinerije v Bosanskem Brodu in nato dalje preko Vukovara do Pančeva, kjer grade novo rafinerijo. V tem projektu je predvidena tudi izgradnja tako imenovanega »tranzitnega kraka« — naftovoda od Siska do Botova ob madžarski meji, kar bo omogočilo vključitev tega na-

šega prvega »pipe-linea« v omrežje osrednjih evropskih naftovodov.

Glavni namen gradnje tega naftovoda je v tem, da se ustvari možnost oskrbovanja naših rafinerij z uvoženo surovo nafto. Obenem pa računajo tudi na to, da bi novi naftovod služil za tranzit nafte v Madžarsko in Češkoslovaško in deloma tudi v Avstrijo. S svojo izredno ugodno zemljepisno lego ima naša dežela velike možnosti za vključitev našega naftnega gospodarstva v mednarodno izmenjavo prav pri tranzitu surove nafte od naših pristanišč do sosednjih dežel. V Madžarski in Češkoslovaški je že zdaj veliko zanimanja za transport znatnih količin surove nafte skozi našo deželo. Manjše količine surove nafte za Madžarsko (okrog sto tisoč ton letno) že prevažajo skozi našo deželo z

Stari običaji ne smejo izumreti. Kakšno je pristno prleško gostüvanje so prikazali v Kriševcih pri Ljutomeru. Foto: Stane Feuš

vagoni-cisternami, a v prihodnjih letih se bodo potrebe po tranzitu surove nafte skozi našo deželo povečale in dosegle nad milijon ton. To pa so količine, ki jih je mogoče ekonomično transportirati le z naftovodi. V jugovzhodnem delu Avstrije nameravajo zgraditi veliko rafinerijo, ki se bo oskrbovala s surovo nafto preko Jugoslavije.

Idejni projekt za traso naftovoda, ki ga je ob sodelovanju s strokovnjaki Industrije nafte izdelal Inštitut za nafto v Zagrebu, so začeli že uresničevati. Trasa naftovoda je zakoličena, izdelan je generalni projekt in v prvih poletnih dneh so začeli z velikimi deli pri gradnji glavnega kraka naftovoda, imenovanega »magistralni naftovod«, ki bo vodil od пристanišča pod Urinjem do rafinerije v Sisku. Računajo, da bo ta del naftovoda dograjen do konca prihodnjega leta.

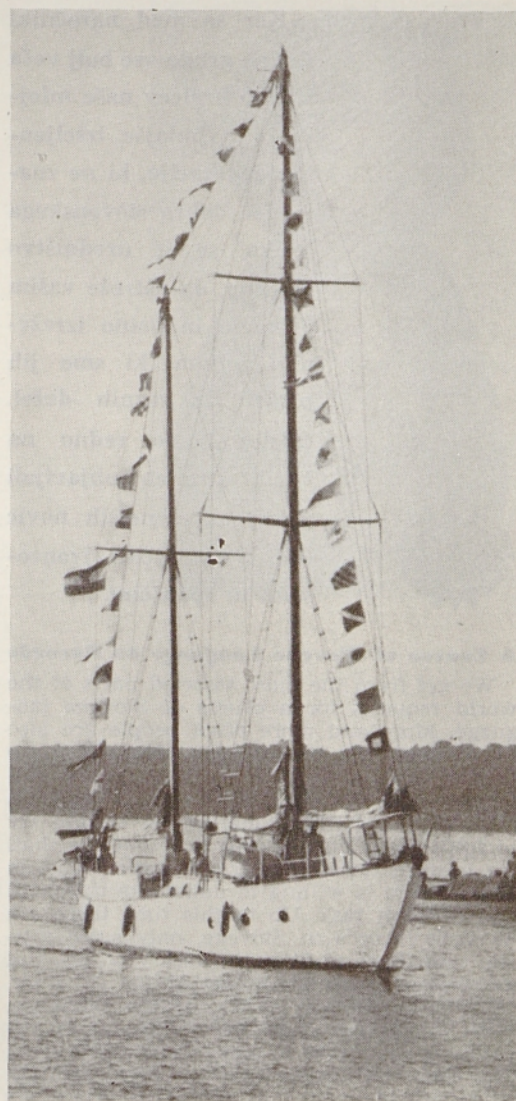
Z JADRNICO OKROG SVETA

Po trindvajsetih mesecih potovanja po vseh morjih sveta, se je nedavno vrnila na jugoslovansko obalo jadrnica Besa s svojo maloštevilno posadko, ki so jo sestavljali: hrvatski pisatelj Joža Horvat, njegova žena Renata, sin Marko in študent Vladimir Hrlič. S tem je bilo zaključeno dolgo in naporno, a tudi zanimivo potovanje okrog sveta.

V puljski luki, kamor je prispela Besa, je v pozdrav veselo zatulila sirena z naše največje potniške ladje Istra. V zalivu je bilo vse polno jadrnic. Na obali pa je drzne nepoklicne pomorščake pričakovala velika množica.

Ko se je Besa zasedrala in je njena posadka izstopila, je množica zavalovila in zaorila. Vzkliki, solze, srečni nasmehi domačih in rdeči nageljni za pozdrav...

Ko se je pred dvema leti Joža Horvat s svojimi odpravil na pot po morju, so mnogi dvomili, da bo pot uspešna. Majhna jadrnica, ki so jo izdelali v puljski ladjedelnici, je bila na morju kot lupinica. Poleg tega pa jo je vodila posadka, ki ni imela mornarskih izkušenj. V trindvajsetih mesecih je Besa preplula skoraj 40 tisoč kilometrov. Potem, ko se je dotaknila italijanskih luk Brindisija, Palerma in Cagliarija, se je napotila proti Agadiru in Las Palmasu na Kanarskih otokih (mi-mo Alžira, La Garouche, Gibraltarja, Tan-

gerja in Rabata), nakar je po dvajsetdnevni plovbi prispela v luko Port de France na otoku Martinique. Kratek počitek v lukah Guaria in Curacao je bil samo uvod v dolgo potovanje po vzhodnem pacifiku, ki je trajalo 52 dni. Koliko doživetij, nevarnosti, srečanj in vtisov. Ko je jadrnica prispela v Arufarsko morje, se ni več ustavila vse do otoka Timorja. Zatem se je usmerila proti Džakarti, obšla zahodno obalo Sumatre, nato pa skozi malajsko ožino priplula v Sabang. Od tam in nadaljevala pot proti Colombu in Cassaini ter preko Indijskega oceana dosegla Sueški prekop. Neposredno ob izraelsko egiptovskem spopadu je zapustila egiptov-

sko obalo in odplula proti Grčiji in od tam proti domovini.

S posebnim zadovoljstvom je kapitan Horvat povedal, da na vsej dolgi poti ni bilo luke, kjer ne bi srečali rojakov in se z njimi pomenili v dragi domači govorici. Prišli pa so tudi v takšne kraje, kjer ljudje bolj malo vedo o naši deželi. Čudili so se njihovemu potovanju, še bolj pa so bili presenečeni, ko so zvedeli, da se posadka z Beso namerava vrniti domov. Niso verjeli, da so njihove vezi z domovino tako čvrste. O naši deželi in naših ljudeh imajo ponekod zgrešena mnenja, po razgovorih s pomorščaki jadrnice Bese, pa so ta mnenja precej spremenili.

Ker se med naročniki Rodne grude vse bolj večja število bralcev naše mladše in najmlajše izseljenške generacije, ki ne znajo več dobro slovenskega jezika, se je uredništvo odločilo, da ustreže vašim pismeno in ustno izraženim željam, ki smo jih prejeli iz raznih dežel. Odslej bomo redno na štirih straneh objavljali nekaj najvažnejših novic tudi v angleščini, francoščini in španščini.

A Course of Slovene Language on Records

We get from the most assorted parts of the world requests for a course of Slovene language. More and more often people are also expressing their wish for an issue of an up to date method for the learning of the language — for a course of Slovene on records.

At the Izseljeniška matica we always try to fulfil their wishes. Also this time we shall try to meet their requests. We have found an expert, who is willing to undertake this hard and difficult task. Up to this time there are no such records in Slovene, only some artistic recordings of Slovene literary works. But all these records are intended for a listener, who is already a master of the language. With the lessons of Slovene language on records we shall have to plough into fallow field. The choice fell upon professor Mr. Toporišič, who with his course of phonetics on records has already gained some of the necessary experience.

He is going to prepare a course in the Slovene language on five or eight records. Everyone who will, simultaneously with a printed edition and with an elementary knowledge of the language, ambitiously study thoroughly from all the records, will master the grammar, the phonetics of the language, and approximately two thousand words, and so gain a sufficient foundation in Slovene speech and writing. The printed enclosed wording will have on one side the Slovene, and the English translation on the other. The Slovene wording will contain also some examples of literary language and colloquial speech. As the basis professor Toporišič will take the unartificial simple speech, coloured with the phonetics of the Ljubljana dialect. At the end he is also going to add some examples from our literary works. Professor Toporišič promises to finish his work by the beginning of co-

ming year, but the technical realization of this will probably drag on for another half year. After a year we shall, then, expect the issue of the first records of the Slovene language.

100th Anniversary of the Slovene Theatre

We celebrate the 100th anniversary of Slovene Theatre throughout this year. The main arrangements are prepared in Ljubljana, but also all other Slovene theatres are not behind with their contributions for the inauguration of the anniversary celebration in October this year.

Today, there are five professional theatres and a great deal of amateur theatres which we can find throughout all Slovenia. The first writings of Slovene dramaturgy extend back to the period of passion-plays in the beginning of 18th century, but the true beginning of the Slovene theatre was exactly 100 years ago with the founding of the dramatic clubs.

At the autumn inauguration of this jubilee year an exhibition "Beginnings of Slovene Theatre" will be opened. At the same time there will also be issued "Bibliography of Theatre Performances in Slovenia" and "Miscellany of Theatre Treatises", which are going to be dedicated to the 100th anniversary.

The season will be opened by Ljubljana Drama with the Cankar's drama "Hlapci" (Servants) one of the best original Slovene dramas and, at the same time one of the most successful performances of Ljubljana Drama in ten years. It is this very performance that brought our actors a great success during their starring performance in Paris Theatre des Nations.

The next evening the Opera is going to perform our oldest original Slovene opera "Gorenjski slavček" (Nightingale of Gorenjsko) which is well known also on records to many of our Slovene emigrants. For this inauguration Mestno gledališče prepared the comedy called "Kranjski komedijanti" (The Kranjski Comedians) written by Bratko Kreft.

In the ceremonial inauguration will take part representatives of our theatres as well as those from Prague, Bratislava, Budapest, Warsaw, Piccolo Teatro from Milan and elsewhere. Also all our living former actors of the old guard, whose talents and distinguished abilities are still ideals to our young actors, will take part in the festival.

For the jubilee year Ljubljana Drama carefully prepared a special program consisting of works of our and world's best known dramatists of classical and modern period. In addition to Cankar's "Hlapci", also to be performed are, the tragedy "Miss Jeny Love", the first and not yet performed work of Anton Tomaž Linhart, and the new contemporary drama of the young Slovene dramatist Primož Kozak called "Kongres" (Congress), which deals with the dilemma and problems from the times of the national liberation war. On the Ljubljana's Little Stage in Križanke will be performed several Slovene original works such as "Zgodba o izgubljenem sinu" (The Story of the Lost Son) written by Drabosnjak.

Ljubljana's artists are going to perform the majority of the plays in various places of Slovenia. In Maribor, for instance, the jubilee theatre year will be favoured with "The Week of Slovene Theatres" in Celje on the other hand will be performed "The Week of New Slovene Drama".

During the season of the jubilee Ljubljana will be visited by theatres of Maribor, Celje and Trieste, which are going to perform exclusively Slovene original works. There are also announcements from theatres of Beograd, Zagreb, Skopje, Novi Sad and Priština that want to take part in this significant season as well. Not only Yugoslav, but also other foreign theatres are interested in taking part in the arrangements, for instance — Theatre Narodnega Divadla from Prague, Piccolo Teatro from Milan and probably the Theatre of Budapest. Actors of Ljubljana Drama, on the other hand, are going to visit Theatre des Nations in Paris.

First Yugoslav Humor and Satire Festival

The first Yugoslav Humour and Satire Festival, which took place at Piran from 1st to 5th August, was indubitably a special tourist attraction. Our best humorists participated in the festival. During the festival the humorists organized literary evenings in Piran and other neighbouring places. On this occasion the Yugoslav humorists assembled at the round table for the first time and had talks about their professional problems. The well known satirist Miloš Mikeln from Ljubljana opened the meeting. In the Gallery of Piran there was an interesting exhibition of cartoons. The best humorous satire-contributions were awarded prizes and a symbol of honour designed for the first prize was granted to Frane Milčinski-Ježek from Ljubljana.

The Ljubljana humorous newspaper "Pavliha" and the newspaper "Nedeljski dnevnik" issued a special joint edition for the occasion. The organizers are certain to organize many more such humour and satire festivals to which humorists from foreign countries will also be invited.

Song »Pijem« Chosen First by Ljubljana Fans

Nowadays pop-songs are much in fashion all over the world, specially among young people who show great enthusiasm for them. A group of Yugoslav singers visited several towns and tourist places this summer. At the performances called "Pesem poletja" (Song of Summer) the best song of the summer was chosen by listeners. Ljubljana was favoured by their performance on 20th July. Approximately three thousand pop fans gathered in the big Tivoli hall. Miki Jevremović's composition, "Pijem" (I Drink), sung by the author himself, was chosen as top summer pop. This summer Song Festival will be well remembered by pop fans all over Yugoslavia as all of the songs were very plain pleasant to listen to and easy to understand.

»SIMONIDA« by Radmila Matić

The National Salon in Belgrade, founded by a group of young fashion designers dedicated to the preservation of the original national folklore traditions in dress, created something of a minor sensation this spring with the showing of a haute couture collection named "Simonida".

Aleksandar Joksimović, the designer of this collection of about fifty models, told us that in childhood his imagination had been fired by the magnificent frescos of dignified figures in the 14th-century monastery of Gračanica. These inspired his new collection named "Simonida" after the wife of King Milutin of Serbia, founder of Gračanica, whose lovely portrait is perhaps the best known of all the monastery's frescos.

By the use of embroidery, ornamental bands on the sleeve edges and hems, and the shape of the hats, the designer has attempted

to create the fluid, sculptured line of the old models, whose prices range from 100 to 400 stone carvings and suggest the patina of the medieval frescos.

This combination of material, silk embroidery, beading, hats reminiscent of crowns and medieval head-dresses, and shoes recalling the laced sandals worn in the Middle Ages, creates an interesting play of line and colour and gives the collection originality, despite its close links with its medieval models.

The models and accessories, were all made by hand by dressmakers, embroiderers and shoemakers in their workshops. Each design is made in only five copies, to keep it exclusive, as is the practice in haute couture houses abroad.

This collection, on which Aleksandar Joksimović worked for eighteen months, has aroused considerable interest abroad as well. It

will be shown at Expo '67 in Montreal and talks are now being held with fashion stores in Paris and New York on the sale of some US dollars.

»SIMONIDA«

El Salón Nacional de Belgrado, fundado por un grupo de jóvenes creadores de la Moda, con el deseo de salvar del olvido la tradición folklórica en el vestir, ha sorprendido agradablemente a Belgrado, y a todo el país al presentar esta primavera su colección "Simonida".

El creador de esta colección, Aleksandar Joksimović, nos ha declarado haber conservado, desde su infancia, el recuerdo de las figuras llenas de dignidad de los frescos del monasterio de Gračanica, en la provincia de Kosovo. Ha bautizado su colección con el nombre de Simonida, por ser el de la esposa del rey serbio Milutin, que encargó la con-

The two models of collection »Simonida« (left). Simonida, the wife of king Milutin. Fresca from monastery Gračanica (above)

strucción de dicho monasterio en el siglo XIV.

En los cincuenta modelos de esta colección, el creador se esforzó por que recordasen los ornamentos de piedra y la patina de los antiguos frescos, por medio, de bordados, dobladillos y estilización de los bonetes. Esta combinación de tejidos, de bordados, de seda y perlas, los sombreros semejantes a coronas, y el calzado de forma moderna pero parecidos a las sandalias que los frailes calzaban en la Edad Media, componen un juego de líneas y de colores interesantes, dando a esta colección una originalidad que no deja de tener las características de los modelos medievales.

Esta colección confeccionada a mano en los salones de costura y bordados y por artistas del calzado, en cinco ejemplares cada modelo para conservar la exclusividad, como es de rigor en todos los grandes modistos.

Preparada durante diez meses por Aleksandar Joksimović, la colección ha despertado un vivo interés en el extranjero. Será presentada en la Exposición Internacional de Montreal, además de las negociaciones en curso con los salones de costura de París y de Nueva York. El precio de los modelos presentados oscila 100 y 400 dólares.

The First Yugoslav Pipe-line

After several years of preparations started the building of the first Yugoslav pipeline connecting the Adriatic coast with refineries on the continent. About 600 kilometres of steel line-pipes will be used to connect Urinje near the port of Bakar to the refinery at Sisak, and on for the refinery at Bosanski Novi, over Vukovar to Pančevo, where a new refinery is under construction.

Apart of it, it is planned to build the so called "transit branch" of the pipe-line from Sisak to Botovo on the Hungarian border. This means the beginning of our participating in the principal European transport of the naphta by means of pipe lines.

Planned to be finished until 1969 this large enterprise is financed by Naphta Industry, Zagreb, Naphta Refinerie, Bosanski Brod, Chemical Industry, Pančevo, Naphtagas, Novi Sad, and by a consortium of banks in Zagreb, Beograd, Novi Sad and Sarajevo.

The construction costs will amount to 70 milliards of old dinars. At the head of this large business stays the Naphta Industry, Zagreb, one of the leading enterprises in this branch in our country.

In Ljubljana - Fluid Helium Obtained for the First Time

Recently, experiments on equipment and aparatus needed for fluidifying helium were successfully concluded at the "Jožef Stefan" nuklear institute in Ljubljana. Ljubljana now is the first city in Yugoslavia to have aparatus for obtaining extremely low temperatures with helium being the elementary resource at the low temperature works. The aparatus

for the fluidifying of helium was supplied by the American firm Arthur D. Little, the other devices for purifying and reproduction of helium, were elaborated in the Ljubljana Institute. A great deal of funds for the new devices were contributed also by the institute "Jožef Stefan" itself. The obtaining of fluid helium will show the way to a new and important field of the scientific and researching work of the institute "Jožef Stefan" in Yugoslavia.

Miha Ferčej Breeds Lippizaner Horses in Zasip at Bled

Riders from Italy, Austria, West Germany and Yugoslavia participated in this year's International Tournament at Bled. The first place was shared between German rider Michael Bagust and the Yugoslav lady rider Mojca Koren-Vončinova.

Riding has been known at Bled since the Middle ages. From these times survive accounts of pilgrimages on horseback to the church of Saint Stefan in Kupljenik. Near Bled in the castle of Kamen, near Begunje, lived the lord Gašper Lamberger, who was famous mediaeval jousting. He was also well known for his 85 knightly tournament victories.

As tourism developed at Bled there were more and more coachmen and drivers. This led the vicar Kleindinst to organize peasants' horse races. From the year 1922 on, such races were organized every year by the members of the Kolo riders' club and the drivers from Ljubljana in co-operation with the clubs of young peasant boys and girls from Bled and the Sokol riders. The performances which became very popular and were much visited, took place every year on 8th September, the peasants' holiday at Bled. At this time a special cattle show was always organized.

Riding is still a very popular sport at Bled. Numerous foreign and local visitors to Bled with an interest in riding like to visit the Ferčej's farm at Zasip, where they can hire a horse with the complete riding equipment. In winter too Mr. Miha Ferčej is often visited. To ride in the snow or take a sleigh-ride is a special adventure to many tourists.

Perhaps there are also some of our Slovene Americans who would like to call on Mr. Ferčej in Zasip during their visit to Bled and have a look at his lipizaner horses which he himself is so proud of. These lovely horses are not the only reason for visiting the Ferčej's farm, you will be also served with most delicious home cuisine and many different drinks.

Algerian Gas Through Koper Gasconduit

Buyers of Algerian natural gas had a very important meeting in Vienna in July. After exhaustive talks they reached general agreement about the building of a pipeline from Koper via Ljubljana, Maribor and Graz to

Leoben, where it is to join the already working Austrian gas-network. After the agreements concluded between our enterprise Uniongas, the Austrian Company Austria-Feragas and the Algerian Company Sonatrach our enterprise is to make a yearly contract for 2,300,000,000 cubic meters of Algerian gas. Slovenia, for instance, is going to apply for about 8,000,000 cubic meters.

The liquefied gas will be shipped by tankers to Koper harbour where it is going to be revapourised and sent via the pipelines to the consumers. The regassing will naturally encourage the establishment of a number of new industry enterprises in Koper and its vicinity.

New Bar in Rogaška Slatina

A new and up to date mineral water bar, which is according to its architectonic design and outfitting a special project in the new medical therapy, was solemnly inaugurated at Rogaška Slatina in June. The new bar is situated on an area of 550 square metres. With its completion is concluded the second stage of modernization of the Rogaška Slatina health resort, which is lately becoming one of our most modern health resorts.

Pula Airport Open

On Saturday, June 24, 1967, in the presence of many social and political and tourist representatives, the new civilian airport at Pula was opened. With the airports at Dubrovnik, Titograd and Split this makes the fourth airport on the Adriatic coast.

The Pula airport ranks in technical and other qualities among the most modern airports in Yugoslavia. All installations and signals for landing and take-off are electronically controlled. It has a landing and take-off strip 2,500 metres long and 45 metres wide. The platform can take four to five of the largest craft at a time; in other words some 500 passengers should be able to pass through the airport without delay. The airport building occupies a surface of 900 square metres, and has all the necessary amenities for receiving and despatching passengers. The running strip is wide enough to take the largest aircraft in the world, while the approach to the airport, 380 metres long, has been appropriately arranged. The value of the work on the new civilian airport at Pula amounts to seven million new dinars, and the investor is the Airport Enterprise of Ljubljana.

This airport if of exceptional importance in the development of tourism in the entire region of Istria, the Slovenian littoral, and the Kvarner Riviera. Some air companies have already indicated that they will include Pula Airport in their network next year, especially for charter-flight landings. Immediately after the opening ceremony the first aircraft took off, with 92 French tourists who had been holidaying in Poreč.

Cent ans de théâtre slovène

Durant toute cette année nous célébrons le centenaire du théâtre slovène. Cependant, Ljubljana et avec elle tous les théâtres slovènes préparent les manifestations jubilaires principales pour octobre, à l'occasion de l'ouverture de la saison d'automne de cette année.

Aujourd'hui nous avons en Slovénie cinq théâtres professionnels et une série de théâtres d'amateurs, dispersés à travers toute la Slovénie. Les premières notes concernant l'art dramatique slovène remontent à l'époque même des jeux de la Passion au début du 18e siècle. Le véritable début du théâtre slovène fut exactement il y a cent ans avec la fondation de la Société d'Art Dramatique.

A la célébration de ce jubilé en automne, on inaugurera à Ljubljana l'exposition «Les débuts du Théâtre Slovène», et à la fois paraîtront «La bibliographie des représentations théâtrales en Slovénie» et un «Recueil des traités sur le théâtre», consacré au centenaire.

Le Théâtre Dramatique de Ljubljana inaugurera la saison par le drame de Cankar «Les valets», un des meilleurs drames slovènes originaux et aussi une des représentations les plus réussies du Théâtre Dramatique de Ljubljana d'il y a dix ans. C'est précisément avec cette représentation que nos acteurs ont eu un grand succès il y a dix ans lors de leur tournée au Théâtre des Nations à Paris.

L'Opéra présentera dans la soirée suivante le plus ancien opéra slovène original «Le rossignol de Haute-Carniole» que beaucoup de nos émigrés connaissent aussi pour l'avoir entendu sur disques.

Au Théâtre Municipal de Ljubljana on a préparé pour cette solennité la comédie «Les Comédiens de Carniole» de Bratko Kreft.

Aux représentations inaugurales solennelles participeront les théâtres de Yougoslavie, de Prague, Bratislava, Budapest, Varsovie, du Piccolo Teatro de Milan et d'autres. Prendront part aux fêtes aussi tous les acteurs encore vivants de la vieille garde slovène.

Pour l'année jubilaire, le Théâtre Dramatique de Ljubljana a préparé avec un soin particulier le répertoire qui se compose des oeuvres des auteurs dramatiques du pays et du monde les meilleurs des époques classique et moderne. A côté des «Valets» de Cankar, parmi les oeuvres originales du pays on représentera encore la tragédie «Miss Jeny Love», oeuvre inédite d'Anton Tomaž Linhart, et le nouveau drame contemporain du jeune auteur dramatique slovène Primož Kozak «Le Congrès», qui traite des dilemmes et des problèmes du temps de la lutte de libération nationale. Au Petit Théâtre de Ljubljana à Križanke on représentera quelques oeuvres slovènes originales, dont «L'histoire du fils perdu» de Drabosnjak, du siècle dernier.

Les artistes de Ljubljana feront des tournées à travers la Slovénie avec la plupart de ces représentations. A Maribor on célébrera l'année théâtrale jubilaire par une «Semaine des théâtres slovènes», tandis que Celje orga-

niserà une «Semaine du nouvel art dramatique slovène».

Au cours de la saison, Ljubljana recevra les théâtres de Maribor, Celje et Trieste, qui représenteront des oeuvres exclusivement slovènes. Sont annoncées aussi des tournées des théâtres de Belgrade, Zagreb, Skopje, Novi Sad et Priština, Le Narodni divadlo de Prague, le Piccolo Teatro de Milan et probablement un théâtre hongrois de Budapest ont également promis leur visite. Les acteurs du Théâtre Dramatique de Ljubljana donneront une représentation au Théâtre des Nations à Paris.

Un cours de slovène sur disques pour anglophones

Donnant suite à de nombreuses demandes de nos émigrés par le monde, qui désirent que leurs descendants apprennent rapidement et avec facilité leur langue maternelle, la Société Slovène des Emigrés a décidé de publier un cours de slovène sur disques pour les anglophones. C'est là une nouveauté chez nous. Ce cours de langue slovène sera préparé par un spécialiste, le professeur Toporišič, qui a démontré par son oeuvre antérieure que ce travail serait bien fait. Le prof. Toporišič, professeur de slovène à la Faculté des Lettres de Ljubljana, a déjà publié plusieurs livres pour l'enseignement du slovène dans les écoles secondaires.

Le cours de slovène comprendra de cinq à huit disques. Ceux qui auront étudié tous les disques avec zèle et avec des connaissances de base préalables à l'aide du texte imprimé, posséderont la grammaire, la mélodie de la langue et environ deux mille mots, acquérant ainsi une base assez large de la parole et de l'écriture slovènes. Le texte imprimé aura d'un côté le texte slovène et, de l'autre, la traduction en anglais. L'auteur prendra comme base le langage naturel sans affectation, teinté de la mélodie du dialecte de Ljubljana. A la fin il y aura encore quelques exemples de textes artistiques tirés des oeuvres de nos poètes et écrivains.

Le prof. Toporišič promet de terminer son oeuvre jusqu'au début de l'année prochaine, alors que l'exécution technique exigera probablement encore environ six mois. Dans un an, nous pouvons donc espérer posséder les disques du cours de slovène pour anglophones, ce qui sera sans nul doute salué avec plaisir par nos émigrés qui désirent apprendre vite et facilement la langue de leurs parents.

Si un intérêt se manifeste pour le cours de slovène sur disques aussi parmi nos compatriotes des autres pays, les disques pour anglophones seront suivis des disques pour nos émigrés parlant français, espagnol et autres encore.

A Ljubljana — le premier hélium liquide dans le pays

A l'Institut nucléaire «Jožef Stefan» à Ljubljana, on a terminé récemment avec succès la mise en exploitation d'essai des appareils pour la liquéfaction de l'hélium. De la sorte,

Ljubljana a obtenu la première en Yougoslavie une installation lui permettant d'atteindre des températures extrêmement basses, l'hélium étant le moyen de base pour le travail aux basses températures. L'appareil pour la liquéfaction de l'hélium a été fourni par la firme américaine Arthur D. Little, tandis que les autres installations pour l'épuration et la régénération de l'hélium ont été effectuées à l'Institut de Ljubljana. L'Institut «Jožef Stefan» lui-même a fourni une grande partie des ressources pour les nouvelles installations. Avec l'obtention de l'hélium liquide s'ouvre un nouveau domaine important de l'oeuvre de recherche scientifique à l'Institut «Jožef Stefan» et en Yougoslavie en général.

Une nouvelle buvette à Rogaška Slatina

En juin dernier on a ouvert solennellement à Rogaška Slatina une nouvelle buvette moderne d'eau minérale, qui est par sa conception architecturale et son équipement un ouvrage particulier auprès de la nouvelle thérapie. La nouvelle buvette couvre une superficie de plus de 550 mètres. Ainsi se termine la seconde étape de la modernisation de cette station thermale qui devient une de nos stations thermales les plus modernes.

Mali sinko Maginotovih iz St. Avolda v Franciji — po očku Francoz, po mamiči Slovenec
Foto: Stane Lenardič

Slovensko jubilejno gledališko leto

Slovenska kultura je tesno povezana z gledališko umetnostjo, pa naj se ozremo nazaj v zgodovino ali v današnji čas. Prvi zapiski o slovenski dramatikii segajo v dobo pasijonskih iger v začetku 18. stoletja. Pravi začetek slovenskega gledališča pa je bil točno pred sto leti z ustanovitvijo Dramatičnega društva.

Stoletni jubilej rojstva slovenskega gledališča slavimo pravzaprav že vse leto — o slavnostnih predstavah v počastitev tega jubileja smo v Rodni grudi že nekajkrat poročali. Sam vrh počastitev pa pripravlja Ljubljana in z njo vsa slovenska gledališča v oktobru ob otvoritvi letošnje jesenske sezone.

Za slavnostni uvod bodo odprli razstavo »Začetki slovenskega gledališča«, istočasno pa bo izšla »Bibliografija gledaliških predstav na Slovenskem« in »Zbornik gledaliških razprav«, ki bo posvečen stoletnici slovenskega gledališča. Nato bo sledila otvoritvena predstava ljubljanske Drame, ki je za to jubilejno svečanost pripravila Cankarjevo dramo »Hlapci«. To je verjetno ena najboljših izvornih slovenskih dram in obenem tudi ena najuspešnejših uprizoritev ljubljanske Drame izpred desetih let. Na gostovanju v pariškem Théâtre des Nations so naši igralci prav s to predstavo pred desetimi leti dosegli velik uspeh. Naslednji večer bo otvoritvena predstava v Operi. Tam bo uprizorjena naša najstarejša izvirna slovenska opera »Gorenjski slavček«, ki jo mnogi naši rojaki že poznajo s plošč.

V Mestnem gledališču ljubljanskem pa so za to svečanost pripravili veseloigro »Kranjski komedijanti«, ki jo je napisal Bratko Kreft. Slavnostnih otvoritvenih predstav se bodo udeležili predstavniki gledališč iz Jugoslavije, iz Prage, Bratislave, Budimpešte, Varšave, iz milanskega Piccolo Teatra in mogoče tudi iz pariškega Théâtre des Nations. Na slavnost bodo povabljeni tudi vsi še živeči igralci iz stare garde, ki jih mladi gledalci ne poznajo več, zato pa živijo v spominu starejših gledalcev in bodo zmerom živeli v analih slovenskega gledališča.

Ljubljanska Drama je za jubilejno leto pripravila posebno skrbno izbran repertoar, ki ga sestavljajo dela domačih in najboljših svetovnih dramatikov iz klasične in moderne dobe. Od domačih del bo razen »Hlapcev« uprizorjena še tragedija »Miss Jenny Love«, prvo, doslej še neuprizorjeno delo A. T. Linhart. To delo je napisal mladi Linhart, ko je naravnost iz Stiškega samostana prišel na Dunaj študirat. Tu je v gledališču prvič videl uprizoritev Shakespeara; navdušil ga je, sledeč njegovemu vzoru, je v nemščini napisal tragično, za naš čas nekoliko odmaknjeno zgodbo, ki pa vendar že zavoljo svojega avtorja — prvega slovenskega dramatika — zasluži, da jo uprizorijo prav v slavnostnem jubilejnem letu. Kot tretje izvorno delo bomo videli noviteto sodobnega slovenskega dramatika Primoža Kozaka »Kongres«, ki tako kot njegove dosedanje drame obravnava dileme in probleme iz časov narodnoosvobodilne borbe.

Tudi na malem odru bo uprizorjenih nekaj slovenskih izvornih del. Naj omenimo le Drabosnjakovo »Zgodbo o izgubljenem sinu« iz prejšnjega stoletja. To je zanimivo napisan dramski tekst, navezan na biblijsko zgodbo, ki pa jo Drabosnjak obravnava čisto na svoj način.

Z večino teh predstav bodo ljubljanski umetniki gostovali po vsej Sloveniji, kjer jih zmerom sprejme množica navdušenih in hvaležnih gledalcev. Ljubljano pa bodo obiskala gledališča iz Maribora, Celja in Trsta, ki bodo odigrala izključno slovenska izvirna dela. Prav tako pa so že napovedana gostovanja gledališč iz Beograda, Zagreba, Skopja, Novega Šada in Prištine. Obljubljen pa je tudi obisk Narodnega Divadla iz Prage, Piccolo Teatra iz Milana in verjetno madžarskega gledališča iz Budimpešte, medtem ko bo ljubljanska Drama odšla gostovat na Madžarsko.

V Mariboru bodo jubilejno gledališko leto počastili s »Tednom slovenskih gledališč«, Celje pa bo priredilo »Teden nove slovenske dramatike«. Kot zadnji odmev jubilejnega leta pa čaka slovenske gledališke umetnike velika in pomembna preizkušnja. Igralci ljubljanske Drame — osrednjega slovenskega gledališča bodo odšli v Pariz na ponovno gostovanje v Théâtre des Nations.

Jana Milčinski

Tečaj slovenščine na ploščah

Ljubezen do domače zemlje, zvestoba rodnemu jeziku — to je nevidna, trdna vez, ki veže nas in vas, ki ste razkropljeni po svetu in svojo ljubezen do rodnega jezika prenašate z roda v rod. Iz najrazličnejših delov sveta prihajajo obvestila o tečajih slovenščine in z njimi vaše želje za učbenike slovenskega jezika; vse bolj pogosto se oglašate tudi z željo, da bi poskrbeli za naj sodobnejši pripomoček pri učenju jezika — za tečaj slovenščine na ploščah.

Pri Izseljenski matici zmerom prisluhnemo vašim željam. Tudi to pot vam bomo ustregli. Poiskali smo strokovnjaka, ki je bil voljan prevzeti to zahtevno nalogo. V slovenščini doslej še nismo imeli podobnih plošč, razen nekaj umetniških s posnetki slovenskih literarnih del: Prešernovih pesmi, Levstikovega Martina Krpana itd. in pa plošče s tečajem fonetike, ki jih je pripravil profesor Toporišič. Toda vse te plošče so namenjene poslušalcu, ki že obvlada slovenski jezik. S poukom slovenščine na ploščah pa bo treba zaorati ledino. Odločitev je padla na prof. Toporišiča, ki si je s tečajem fonetike na ploščah že pridobil nekaj potrebnih izkušenj.

Pripravil bo tečaj slovenskega jezika na petih do osmih ploščah. Kdor bo obenem s tiskano prilogo prizadevno in z osnovnim predznanjem predelal vse plošče, bo obvladal slovnico, melodiko jezika in približno dvatisoč besed, s tem pa tudi ime dovolj široko osnovo slovenskega govora in pisave. Tiskano spremno besedilo bo imelo na eni strani slovenski tekst, na drugi pa prevod v angleščini. Da bi bila angleščina bližja ameriško govorečim rojakom, si je avtor pomagal z rečenicami, ki jih je našel v učbeniku »Francoščina za Amerikance«. V slovensko besedilo bo vnesel primere knjižnega pa tudi pogovornega jezika. Za osnovo pa mu bo služila neizumetničena naravna govorica, poobarvana z melodiko ljubljanskega narečja. Ob koncu bo dodal še nekaj primerkov umetniške besede iz pesniških del Prešerna, Gregorčiča, Kosovela ter odlomke iz Levstikovega Martina Krpana, morda tudi kaj od Cankarja in še kakšnega sodobnega pisca.

J. M.

NOVE KNJIGE

Profesor Toporišič je strokovnjak, ki je s svojim dosedanjim delom dokazal, da bo svojo odgovorno nalogo opravil vestno in kar najbolje. Začel je kot lektor slovenščine na zagrebški univerzi. Zdaj je predstojnik fonetičnega laboratorija na ljubljanski filozofski fakulteti in predavatelj za slovenski jezik. Zdaj je v tisku že tretja knjiga njegove slovenske slovnice za srednje šole, četrta pa je v pripravi. Sodeluje pri ljubljanskem radiu, kjer je imel v okviru oddaje Jezikovni pogovori že okrog 40 predavanj.

Profesor Toporišič obljublja, da bo svoje delo končal do začetka prihodnjega leta, tehnična izvedba pa se bo verjetno zavlekla še za približno pol leta. Ob letu si torej že lahko obetamo izid plošč s tečajem slovenščine.

Jana Milčinski

samo o doživetjih ob tem obisku napisal nad petdeset črtic, od katerih so nekatere prevedene tudi v angleščino. V družbenem življenju je bil med vidnimi predstavniki Ameriške bratske zveze in se je med zadnjo vojno in tudi v povojnih letih izkazal tudi pri akcijah za pomoč rojstni domovini, za kar je prejel tudi odlikovanje.

Skrivnostni klic, naslov sedanje zbirke, je naslov ene izmed petindvajsetih pesmi v objavljeni zbirki ter tudi skupni naslov te zbirke pesmi. To je posrečeno izbran simbolični izraz hrepenenja in navezanosti na rodno deželo, ki diha iz vseh Rogljevih pesmi in črtic, zveni iz slehernega drobnega spomina iz njegovih mladih dni kakor tudi iz doživetij v tuji deželi, ki mu je postala druga domovina. V pesmi in prozi so zajeti drobni odlomki življenjskih zgodb naših ljudi in njihova čustvovanja. Morali so se odtrgati od domače zemlje in oditi na tuje. Odtrgali so se, a še so ostale vezi, ostale so žive strune, ki globoko in polno zvone, ostal je »Skrivnostni klic«, ki se nenehno oglašča in kliče prav iz srede srca.

Knjigo, ki obsega 108 strani formata male osmerke, je z občutkom opremila Nadja Furlanova. Tiskala pa jo je tiskarna »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

Ina Slokan

Janko N. Rogelj DOMOVINA

*Kdo nam daje
misel lepo?
Kdo prižiga
luč v daljavi?
Kdo nam srca
bolna zdravi?*

*Kdo topló nam
v duše diha,
se na tujem
nam nasmihava?*

*Náša mati
onstran morja!*

*Čez pogorja,
oceane
zdravi nam
prezgodnje rane.*

Janko N. Rogelj

Skrivnostni klic

Državna založba Slovenije je letos izdala drugo knjigo Janka N. Roglja z naslovom Skrivnostni klic. V njej je književnik Jože Šmit, ki je gradivo izbral in uredil v harmonično celoto, sestavil mozaik Rogljevega književnega ustvarjanja iz petindvajsetih njegovih pesmi in devetnajstih črtic, med katerimi so mnoge iz njegovih mladih dni. Knjiga je lepo dopolnilo prve Rogljeve zbirke črtic, ki je v redakciji publicista Jožeta Župančiča iz Litiije, izšla pod naslovom Kruh in srce pri isti založbi pred petimi leti.

Naš ameriški rojak in publicist Janko N. Rogelj je med našimi izseljenci zlasti v ZDA že dobro znan, tudi v Rodni grudi smo že večkrat govorili o njem, zato naj tu le mimogrede omenimo za naše nove naročnike, ki ga morda še ne poznajo, da je doma s Primskovega pri Kranju, kjer se je rodil l. 1895 kot drugi sin kovača Janeza Roglja. V Ameriko je odšel l. 1913 in je začel kot delavec, kakor večina naših ljudi. V večerni šoli si je izpopolnil izobrazbo in je bil nato nad tri desetletja samostojen zavarovalni agent in javni notar. S publicistiko se je začel ukvarjati zelo zgodaj. Že od l. 1915 je sodeloval pri izseljenskih listih in bil v l. 1918—1919 tudi urednik lista Enakopravnost. Po svojem drugem obisku v Sloveniji v letu 1938, je postalo njegovo pero posebno plodno, saj je

V počastitev 30. obletnice Zveze komunistov Slovenije je Državna založba izdala knjigo »Ljubljana v ilegali«. To je reprezentativna izdaja, v kateri je mnogo dragocenega dokumentarnega gradiva, ki pričča o drugem letu narodnoosvobodilnega boja v Ljubljani. Zaradi tega ima tudi naslov »Mesto v žici«. Osnovna téma te knjige je razvoj boja v Ljubljani, ki je bila od konca leta 1942 naprej obdana z bodočo žico in je bila tako edinstveno koncentracijsko taborišče v Evropi. Zaradi nedopovedljive upornosti Ljubljančanov je bil okupator prisiljen boriti se s skritim, skoro nevidnim ljubljanskim ilegalcem, oziroma z vsemi, katerih dejanja in čustva so bila na strani domovine. V knjigi je zlasti zanimivo poglavje, v katerem so natisnjena pisma Edvarda Kardelja Titu, saj so živ dokument, kako množičen obseg je takrat že zavzelo partizansko gibanje.

Tudi knjiga Edvarda Kocbeka »Listina« obravnava obdobje narodnoosvobodilnega boja in sicer v času od 3. maja do 2. decembra 1943. leta. Osnova knjigi so zapiski iz dnevnika, ki si jih, kot beremo ob koncu knjige, avtor redno zapisuje že nad 35 let. O teh zapiskih pravi pisatelj, da jih ne pojmuje kot brezoseben dokument, marveč kot osebno zgodbo, prežeto z osebno in umetniško resnico, kjer ni dokumentarnost nič izgubila na svoji verodostojnosti. Tako je Kocbekov dnevnik del slovenske zgodovine iz časov osvobodilnih bojev. Knjigo je izdala Slovenska matica tako kot tudi prvi del Kocbekovega partizanskega dnevnika z naslovom »Tovarišija«. Tretji in zadnji del teh zapiskov pa je še v rokopisu.

Tretja knjiga, ki posega v dobo osvobodilnih bojev je delo pisateljice Neže Maurer »Zveza mora ostati«. Pisateljica je po dvajsetih letih obiskala gorske kmetije, ki so med vojno nudile zatočišča partizanskim kurirjem, njihovi prebivalci pa so posredno ali aktivno pomagali v boju proti sovražniku. Ob srečanju z nekdanjimi kurirji in ob obujanju vojnih spominov je avtorica osvetlila tudi usodo partizanskih kmetij v povojnem času. V uvodu h knjigi pravi sama o tem: »Z leti ohrani spomin samo najvažnejše, drobni, na videz malenkostni dogodki izginejo. Tile zapisi o pogovorih s kurirji in ljudmi — povečini kmečkimi, pri katerih so se kurirji največ

ustavljali — gotovo potrjujejo to resnico.« Knjiga je napisana neposredno, prepletena je z osebnimi vtisi, razmišljanji, zgodovinskimi dogodki. Dokumentarno vrednost dajejo knjigi tudi številne fotografije nekdanjih kurirjev in še živčih domačinov s partizanskih kmetij. Knjiga je izšla v založbi »Borec«.

Tiste, ki se zanimajo za slovensko literaturo, bo razveselila knjiga »Slovenska književnost«, ki je skupno delo treh avtorjev Paternu — Glušič — Kmecl, izšla pa je v založbi Slovenske matice. Knjiga zajema dvajsetletno razdobje našega knjižnega ustvarjanja v liriki in prozi v letih 1945 do 1965, to je v času, ki je v razvoju slovenskega naroda gotovo najbolj pomemben. Knjigo krasijo številni fotoportreti književnikov. Zaradi posebnih tehničnih težav v knjigi ni zajeta zamejska književnost, kakor tudi ne obsežna mladinska literatura. Tej knjigi bo sledila še knjiga o dramatikih, esejistiki in kritiki.

Pri založbi Mladinske knjige je v knjižnici Kondor izšel ponatis Cankarjevega romana »Martin Kačur«. Roman opisuje boj idealista z vsakdanjim življenjem in njegov propad. Osrednje vprašanje, ki zanima pisatelja v tej zgodbi, je spopad posameznika in družbe v določenem obdobju slovenske zgodovine ob koncu 19. stoletja.

V počastitev stoletnice slovenskega gledališča je mariborska založba Obzorja v opremi Janeza Boljke izdala dramo znamenitega pesnika, mlajše generacije, Gregorja Strniše »Samorog«. Drama je delo s klasičnim zapletom posameznih junakov in njihovimi življenjskimi konflikti. Razdeljena je v dejanja večer, noč, jutro in se dogaja v srednjeveškem mestu z značilno moderno, mračno simboliko.

V Pomurski založbi je izšla zbirka pesmi Manka Golarja »Pozabljeni dan«. Manko Golar, pesnik vedrih in šaljivih pesmic za otroke, bo s to zbirko prav gotovo prijetno presenetil poznavalce slovenske lirike. Njegova pesem, ki je bila doslej preprosta in nazorno realistična, se je spremenila v osebno izpovedno, zapeto v povsem sodobni pesniški govorici.

Alojz Gradnik

DOMAČI ZEMLJI

*Od tebe sem sprejel to težko kri,
ti sveta zemlja moje domovine:
z njo, kar je prah grobov in kar živi
in kar je večno in kar v času mine,*

*z njo silo, ki jo tratil je barbar,
z njo vso udanost in nemoč tlačana,
z njo vse, kar seje vate oratar,
z njo, kar zori in kar mori mu slana —*

*z njo živo vero v večni vir duha,
ki v zlati luči in še v mraku vlada
in v vetru, valu, travi trepeta
in še čez grob je prava pot in nada.*

*O zemlja sladka: kamen, zrno, sok,
o zemlja sveta, ki si me rodila,
ki zibelka si mi in smeh in jok
in tudi mene boš upokojila —*

*če tvoja kri ljubezen je in gnev,
če tvoja kri molitev je in kletev,
če je cvetenja in trohnobe žetev,
o. naj le vsa razlije se v moj spev.*

Ob grobu slovenskega pesnika Alojza Gradnika

Domača zemlja v Medani v Goriških brdih je v juliju sprejela v svoje večno naročje svojega sina, pesnika Alojza Gradnika. Doživel je 85 let. To so bila leta plodnega ustvarjanja, ki so Gradnika uvrstila med največje pesnike slovenskega naroda. Njegov poklic je bil kaj malo pesniški. Bil je sodnik. Kot sodnik in deželni sodni svetnik je služboval po raznih mestih, nazadnje je bil član apelacijskega sodišča v Zagrebu, nato pa je kot upokojenec živel v Ljubljani. Bil pa je globoko vrasel v svojo zemljo in med svoje ljudi, kar so izpovedovale njegove pesmi, v katerih je z globokim občutkom pel o kmetu in njegovem življenju, o lepotah domačih krajev, o trpljenju goriških rojakov med prvo svetovno vojno in pod fašizmom, zlasti pa se je izpel v erotičnih pesmih.

Pred več kot sedmimi desetletji je objavil prvo pesem. Nato so sledile zbirka za zbirko. Prva, ki je imela naslov »Padajoče zvezde«, je izšla l. 1916, zadnja, ob njegovi 80-letnici, pa je bila bibliofilska izdaja pesmi pod naslovom »Eros-Tanatos«.

Zelo pomembno je tudi Gradnikovo prevajalsko delo. Slovencem je približal stvaritve pesniških velikanov, kot so na primer Njegoš, Mažuranič, Dante, Michelangelo, Leopardi, Tagore, Lorca in drugi. Prav tako si je Gradnikova poezija našla pot v razne tuje jezike in so številni narodi spoznali bogastvo slovenskega pesništva tudi ob tem našem umetniku. Alojz Gradnik je bil redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Sto let solkanske čitalnice

Sredi letošnjega poletja je minilo sto let, odkar je pričela v Solkanu delovati čitalnica, prvo narodnobuditeljsko žarišče Solkancev. V dobi ustanavljanja čitalnic na Slovenskem je bila solkanska 21. po vrstnem redu nastanka in med prvimi na Goriškem. Čitalnica je ves čas odigrala pomembno vlogo pri kulturno-prosvetnem pa tudi političnem izgrajevanju Solkana. Ob tem pomembnem jubileju so odkrili spominsko ploščo na stavbi, kjer je čitalnica delovala. Pripravili pa so tudi razstavo o kulturnem življenju Solkana v preteklih sto letih.

Umrla je Ilka Vaštetova

V Ljubljani je 3. julija umrla pisateljica Ilka Vaštetova. Po poklicu je bila učiteljica in je službovala v Krašnji pri Lukovici, na Jesenicah, v Breznici, v Trstu in v Ljubljani. Po osemtridesetih letih službovanja na meščanski šoli in na gimnaziji je bila leta 1949 upokojena in je odtlej živela v Ljubljani.

Rodila se je leta 1891 v Novem mestu, pisateljvati pa je začela precej pozno, saj je prve črtice objavila šele med prvo svetovno vojno v tržaškem listu Edinost, v slovensko literaturo pa je stopila pravzaprav šele leta 1921, ko je izdala svoje pravljice. Snov za svoje povesti in romane je zajemala predvsem iz naše zgodovine, pri čemer jo je zanimala v veliki meri tudi politična in socialna problematika. V tem je pokazala širšo družbeno razgledanost in večjo etično prizadevnost od marsikaterega našega pisatelja zgodovinskih povesti. Njeno osrednje delo je Roman o Prešernu, ki je izšel leta 1937, in je doslej doživel že štiri izdaje. Ta življenjepisni roman o našem velikem pesniku je pisan zelo skrbno in natančno, na osnovi zgodovinskih virov ter je hkrati vseskozi tako razumljiv, da je dostopen širokemu krogu bralcev.

Ilka Vaštetova si je s svojimi deli pridobila veliko bralcev in je z odkrivanjem in literarnim oživljanjem naše narodne, literarne in umetnostne preteklosti opravila veliko delo za duhovno bogatitev Slovencev.

R. V.

Osmi jugoslovanski folklorni festival v Kopru

Letošnji osmi jugoslovanski folklorni festival v Kopru je bil konec julija. V teh dneh so se zvrstile na koprskem glavnem trgu prireditve, na katerih so nastopile številne jugoslovanske amaterske in poklicne folklorne skupine. Na prireditvah so nastopili ansambli »France Marolt« iz Ljubljane, »Zora« iz Opatije, »Kolo« iz Beograda, »Lado« iz Zagreba, »Tanec« iz Skopja in drugi. Pri teh nastopih so domači in tuji gostje spet lahko občudovali razkošje naših narodnih noš in lepoto plešev naših narodov.

Prvi jugoslovanski festival humorja in satire

Svojevrstna turistična zanimivost je bil nedvomno Prvi jugoslovanski festival humorja in satire, ki je »zasedal« letos od 1. do 5. avgusta v Piranu. Na festivalu so se zbrali naši najboljši humoristi. Med njimi Frane Milčinski-Ježek, Miloš Mikeln, Žarko Petan, Albert Papler, Paja Kanižaj, Fadil Hadžić in drugi. V festivalskih dneh so humoristi priredili v Piranu in okoliških krajih lepo uspele literarne večere. Poleg tega so se jugoslovanski humoristi na festivalu prvič zbrali za skupno okroglo mizo in se pomenili o svojih strokovnih problemih. Uvodne besede na tem zborovanju je imel znani satirik iz Ljubljane Miloš Mikeln. V piranski galeriji je bila zanimiva razstava karikatur. Razdeljene so bile tudi nagrade za najboljše humoristične literarne prispevke. Za prvo nagrado so namenili tudi častni znak — morskoga konjička, delo akademskega kiparja Janeza Zenassija. Prejel ga je Frane Milčinski-Ježek.

Ljubljanski humoristični list Pavliha in Nedeljski dnevnik sta ob tej priložnosti izdala posebno skupno izdajo. Prireditelji nameravajo v prihodnje še organizirati takšne festivale humorja in satire ter nanje povabiti tudi humoriste iz drugih dežel.

Praznik pod Ratitovcem

V Sorici v senci Ratitovca in drugih dolomitskih vrhov so 22. julija proslavili stoletnico rojstva slikarja Ivana Groharja. Ta dan so se zbrali pred Groharjevo rojstno hišo številni prebivalci okoliških krajev, likovni umetniki in domači družbeni delavci. Ob tej pomembni stoletnici so organizirali tudi Groharjevo slikarsko kolonijo, ki se je je udeležilo lepo število slovenskih slikarjev. Ti so slikali v značilnem okolju, v katerem je ustvarjal svoja najboljša dela tudi Grohar; vsakdo je moral naslikati dve sliki, od katerih je eno pustil škofjeloški galeriji. Motivi iz Škofje Loke, Poljanske in Selške doline ter Sorice bodo tako sedaj upodobljeni v najrazličnejših tehnikah, ki jih sodobni slovenski slikarji uporabljajo. Domači organizatorji so tako združili v eno turistične in kulturne prireditve, v dobro domačinov in gostov, ki si prihajajo ogledovat starodavno Škofjo Loko in njeno razgibano okolico.

Razstava sredi parka

Mladi ljubljanski kipar Bojan Kunaver, ki je že pred leti razstavljal svoje kipe na prostem ob Ljubljani, je letošnje poletje razstavil svoje najnovejše delo — plastiko Evridika — sredi ljubljanskega parka Zvezda. To delo, za katero mnogi strokovnjaki smatrajo, da spada med najboljša kiparska dela ustvarjena v zadnjem času pri nas, je kipar delal štiri leta in to posebej za prostor, kjer je kip razstavil. V središču parka se steka osem poti, teren je nekoliko nagnjen, zaraščen s precej visokimi drevesi, vse to je mladi umetnik upošteval pri svojem delu. Kip je središčno grajen, z vsake strani nudi izvorno podobo, na poseben način učinkuje ob sončnem vzhodu ali zahodu. Tako ima vse značilnosti idealne plastike. Mnogi prebivalci mesta so izrazili željo, da bi ljubljanski mestni svet delo odkupil, da bi tako ostalo na mestu, za katerega je bilo zgrajeno.

To svoje zadnje delo je kipar Bojan Kunaver ustvaril z denarno pomočjo mednarodnega sklada za podporo mladim umetnikom iz Montreala v Kanadi. Dobil jo je po svoji prvi razstavi na prostem ob Ljubljani. Njegovo zadnje delo je iz cikla, s katerim se ukvarja že nekaj let, Orfej in Evridika.

J. P.

Tony Petkovšek — »ambasador polka«

Na zagrebškem letališču smo se 20. julija pozdravili z urednikom znane radijske oddaje na radiu WXEN v Clevelandu »Tony's Polka Party«, Tonyjem Petkovškom. Skupaj z direktorjem postaje Rudi- jem Menartom je pripeljal skupino, ki je dopotovala v domovino prek Rima in Dubrovnika. Oba sodelujeta pri organizaciji slovenskega dela radijskega programa »Postaje narodov«, ki prenaša program 22 narodnosti v tem mestu. Tony Petkovšek je zaradi svojih prizadevanj pri radiu kot tudi pri društvenem delu v slovenskih narodnih domovih zelo priljubljen med clevelandskimi Slovenci, zato ga je federacija slovenskih narodnih domov letos imenovala za »moža leta«.

V Clevelandu deluje veliko število orkestrrov, ki izvajajo slovensko glasbo. Imenujejo jih na kratko »polka ansambli«. Izvajajo jih na radiu, na piknikih, plesih in drugih družabnih prireditvah, ki se jih udeležujejo Slovenci kakor tudi prebivalci drugih narodnosti.

Ponovno smo se s Tonyjem Petkovškom srečali na prijetnem izseljenskem srečanju v Kamniški Bistrici, ki se ga je udeležil z nekaterimi drugimi rojaki, ki so dopo-

tovali v njegovi skupini. Prizadevni organizatorji iz kamniške podružnice matice so mu poklonili spominsko majolko, kvintet pevcev pa mu je zapel lepo narodno pesem.

Po vrnitvi z izleta po nekaterih evropskih državah si je Tony ogledal še nekatere zanimivosti v Sloveniji in navezal stike z ljubljansko radijsko postajo.

J. P.

Ljubljančani izbrali popovko »Pijem«

Popevke so po vsem svetu v modi in zanje se vnemajo posebej še mladi ljudje. Skupina jugoslovanskih pevcev popevk je v letošnjem poletju obiskala razna mesta in letoviške kraje. Na teh nastopih, ki so bili pod nazivom Pesem poletja, so poslušalci izbirali najboljšo popevko poletja. V Ljubljani je bil nastop skupine pevcev popevk 20. julija. Blizu tri tisoč ljubiteljev popevk se je zbralo v prostorni hali Tivoli. Za pesem letošnjega poletja so izbrali skladbo Mikija Jevremoviča Pijem, ki jo je avtor tudi sam zapel. Ljubitelji popevk po vsej Jugoslaviji se bodo letošnjih pesmi poletja radi spominjali predvsem tudi zato, ker so vse kompozicije, prijetne za uho in lahko razumljive.

Slovita pisateljica kriminalnih romanov Agatha Christie na oddihu v Bohinju

Med naštetimi še en dokaz, kako daleč po svetu sega glas o lepotah naše Slovenije. V avgustu nas je obiskala med tisoči turistov iz raznih dežel tudi svetovno znana angleška pisateljica kriminalnih romanov in zgodb Agatha Christie. Najprej se je ustavila v Ljubljani, kjer si je ogledala naše muzeje in si v trgovinah nakupila spominkov. V hotelu Lev, kjer si je najela sobo, so uslužbenci ugledni gostji, ki je tako znana po svojih delih, poklonili šopek cvetja. Ob tej priliki je povedala, da je med zadnjim obiskom v Dubrovniku zvedela za naše lepo Bohinjsko jezero in se je odločila, da bo letos med našimi Bohinjci preživela štirinajstdnevni oddih. Vmes pa bo obiskala še nekaj drugih krajev.

V prvih dneh avgusta se je v Pulju končal tradicionalni festival jugoslovanskega filma. V začetku, razen tega da je bil nagrajenec že znan — drugonagrajeni film s festivala v Cannesu »Zbiralci perja«, festival ni obetal kaj posebnega, ob koncu pa so na splošno vsi ugotavljali, da se je rodil »novi jugoslovanski film«. Začel se v resnici ni na festivalu, ampak že mnogo prej, tu pa so mu ta pridevek dali dokaj upravičeno, saj so bili na festivalu predvajani dobri, izdelani, izvorni filmi.

Žiri, ki ji je predsedoval slovenski filmski in gledališki režiser Jože Babič, je 1. avgusta razglasila nagrade. Kot najboljši na festivalu je bil proglašen film »Zbiralci perja« režiserja Aleksandra Petroviča, ki je dobil veliko zlato areno. Drugo nagrado, veliko srebrno areno, je dobil film režiserja Puriše Djordjeviča »Jutro«, tretje mesto in srebrno areno si delita filma režiserjev Anteja Babaje »Breza« in Matjaža Klopčiča »Na papirnatih avionih«. Poleg drugih nagrad za režijo, scenarij, glavne ženske in moške vloge, za snemalno delo, za scenarij idr., sta dobila diplomi tudi Lojze Rozman za glavno vlogo v Klopčičevem filmu »Zgodba, ki je ni« in Rudi Vavpotič za snemanje filma »Na papirnatih avionih«.

Festivalska ugotovitev: jugoslovanski film ustvarjalno raste, uvršča se v moderne tokove in obenem oživlja stara umetnostna izročila likovne in besedne umetnosti, postaja izrazito avtorska, subjektivna izpoved, osamosvaja se v lastno nazorsko in estetsko pričevanje. Precejšnje število filmov so posneli mlajši ustvarjalci, ki so obenem tudi edini ustvarjalci »jugoslovanskega novega filma«.

Skupino filmskih delavcev je po festivalu sprejel tudi predsednik Tito in se z njimi pogovarjal o letošnjih filmskih dosežkih in načrtih za prihodnost. Predsednik je poudaril, da mora jugoslovanski film po tematici in problemih, ki jih obravnava, biti blizu širokim krogom publike, da pa ne sme zanemarjati estetskih vrednot in iskanj. Izrazil je tudi prepričanje, da bo naša kinematografija obdržala sloves, ki ga zadnje čase dosega v svetu.

TONY'S POLKA PARTY - Daily 1 P.M. Sat. 12:30 to 2 P.M.

Nekaj fotografij s filmskega festivala v Pulju:
Pred puljsko areno

Desno: Naša znana filmska igralka Relja Bašič in
Milena Dravič pri pisanju avtogramov

Mlada slovenska filmska igralka Marija Lojkova

Predsednik Tito, ki je bil pokrovitelj filmskega
festivala, v razgovoru z igralcem Bato Zivojinovićem

Foto: Joco Znidaršič

Pred festivalom so si naši filmski umetniki privo-
ščili tudi sonca in morja. Na sliki: Relja Bašič,
Manca Košir in Bata Zivojinović

OTROCI BE RITE

NEŽA MAURER:

SEPTEMBER

VSEPOVSOD PO SVETU
SE OTROCI ZBIRAJO,
VSEPOVSOD PO SVETU
ŠOLE SE ODPIRAJO.

RES POVSOD?

TAM, KJER SE NE,
SLABO JE.

ČRTOMIR ŠINKOVEC:

UGANKA

NESE, NESE,
NI NOSAČ,
BELE SODČKE
ZA KOLAČ.

(ŠOKOŠ)

OTON ŽUPANČIČ:

PISMO

PRIŠLO JE PISMO IZ DALJNE
DEŽELE,
IZ DALJNE DEŽELE, IZ TUJEGA
KRAJA,

IZ TUJEGA KRAJA, OD
ZAMORSKEGA KRALJA,
BELO PISMO, ČRN PEČAT.

KAKŠNO JE DANO V TEM
PISMU POVELJE?

KAKŠNO POVELJE, KAKŠNI
UKAZI?

KAJ-LI NAM HOČE, KAJ-LI
VELEVA?

POJDIMO, POJDIMO PISMA
BRAT!

»TO JE POVELJE ZAMORSKEGA
KRALJA:

VI NEUGNANI VSI CICIBANI
MORATE BITI HITRO ZASPANI.
KAKOR BI TRENIL, MORATE
SPAT!

SLOVENSKA PRAVLJICA:

BOGATA IN UBOGA SESTRA

Nekoč sta živeli dve sestri: bogata in uboga. Bogata je imela velik mlin na štiri kamne, uboga sestra pa ni imela drugega kot dvanajst otrok.

Lačni so bili od jutra do večera in še ponoči, saj mati ni imela kaj, da bi jim dala jesti.

Nekoč je bogata rekla siromašni sestri, naj pride mlet k nji v mlin. Sestra je prišla in je ves dan mlela za bogato sestro, zvečer pa jo je prosila za peščico moke.

Bogata sestra jo je zavrnila, da ima dovolj moke na sebi.

Ubožica je zajokala in šla domov. Ko je prišla domov k otrokom v izbo, je stresla moko s sebe in bolj ko je stresala, več je je bilo. Revni sestri nikoli več ni zmanjkalo moke. Obogatela je in srečno oženila vse svoje otroke.

Vsakemu je dala za doto vrečo bele moke in še prodajali so jo. Njena lakomna sestra pa je obubožala.

SLOVENE FAIRY TALE

A RICH AND A POOR SISTER

Once upon a time lived two sisters: a rich and a poor one. The rich sister had a big mill with four grind-stones, the poor one had nothing but twelve children. The children were hungry from morning till night but their mother had nothing to give them to eat.

One day, the rich sister asked the poor one to come to grind in her mill. The poor sister agreed and ground in the mill for her rich sister for a whole day. In the evening she asked her rich sister for a handful of flour.

The greedy rich sister refused by answering that she had enough flour on her dress.

The indignant sister deeply sad and weeping went home. When she came home to her children, she shook off the flour from her dress but the more she shook it the more flour came off it. The poor sister never ran short of flour again. She became rich and all her children were happily married. For a dowry she gave each one of her children a big sack full of flour and she was even selling it. Her greedy and covetous sister became poor and unhappy.

FRAN MILČINSKI:

O ŽUPANU, PASTIRJU IN OVCAH

Je bil v Butalah župan in je imel pastirja in je gnal pastir županove ovce na pašo. Devetnajst jih je gnal na pašo, osemnajst jih je prignal domov.

Ga vpraša župan: »Ena manjka, kam si jo dal?«

Odgovori pastir: »Saj so vse.«

Jih župan prešteje še eno pot: »Osemnajst jih je!«

Pastir: »Nak, devetnajst!«

Reče župan: »Ali si tako zabit, da ne ločiš števila, ali si tako trmast! Daj, stopi po občinske može, naj pridejo. Šestnajst jih je in še policaja pokliči, jih bo sedemnajst; mi dva sva dva, nas bo vseh skupaj devetnajst. Pa bomo zgrabili vsak svojo žival in če bo vsakemu svoja v rokah in ne bo nobeden brez ovce, jih je devetnajst, drugače jih ni.«

Tako se je zgodilo. Prišli so občinski možje, šestnajst jih je bilo, in prišel je tudi policaj in jih je bilo skupaj z županom in pastirjem vseh skupaj devetnajst. Pa je dal župan znamenje. »Zdajle!« in vsak je hitel in zgrabil najbližjo ovco in so bili možje zanesljivi in pošteni, nikdo ni zgrabil dveh. Pa se je pokazalo. Vsak je imel v rokah eno ovco, le policaj je ostal brez nje.

Pa se je razjezil pastir: »Kaj me briga policaj! Devetnajst jih je! Policaj je šema, zakaj ni zgrabil ovce prej in v pravem času.«

BELGIJA

V načrtu imamo dom in slovensko šolo

Žal nisem bil navzoč ob gostovanju ansambla Mahkovič, ker sem moral zaradi hude boleznj mojega očeta odpotovati v Slovenijo. Tolaži me, da sem ga našel še živega. Umrli je štiri dni po mojem prihodu.

Iz razgovora s člani in odborniki ter drugimi rojaki sem dobil vtis, da so bili z ansamblom zelo zadovoljni, le zvočne instalacije niso delovale, kakor je treba. Prireditve so se udeležili rojaki iz belgijskega in holandskega Limburga, iz Bruslja je prišel predstavnik našega poslaništva, nadalje so prišli rojaki iz Liègea in okolice, kakor tudi iz Nemčije. Sam program je bil odličen in člani ansambla so se potrudili, vendar se jim pozna, da nimajo večjih izkustev.

Omenimo naj še to, da smo se nedavno zbrali predstavniki naših društev v belgijskem Limburgu na sestanku. Sklenili smo, da bomo v bodoče sporazumno z vsemi tremi društvi vabili skupine iz domovine. Na ta način bomo v bodoče lahko sprejemali tudi večje skupine. Slovenci iz okolice Genka imamo tudi v načrtu, da si kupimo in uredimo svoj dom. Zdaj smo na tem, da ta načrt uresničimo. Našli smo že primerne prostore, le z denarjem smo na tesnem. Če bomo zbrali potrebno število slovenskih družin, ki bodo pripravljene žrtvovati nekaj denarja za skupno stvar, bomo zamisel uresničili. Name-ravamo tudi odpreti slovensko šolo. Se enkrat prirsčna hvala za go-stovanje.

B. Žabot, tajnik Slovenske skupnosti iz Genka

Želimo, da čimprej uresničite svoje načrte. Prav gotovo bodo rojaki imeli razumevanje za to stvar in bodo vsak po svojih močeh radi prispevali sredstva, saj bosta dom in šola koristila vsem. Če-stitamo k lepi zamisli!

Uredništvo

KANADA

Jubilejno slavlje v Wellandportu

Jugoslovanski izseljenci v Kanadi so 9. julija svečano proslavili stoletnico Kanade in obletnico vstaje jugoslovanskih narodov. Nad dva tisoč jugoslovanskih rojakov in njihovih kanadskih prijateljev se je ta dan zbralo v Wellandportu na prostrani farmi Beograd, ki je last velikega prijatelja Jugoslavije majorja W. Jonesa.

Farma je bila lepo okrašena, na visokih jamborih so vihrale za-stave obeh dežel. Vsepovsod so bili transparenti z napisi, ki so bili posvečeni obema obletnicama. Gostje so prišli od vsepovsod tudi po več sto kilometrov daleč. Navzoči so bili predstavniki jugoslovanskega poslaništva v Kanadi, predstavnik koordinacijskega odbora izseljen-skih matic Jugoslavije J. Djajić in drugi.

Na slavlju je govoril tudi jugoslovanski generalni konzul Božidar Stanić, ki je poudaril pričanje, da se bodo vezi med Kanado in Jugoslavijo še okrepile. Prebrali so tudi čestitke jugoslovanskih iz-seljenskih matic, raznih kanadskih odborov za proslavo stoletnice Kanade in drugih.

Sledil je bogat kulturni program, v katerem so nastopili tudi mladi talenti.

HOLANDIJA

Jubilej društev sv. Barbare

Rudarska društva sv. Barbare v Holandiji praznujejo letos 40-let-nico. Jubilej bodo v letošnji jeseni slovesno proslavili. V priredit-venem odboru slovenske skupnosti so predsednik Zveze društev sv. Barbare rojak Robek, tajnik Zveze Jože Drenovec, rojak Jančič in še nekateri. V Holandiji delujejo tri rudarska društva sv. Barbare. Najmočnejše društvo v Herlerheide-Brunsum. Njegov predsednik je Franc Gril, vodja letošnje skupine rojakov, ki so prišli na oddih v Slovenijo. Ostali društvi sta v Hoensbroeku in v Luterade. Društvu v Luterade predseduje Ivan Kropivšek, ki je član društva že od ustan-ovitve, torej polnih štirideset let.

Naše čestitke k lepemu jubileju in mnogo uspehov pri nadalj-njem društvenem delu!

ZDA

Ob grobu znane društvene delavke

Dne 23. maja je v bolnišnici v Chicagu umrla znana društvena delavka Helen Vičič. V starosti nad osemdeset let je podlegla raku. Pokojna je bila med ameriškimi rojaki dobro znana in spoštovana. Doma je bila iz Podbrezja na Gorenjskem iz družine Teranovih. Pred leti sta s pokojnim soprogom imela v Chicagu špecerijsko trgovino. Helen je vneto delovala v društvih. Bila je podporna članica pevskega zbora Prešeren, članica Progresivnih Slovenk, krožka št. 9, KSKJ, Kluba upokojencev, ženskega kluba Bled in še drugih društev. Bila je zvesta naročnica Rodne grude, odkar je revija začela izhajati, če-prav je dolgo bolehal in ji je v zadnjih letih odpovedal vid. V letu 1962 je obiskala Slovenijo in smo se z njo srečali tudi v uradu Slo-venske izseljenske matice. Zavedno slovensko ženo bomo ohranili v trajnem spominu.

Zbirka za šolo in spomenik

V junijski številki Rodne grude smo že pisali, da so na pobudo rojaka Jacka Tomšiča iz Clevelanda začeli z zbirko, da bi v Kalcih pri Sempetru na Notranjskem zgradili spomenik trem znanim No-tranjcem: pesniku in pisatelju Miroslavu Vilharju, Alojzu Valenčiču, nemu izmed znane četvorice zavednih primorskih Slovencev, ki so jih fašisti l. 1930 ustrelili v Bazovici pri Trstu, in revolucionarju Tonetu Tomšiču, po rodu Tržačanu, ki so ga med vojno ustrelili faši-sti v Ljubljani. Tone Tomšič je dolga leta živel pri sorodnikih na Kalcih.

Odziv na zbirko je med ameriškimi rojaki, predvsem tistimi, ki so doma s Primorske, zelo lep. Kakor beremo v Prosveti, se je zbirka razširila tudi za gradnjo šole v Kalcih. Rojaki darujejo v spomin svojih umrlih svojcev in podobno.

Razpis za izbor Miss

Prosveta, glasilo Slovenske narodne podporne jednote, je že v juniju objavila vabilo mladim članicam organizacije, da bi se vklju-čile v tekmovanje za izvolitev Miss SNPJ, Miss aktivnosti in Miss nadarjenosti za l. 1968. Objavljeni so bili tudi pogoji tekmovanja. Letošnja glavna proslava dneva SNPJ bo v Clevelandu in jo organi-zira federacija clevelandskih društev SNPJ.

SNPJ za mlade člane

Slovenska narodna podporna jednota prispeva vsako leto 5000 do-larjev v šolninski sklad, iz katerega prejema štipendije letno 34 mlad-ih članov in članic za nadaljevanje in zaključek študija na kolegi-jih in univerzah. V dnevih od 23. do 29. julija je bil na prostorih letoviškega centra SNPJ v Ennon Valleyu, Pa., Teden jednotine mlad-ine. Mladi člani in članice so letovali pod izredno ugodnimi pogoji. Ob športnih in družabnih igrah so se med seboj spoznali in navezali stike za bodoče tesnejše sodelovanje pri mladinskem delu.

Štipendije ameriške dobrodelne družbe

Ameriška dobrodelna zveza je za otroke svojih članov razpisala letos deset štipendij v skupni vrednosti 2500 dolarjev. Štipendije prejmejo dobri dijaki, ki so uspešno končali srednjo šolo. Imena iz-branih štipendistov so razglasili na tradicionalnem letnem festivalu ob dnevu Ameriške dobrodelne zveze v juliju.

Uredili si bodo izletniške prostore

Člani slovenskega prekmurskega društva Večerni zvon v Torontu so kupili farmo z obsežnim zemljiščem, kjer bodo uredili prostore za svoje družabne prireditve, piknike in drugo. Dela so se lotili člani kar sami. Farmo so očistili, naredili mize in klopi, nato so se lotili še odra za prireditve. Za konec avgusta so napovedali otvoritev izletni-ških prostorov.

Josie Slosarjeva iz Millwaukee je bila že trinajstkrat na obisku v Sloveniji. Na sliki s svojo pravnukinjo Jean-Ann

Dva mala Slovenca iz Genka: 5-letni Srečko in 3-letni Rajko Žebot

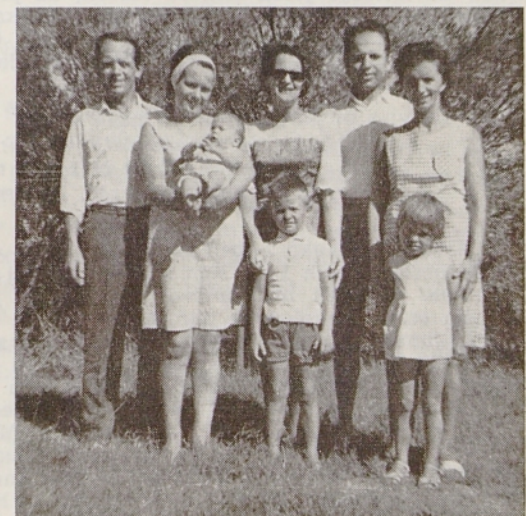
Michael in Bob Križanovich, pravnučka Mary Suglicheve, ki je bila tudi med našimi letošnjimi obiskovalci

Odbor Prvega slovenskega prekmurskega društva iz Montevidea, Urugvaj

S proslave stoletnice Kanade in obletnice vstaje jugoslovanskih narodov v Wellandportu, v Kanadi

Margareta in John Grbec iz Doylestaun, Ohio sta lani slavila zlato poroko. Na slavlju se je zbralo nad 200 gostov. John Grbec ima veliko mlekarsko farmo in je znan daleč naokrog

Stanko Leben z ženo Lizo in hčerkico Michele-Suzana ter sorodniki

Nekaj pisem iz Avstralije

Ko prebiramo vaša pisma, ki prihajajo od vsepovsod, se z njimi v drobcih sicer, pred nami odgrinja tudi vaše življenje, vaše težave, vaša hrepenjenja in upanja. Iz kupa pisem sem danes izbrala nekatera iz Avstralije. Pa spregovorite zdaj sami:

Naročnica **Vida Bastalec iz Paringe** pravi, ko pošilja naročnino: »Oprostite mi, ker ste tako dolgo čakali na moje pismo. Krive so okoliščine, v katerih smo živeli in pomanjkanje denarja. Tako mi je bilo težko, da nisem mogla niti pisati. Zdaj smo prebrodili najhujše in upamo na boljše. Vsi smo zelo veseli, ko dobimo Rodno grudo. Posebej so še veseli naši mali, ko jim prebiram novice iz Rodne grude.«

Franc Kmetich iz Rosewater, ki je tudi poslal naročnino, je pripisal: »Iz srca prosim, da mi oprostite moj dolgi molk. Med tem sem se preselil, kar pa ni vzrok, vzrok so skrbi, ki jih imam. Da ne govorim le o tem, kako mi je dolgčas po domovini. Saj razumete, kako more biti človeku, ki je zapustil domovino komaj 19 let star in odšel v tujino brez misli, celo brez načrtov. Menda sem prerad gledal kavbojske filme in bral zgodbe Karla Maya. Bil sem v Avstriji, Nemčiji, Franciji in po dveh letih sem se odločil za Avstralijo. Tu sem bil zelo osamljen. Nobenega Slovenca nisem poznal. Zelo težko sem čakal vsakega pisma od doma, seveda sem pa največ novic našel v Rodni grudi. Potem sem si kupil zelo drag radio, mislil sem, da bom dobil v njem tudi ljubljansko postajo, a žal do danes se mi to še ni posrečilo. Pred dvema letoma sem se oženil, a mi žena stalno boleha. Poskusila sva že razne zdravnike, a nič ne pomaga...«

Franc Klemenc iz Wetherill Parka je tudi v težavah. Takole pravi: »Cela krivica leži na meni. Pred tremi leti sem imel smolo pri delu. Nato smo pa kupili kurjo farmo, pri čemer me je neki hrvaški rojak grdo ogoljufal, da sem zgubil vse imetje. Še zdaj teče razprava. Nisem pa prepričan, da se bo pravično iztekla, saj je to bolj težko v tej deželi, posebno če se te drži smola... Če bi se vse srečno zaključilo, se morda v poletju vidimo v domovini...«

Frank Geld iz Canberre je preživel avtomobilsko nesrečo. »Zdaj sem spet začel delati,« pravi v pismu in nadaljuje: »Hvala za Rodno grudo, ki prinaša toliko lepega. Vzbuja mi spomine na pretekla leta in na moje rodno Prekmurje. Sem hudo osamljen že 25 let. Staršev nisem nikoli poznal, zato sem odšel v tujino, da bi obrnil list svojega življenja. Ne živim slabo, le srce ni zadovoljno. Imam poklic, ki ga nisem bil doma naučen. Sem šef v kuhinji, kjer kuhamo za 250 ljudi. Za letošnjo jesen sem se odločil, da pridem na obisk domov. Morda bom kar ostal. Tujina ni tako lepa, kakor jo nekateri opisujejo v člankih, ki jih berem v Rodni grudi. Če boste kaj hodili po Prekmurju, vas prosim, da fotografirate Lendavo. Tam sem doma.

*Zdaj ko po tujih krajih blodim,
v srcu vročo željo nosim:
da vsaj enkrat bi šel še tja
v prekmursko vas, kjer sem doma.*

Naročnik **Stanko Leben iz Mt. Ise** piše: »Oprostite, ker se tako dolgo nisem oglasil. Lani sem si začel graditi hišo in sem bil zaradi tega zelo zaposlen in izmučen. Pa denarja je tudi primanjkovalo, da sem ostal na dolgu za naročnino. V novi dom sem se z družino vselil januarja. Zdaj je prišel sem tudi brat z družino iz Drinbulah, North Quesland, ki si tudi gradi hišo. Lani pa je prišla od doma sestra Marta. Tako smo spet po mnogih letih vsi skupaj. Dobili smo tudi družinski prirastek — hčerkico Michele-Suzane, ki nam je v veliko veselje. Na splošno je življenje v Mt. Isa precej živahno. Slovenci si vneto grade eno in tudi večstanovanjske hiše. Stanovanja so draga, a jih je dovolj. Tudi zaslužek še kar gre. Pri gradnji drug drugemu pomagamo. Društev nimamo. Pač pa hodimo drug k drugemu

v vas in v pomenkih nam mineva kratek prosti čas. Za prihodnja leta imajo nekateri v načrtu tudi obisk domovine, ki pa je precej drag.«

Pavel Vatovec iz Claremonta, Tasmanija: »Mama mi je pisala, da ima edino željo, da bi še enkrat videla vso družino. Tako srčno rad bi ji izpolnil to željo, saj se je dvajset let trudila zame. Zato sem se odločil, da se malo potrudim in prihranim, da bom izpolnil materino željo. Če bo šlo vse po sreči, se bomo v juliju 1968 videli. Rad imam opere in si tudi vsako sezono katero ogledam, žal pa so vse v angleščini ali italijanščini. Tako bi želel enkrat poslušati pevce v slovenskem jeziku. Kdaj je v Ljubljani operna sezona?«

Naročnik **Darinko Hafner iz Glenroy-Melbourne** je zapisal: »Rodna gruda je zares lepa revija! Posebno vesel sem je takrat, ko je v njej mnogo fotografij naše lepe Slovenije in opisi krajev. Človek se kar živi, kot da sem doma. Mislim, da se v domači Sloveniji sploh ne zavedate, da živite v raju. To vemo mi, tukaj v tujini. Avstralija je čudna dežela, lepote nima preveč. Prej bi rekel, da je pusta, kot pravljačna. Morda je tudi po svoje lepa, za kogar je — samo mora po glavi hoditi, da bo videl vse prav.«

Dragi naročniki in naši dopisniki! Iz vaših pisem vidimo, da vaše življenje ni lahko. Trdo je treba delati tu in tam, mnogo težav je treba prebroditi. Draga naročnica Vida Bastalec iz Paringe, veseli smo, da je hudo za vami in so se vam življenjske razmere zboljšale. Naj vam in vaši družini tudi v bodoče prinaša Rodna gruda čim več veselja. **Franc Kmetich iz Rosewater:** Žal, oddaj ljubljanske radijske postaje ni mogoče poslušati v Avstraliji. Iz srca želimo, da bi se vaši ženki zdravje izboljšalo. **Franc Klemenc, Wetherill Park:** Res imate hudo smolo, ampak bodite prepričani, da bo tudi hudih dni enkrat konec in se bo vse izteklo, kakor je prav. Napovedali ste obisk, a doslej se še nismo srečali. Morda se še vidimo, sicer pa prav gotovo prihodnje leto. Na svidenje!

Frank Geld iz Canberre: Veseli smo, da ste spet zdravi. V eni prihodnjih številkih vam bomo izpolnili željo in objavili sliko Lendave. Toda takrat boste že sami doma. Obiščite nas tudi na matici in Ljubljani, da se spoznamo. Od pesmice smo objavili le eno kitico, ker ni prostora. **Stanko Leben iz Mt. Ise:** Čestitamo vam k dvojni sreči: novemu domku in mali Michele-Suzane, ki je sonček vaše družinice. Vso srečo in lepe pozdrave vsem Slovencem v Mt. Isi! **Pavel Vatovec, Claremont, Tasmanija:** Materino željo izpolnite, če je le mogoče, sicer bi vam bilo pozneje težko in bi si očitali. Gledališka sezona je pri nas kakor drugod v zimskih mesecih. Poleti pa so v okviru Ljubljanskega festivala v Ljubljani na programu tudi opere. Operne predstave na prostem imajo poleti v Dubrovniku, Splitu in še kje. Ali že imate slovensko opero Gorenjski slavček na ploščah? Če je še nimate nam pišite, da vam jo pošljemo. **Darinko Hafner, Glenroy-Melbourne:** Zahvaljujemo se vam za tako lepo pohvalo Rodne grude. Srčno želimo, da bi Rodna gruda prinašala vsem mnogo veselja in razvedrila in tople pozdrave domovine!

Ina Slokan

Zelo lepo ste nas sprejeli, ko smo dospeli na Brnik. Ljubljana je veliko lepša, kakor se je spominjam iz mladih dni. Letos sem prišla na obisk po šestinsiridesetih letih. Prišla sem s sinom in hčerko k svojim trem bratom in svoji mami, ki živi na Igu. Starejši brat mi je umrl l. 1944. Obiskala sem njegovo ženo.

Se enkrat hvala vsem za lep sprejem vam od matice v Ljubljani in domačim na Igu. Prosim pošiljajte mi Rodno grudo!

Mary Tursich, New York City

Ana z »Rodno grudo« v avtobusu in na letalu

Ann Klunova, iz Pittsburga v ZDA, sedi med dekleti na Matici in vsa nasmejana pripoveduje, kako lepo je bilo na izletu po Sloveniji, kako čudovit in drag ji je vsak košček domače zemlje.

— Zapustila sem jo, kot revno dekle in zdaj se vračam k njej obogatena s spoznanjem, da je lepo povsod, a najlepše doma! Ni bila lahka pot do belega kruha v Ameriki, niti pri vas. A vi imate vsaj to zavest, da ste se zanj borili in ga priborili doma. Tudi drobtine na domači mizi so slajše od pogače na tujem.

In ljudje tukaj ste drugačni, poleg dela najdete čas za pristrčen razgovor, za smeh, za sonce, planine in za rože... Kako lepi so nageljni po okencih na Gorenjskem...

Tako živahno zna pripovedovati in za vse se zanima. Želi si slovenskih knjig, želi pesmi, plošče; kupuje oboje in snema s filmsko kamero vse kraje in dogodke, da bo prenesla naše veselje še med naše rojake na ameriških tleh.

— Med izletniki po Sloveniji sem zbrala osem novih naročnikov za RODNO GRUDO. Prinesla sem naročnino tudi za stare naročnike in potrudila se bom, da bo vaša lepo revija spoznala še več naših rojakov v Ameriki. Tako bodo tudi tisti, ki ne morejo obiskati Jugoslavije, spoznali našo lepo deželo.

Klunova je odpotovala vse prehitro, da bi ji utegnili povedati in dokazati, kako cenimo ljudi, ki so ponosni na rodno zemljo, četudi živijo v bogati Ameriki. Na hitro smo se poslovili od nje 5. julija, a 17. julija smo že prejeli njeno pisemce:

— Sporočam vam, da sem med potovanjem na letalu pridobila šest novih naročnikov RODNE GRUDE. Med temi in onimi, ki sem jih pridobila v avtobusu na izletu, je devet rojenih v Ameriki. Vzljubili so domovino svojih staršev, veselilo bi jih, če bi revija prinašala tudi nekaj sestavkov v angleščini.

Draga rojakinja Ann, toplo se vam zahvaljujemo za sodelovanje. Če bi imeli v vsakem mestu po enega tako agilnega in požrtvovalnega zastopnika, najbrž ne bi bilo slovenske hiše na tujem, kjer ne bi prejimali RODNE GRUDE. Priprani smo, da bo vaš zgled našel posnemalce med prijatelji Rodne grude po svetu.

Vera V.

Odpravnina ali alimentacija?

S fantom sva se imela rada, delala sva načrte za bodočnost in bila srečna, dokler mu nisem povedala, da sem zanosila. Od takrat se me izogiba, ničesar več noče slišati o poroki in vprašuje samo še to, koliko zahtevam za odpravnino. Prosim, svetujte mi, koliko znaša zdaj alimentacija za nezakonskega otroka, da bom vedela, koliko približno naj zahtevam za enkratno odpravnino in kam naj se obrnem, da pri tem ne bom oškodovana.

Razumemo vašo stisko in vam svetujemo, da se umirite. Mislite predvsem na otroka, na katerega razvoj vpliva tudi razpoloženje matere. Skušajte se poravnati s fantom lepim potom in doseči od njega izjavo, da bo za otroka skrbel. Boljše kot enkratna odpravnina, ki bi morala biti zelo visoka, je plačevanje alimentacije, ki traja do otrokove polnoletnosti, ali pa še dlje, če bo otrok študiral. Če fant takšne izjave ne bo hotel podpisati, se boste morali zateči k odvetniku. Ker ste še jugoslovanska državljanica, bo tudi otrok naš državljan, tudi če bi se rodil v Avstriji. Zato boste uveljavljali alimentacijski zahtevek po jugoslovanskih predpisih, vendar pred sodiščem, na katerega območju ima otrokov oče stalno bivališče. Po naših predpisih se ravna alimentacija po tem, kakšne dohodke imata oče in mati. Praviloma bi morala skrbeti za otroka oba enako, tj. vsak do polovice. Če pa je oče v boljšem položaju kot mati, lahko predpiše sodišče očetu več kot polovico vzdrževalnine. Minimum za življenjske stroške je pri nas sedaj okrog 30.000 S din, alimentacija bi lahko torej znašala polovico ali 15.000 S din. Vendar, kakor rečeno, je to stvar dogovora ali pa uveljavljanja zahtevka potom odvetnika, oziroma sodišča, če je to potrebno.

Če se boste vendarle odločili za enkratno odpravnino, izračunajte, koliko bi zneslo, če bi oče plačeval recimo vsako leto 180.000 S din in to 18 let. Tudi v primeru odpravnine zahtevajte od očeta priznanje očetovstva in poravnavo s pismeno izjavo. Morda bo fant le uvidel, da je bolje, če se z vami poroči. Zapajte pa svoje težave tudi staršem, ki vam bodo gotovo pomagali.

Ali sem upravičen do otroških doklad?

Sporočam vam novi naslov, kamor mi v bodoče pošiljajte Rodno grudo. Prosil pa bi vas, da mi v eni izmed naslednjih številčk Rodne grude sporočite, če sem v Nemčiji, kjer delam, upravičen do otroških doklad. Zeno in otroke imam v Jugoslaviji.

Znano nam je, da so naši delavci po socialni zakonodaji za tuje delavce v ZR Nemčiji upravičeni do otroških doklad in da jih tudi prejema. Ker zaenkrat socialna konvencija med Jugoslavijo in Nemčijo še ni podpisana, je seveda to odvisno od delovne pogodbe, ki jo naš delavec sklene z nemškim delodajalcem. Zato se predvsem pozanimajte, kakšno pogodbo ste podpisali, ko ste nastopili službo. Če sami nimate nič v rokah, se povežite s sindikatom v vašem podjetju in ga prosite za pomoč v tej zadevi. Nemška podjetja navadno zahtevajo od naših delavcev dokazilo o tem, da za otroke ne prejema otroških doklad v Jugoslaviji. Zato vam naj žena ali pa kdo drug v domovini preskrbi od Komunalnega zavoda za socialno zavarovanje potrdilo, da vaši otroci v Jugoslaviji ne prejema otroških doklad.

Svetujemo vam, da se v Nemčiji vpišete v sindikat delavcev vašega podjetja, ki vam bo kot svojemu članu pomagal do pravic, ki jih imate po pogodbi in socialni konvenciji za tuje delavce v Nemčiji.

Marička D.

NOVE BESEDE - KRATICE

V GLEDALIŠČU

Kakor v drugih jezikih, so si v zadnjih desetletjih tudi v slovenski kratici pridobile svoje posebno mesto. Ni se jih sicer še nabralo toliko kot v nekaterih svetovnih jezikih, toda če bi jih zbrali, bi tudi pri nas njihovo število narastlo kar v tisoče. Največji jeziki imajo že debele slovarje, ki razlagajo pomene posameznih okrajšav, saj jih brez take pomoči nihče več v celoti ne razume. Za slovenščino imamo nekaj glavnih kratic razloženih v Slovenskem pravopisu iz leta 1962.

Kratice, ki jih navadno pišemo kar z velikimi črkami, so po svoji glasovni in grafični sestavi precej različne. Pogosto srečamo le po eno veliko črko, ki npr. pomeni oznako za državo na avtomobilih, velikokrat pa naletimo tudi na tako lepó izgovorljive zveze treh ali več glasov, da bi jih lahko imenovali že prave besede, saj se sklanjajo in tvorijo izpeljanke; in često niti več ne vemo, iz česa je ta ali ona kratica nastala, čeprav njeno vsebino dobro razumemo.

Zakaj je prav v zadnjih desetletjih nastalo toliko kratic? Dolgi naslovi ustanov, društev, šol, klubov, itd. so začeli tako bremeniti jezik, da je sčasoma dobil več opravka z njimi kot pa z vsebinskim jedrom, ki ga hočemo sporočiti bralcu ali poslušalcu. V poročilih pogosto slišimo celo poplavo besed, ki so jo sprožili sami dolgi naslovi (npr. Komisija za učbenike in priročnike pri sekretariatu za kulturo in prosveto Socialistične republike Slovenije v Ljubljani **sporoča**...); ker pa je čas draga stvar in ga je zmeraj premalo, si želijo ljudje tudi tu malo poenostaviti delo — povzemajo samo še začetnice besed, ki sestavljajo takšen naslov, in jih kratko malo zlagajo. Seveda so se tako med prijetnimi in tekoče izgovorljivimi zvezami, kot so npr. DOZ, TAM ali SPENT, izcimila tudi precej ne- navadna zaporedja, npr. AGFRTV, kar pomeni **Akademija za gledališče, film, radio in televizijo**.

Pri zlaganju kratic se jezik seveda ne drži enotnega pravila. Ljudje so pač včasih bolj, včasih manj iznajdljivi. Tudi niso vse kratice domačega izvora. Tako smo za marsikatero tujo ali mednarodno ustanovo prevzeli kar tujo kratico, ki pa jo obravnavamo kot domačo. Pravimo npr. da nekdo dela pri UNESCO, da je član UNESCA, da ima naša država takšne ali drugačne izkušnje z GATTOM, ipd. Včasih se šele pri analizi kratice zavemo, da je posneta po srbohrvaškem besednem sestavu, npr. NAMA ali DOZ (Narodni magazin, Državni osiguravajoči zavod).

Oglejmo si še nekaj zanimivih primerov.

Kdo dandanes ne pozna **tamovcev**? Kdo ne ve, kaj je bil DID? Toda če je znano, da je prvi samostalni izpeljan iz kratice TAM, ki pomeni **Tovarna avtomobilov Maribor**, je kaj lahko uganiti, da pomeni **tamovec** lahko tovarnjak, ki je bil izdelan v tej tovarni ali pa delavec, ki je tam zaposlen. Prenekateri iz mlajšega rodu morda več ne ve, da je bil DID **Dom igre in dela**, namenjen našim najmlajšim. Zanimivo je, da je DOZ že pravi sinonim za **zavarovalnico**.

Kako trdno se drži ustaljena kratica, čeprav njeni deli v celoti ne pomenijo več današnje delovne organizacije, nam lepo potrjuje beseda TOMOS, ki je prvotno ponazarjala **Tovarno motorjev Sežana**; danes v resnici ta tovarna ni več doma v Sežani, ampak v Kopru; toda — ali bi jo zdaj mogli preimenovati v TOMOK?

Že četrto stoletja poznamo besedo za znani prašek **diditi**, toda komu — razen seveda kemikom — je znano, da je izraz prevzet po angleški kratici za strokovni kemijski termin, ki bi si ob njem lahko polomili jezi, namreč za **diklordifeniltriklorektan**!

Naj še ponovim, da so se lepo izgovorljive kratice popolnoma vključile v slovenski sklanjatveni obrazec in da imajo svoj slovnični spol (velika NAMA, DOZ je zanesljiv, itd.). Seveda to ne velja za vse kratice; pri večini je še zmeraj čutiti njihov izvor, zato se ne podre- jajo oblikovnim zahtevam slovenščine. Poleg novih samostalnikov, ki nastajajo iz kratic (fiat — fičko — fičkar), srečujemo v jeziku tudi številne pridevnike (fičkarški, tamovski, itd.); ni pa skoraj nobenih primerov, da bi iz kratic nastajali tudi glagoli.

Seveda moramo tudi pri kraticah upoštevati pravo mero, da ne bi zabredli v uganke.

F. Jakopin

Dedek in Ellen sta se odpravila v gledališče.

Pred poslopjem ljubljanske Drame je stala dolga vrsta avto- mobilov in pred vrati so nekateri še čakali na prijatelje ali znance. Dedek in Ellen sta vstopila in obstala na rdeči preprogi v predverju. »Koga pa predstavljajo ti doprsni kipi?« je vprašala Ellen. »To so zaslužni igralci, ki so naši Drami pripomogli do ugleda, kakršnega danes uživa.«

»Kje pa sediva, dedek? V tretji vrsti? Upam, da nimava krajnih sedežev. Najprej morava v garderobi odložiti plašč. Šte- vilko bom jaz shranila v denarnico, ti pa kupi gledališki list; morda se boš spomnil imena katerega izmed igralcev. Kaj si že rekel, da je na sporedu?«

»Cankarjevo **Pohujšanje v dolini šentflorjanski**,« je povedal dedek.

»Zame je vse novo in zanimivo,« je rekla Ellen in potegnila dedka za seboj.

Sedla sta na označeni mesti. Utišani hrup v dvorani je počasi pojenjal in ko se je v tihotni temi zlagoma odgnil zastor, sta se naša gledalca polna pričakovanja in z napetim zanimanjem zazrla v sceno na odru.

SLOVENE FOR YOU

Arranged by Jelka Reberc

AT THE THEATRE

Grand-father and Ellen went to the theatre.

In front of the Ljubljana Drama was a long line of cars and before the entrance some people were still waiting for their friends and acquaintances. Grand-father and Ellen entered and stopped on the red carpet in the lobby. »Who do these busts represent?« asked Ellen. »These are busts of outstanding actors, who helped to give our Drama the reputation which it enjoys today.«

»Where do we sit, dady? In the third row? I hope we don't have the end seats. First we have to leave our coats at the checkroom. I'll keep the tickets in my purse and you can buy the programme; perhaps you'll remember the name of one of the actors. What did you say, what's the programme?«

»Cankar's 'Pohujšanje v dolini Šentflorjanski' (Scandal in the Valley of Saint Florian),« said grand-father.

»Everything is new and interesting to me,« said Ellen pulling her grand-father along behind her.

They sat down on the numbered seats. The hushed noise was slowly dying away in the auditorium and while the curtain gradually rose in the quiet darkness, our spectators, full of expectation and keen interest, stared at the scene on the stage.

Declension of Neuter Nouns

The declension of Neuters in only slightly different from that of Masculines. Besides it shows the same characteristic alteration of the ending-vowels o:e that occurs also in the case-endings of Masculines (e. g. s prst-om, s kovač-em, z let-om, z gledališč-em). The Nominative and the Accusative are equal in the same number, just as it is the case in most other languages.

Compare the declension and case-endings of a neuter noun in -o with the masculine noun *prst*:

Singular	Dual	Plural
N. lét-o (year)	lét-i	lét-a
G. lét-a	lét	lét
D. lét-u	lét-oma	lét-om
A. lét-o	lét-i	lét-a
L. pri lét-u	lét-ih	lét-ih
I. z lét-om	lét-oma	lét-i

Example of a neuter noun ending in -e:

Singular	Dual	Plural
N. gledališč-e	gledališč-i	gledališč-a
G. gledališč-a	gledališč	gledališč
D. gledališč-u	gledališč-ema	gledališč-em
A. gledališč-e	gledališč-i	gledališč-a
L. pri gledališč-u	gledališč-ih	gledališč-ih
I. z gledališč-em	gledališč-ema	gledališč-i

The ending -e occurs in the Nominative and the Accusative Sg. after the consonants *j, c, č, š, ž*. The characteristic vowel *e* appears also in the endings of the Instrumental Sg., the Dative and the Instrumental Du., and the Dative Pl.: *gledališč-e, gledališč-em, gledališč-ema, gledališč-em; polj-e, polj-em, polj-ema, polj-em*.

The Plural Genitive is endingless. Therefore it comes to the insertion of the vowels *i* or *e* in hard consonant groups: *i* is inserted before *j* (*morje-morij, sea, of the seas*), except in the consonant group *nj* (*pohujšanje-pohujšanj*). The vowel *e* appears in all other cases, e. g. *okno-oken* (window), *pismo-pisem* (letter).

Some nouns belonging to this type of declension have only plural forms: *jétra* (liver), *pljúča* (lungs), *ústa* (mouth), *vráta* (door), and some others.

LE SLOVÈNE A VOTRE PORTÉE

Adapté par Viktor Jesenik

AU THÉÂTRE

Le grand-père et Hélène se rendirent au théâtre.

Devant l'édifice du Théâtre dramatique de Ljubljana se tenait une longue rangée d'automobiles et devant la porte quelques personnes attendaient encore des amis ou connaissances. Le grand-père et Hélène entrèrent et s'arrêtèrent sur le tapis rouge dans la vestibule. «Qui donc représentent ces bustes?» demanda Hélène. «Ce sont des acteurs méritants qui ont aidé notre Théâtre dramatique à atteindre la réputation dont aujourd'hui il jouit.»

«Où sommes-nous donc assis, grand-père? Au troisième rang? J'espère que nous n'avons pas les places de bout. D'abord nous devons déposer nos manteaux au vestiaire. C'est moi qui garderai le numéro dans mon porte-monnaie, toi, achète le bulletin théâtral; peut-être te souviendras-tu du nom de quelqu'un parmi les acteurs. Qu'est-ce que tu as déjà dit qu'il y avait au programme?»

«Le scandale dans la vallée de Saint-Florian de Cankar,» dit le grand-père.

«Pour moi tout est nouveau et intéressant,» dit Hélène et elle tira le grand-père après elle.

Ils s'assirent aux places indiquées. Le bruit apaisé dans la salle se calmait lentement et lorsque dans l'obscurité discrète le rideau s'écarta lentement, nos deux spectateurs, pleins d'attente et avec un intérêt tendu, fixèrent les yeux sur le décor de la scène.

Déclinaison des substantifs neutres

Dans la déclinaison, les substantifs neutres ne diffèrent que très peu des substantifs masculins. Nous devons avant tout tenir compte du phénomène, connu aussi dans certaines autres langues, que le nominatif et l'accusatif dans le même nombre sont toujours égaux. Pour les substantifs neutres aussi nous avons affaire à la même alternance de la voyelle finale caractéristique (*o:e*) que pour les substantifs masculins (par ex. *s prst-om, s kovač-em, z let-om, z gledališč-em*).

Voyons les cas particuliers et comparons-les avec la déclinaison du représentant de la déclinaison masculine (*prst*):

Singulier	Duel	Pluriel
N. lét-o	lét-i	lét-a
G. lét-a	lét	lét
D. lét-u	lét-oma	lét-om
A. lét-o	lét-i	lét-a
L. pri lét-u	lét-ih	lét-ih
I. z lét-om	lét-oma	lét-i

Et un exemple de substantif neutre en -e:

Singulier	Duel	Pluriel
N. gledališč-e	gledališč-i	gledališč-a
G. gledališč-a	gledališč	gledališč
D. gledališč-u	gledališč-ema	gledališč-em
A. gledališč-e	gledališč-i	gledališč-a
L. pri gledališč-u	gledališč-ih	gledališč-ih
I. z gledališč-em	gledališč-ema	gledališč-i

À côté du nom. et de l'acc. sing., qui on après, *j, c, č, š, ž*, la désinence -e, cet *e* final caractéristique, comme dans la déclinaison masculine correspondante, se retrouve également à l'instr. sing., au datif et à l'instr. duel et au datif pluriel (*gledališč-e, gledališč-em, gledališč-ema, gledališč-em; polj-e, polj-em, polj-ema, polj-em*).

Comme au génitif pluriel les substantifs neutres n'ont pas de désinence, pour eux aussi on résout les éventuels groupes de consonnes difficiles à prononcer en intercalant un *i* ou un *e* (un *i* devant *j*, par ex. *morje* (la mer): *morij*, excepté dans le groupe *nj* — *pohujšanje*: *pohujšanj*; aileurs un *e*, par ex. *okno*: *oken, pismo*: *pisem*).

Dans cette déclinaison, certains substantifs n'ont que les formes du pluriel: *jétra, pljúča, ústa, vráta* et quelques autres encore.

Explication des mots et des formes

Gledališče — le théâtre

sta se odpravila (duel); odpraviti se — se rendirent; se rendre, partir
vrata n. pl. — la porte

nekateri — quelqu'un, quelques-uns

znanec, znanca — une connaissance, des connaissances

vstopiti, vstopim, vstopil sem — entrer, j'entre, je suis entré

obstati — s'arrêter, rester sur place

preddverje, veža — le porche, le vestibule

predstavljeni, predstaviti — représenter, présenter

doprni kip — un buste (statue jusqu'à la poitrine)

zaslužen; zasluga — méritant; le mérite

pri pomoči; pomoč — aider à obtenir, secourir, contrinuer à; aide, secours

ugled m. — considération, réputation

sediva (duel); sedeti — nous sommes assis; être assis

sedež m. — le siège, la place

garderoba — le vestiaire. Dans les gares: la consigne

shraniti — garder, conserver, ranger

denarnica; denar — le porte-monnaie; l'argent (monnaie)

spomnil se boš; spomniti se — tu te souviendras; se souvenir

spored — le programme, le répertoire

zanimiv(o) — intéressant

pojenj(av)ati — cesser, finir

gledalec; gledati — le spectateur; regarder

pričakovanje; čakati — l'attente; attendre

zanimanje — l'intérêt

IZLET V LENS

Veno Pilon, Francija

Pariz beži za menoj,
a utrujen izginja za vlakom,
ki me nosi vedno hitreje v svobodo poljan.

Desno in levo se razteza brezkončna ravan,
ki odpira pod nebom tisoč lepot;
pokrajina ni pestra, a je veličastna,
ker zemlja je sočna in plodna
in v snopih žita je tisoč dobrot.
Po polju sonce razliva svoje zlato
in skoz okna mi pljuska v obraz.
Tu je Arras, kjer so tanki pred leti orali,
a v njihove brazde so zopet posejali
in nove hiše skrivajo njihovo sled.

Tam v daljavi črne piramide štrlijo,
davijo plan in grizejo sinje nebo,
tam se kolesa na nebu vrtijo,
ko vlačijo premog iz zemlje
in iz premoga ljudi.

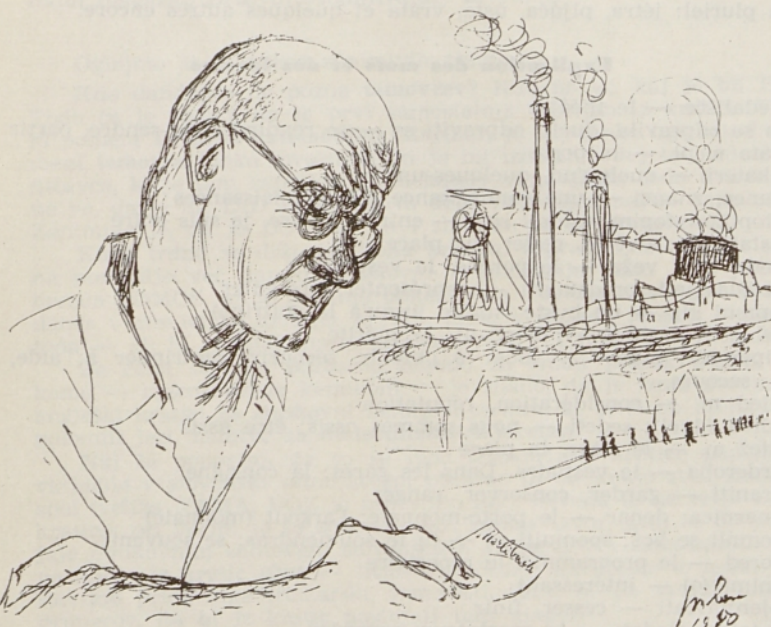
V Lensu, ki od rudarjev živi,
so ulice ravne in čiste.

Samo to sem videl to pot —

toda slišal sem, da daleč odtod,
kjer rudarji v premogu tiče,
da je tam dalje vse črno —

tam, kjer tudi naši žive.

1952

Veno Pilon: Portret iz Merlebacha, rojak Grčar, 1950

JOSIP SPLIVALO

Josip Splivalo, jugoslovanski rojak iz San Francisca v Kaliforniji, spada v tisti številni rod naših dalmatinskih ribičev in pomorščakov, ki jim je bilo že ob zibelki zapisano, da bodo morali za kruhom v svet, še preden bodo prav odrasli. Svet jim je pomenilo morje, kruh pa so si služili na ladjah. Ta kruh je bil velikokrat grenak, z bridkimi solzami zalit. Toda treba je vztrajati, vzdržati! Tega se je Josip zavedal, kakor sta se tega zavedala njegov oče in njegov ded in drugi predniki njegovega rodu, po katerih je ime Splivalo že dolgo znano med pomorščaki.

V svoji knjigi »Kruh s sedmimi skorjami«, ki jo je lani izdal Novi svet na Reki, opisuje Josip Splivalo s preprosto besedo prva leta svojega samostojnega življenja, ko si je moral kot nedorasel fantič na ladjah služiti kruh. Objavljamo odlomek iz prvega poglavja, ki opisuje njegovo slovo od doma in domačih. Mnogi naši naročniki se bodo najbrž ob njem spomnili svojega odhoda v svet morda pred mnogimi, mnogimi leti...

Grenka doživetja prvih let med tujimi ljudmi so ojeklenila njegovo voljo. Preprost deček z dalmatinskih otokov, mali strežaj z ladje, se je v širni Ameriki znašel. Hotel je nekaj postati in ker je tako hotel je postal. Učil se je in diplomiral. Nato je šel na univerzo in uspešno končal študij. Potem je šlo vse laže. Z brati so ustanovili veliko trgovsko podjetje pod naslovom »Bratje Splivalo«, ki je danes dobro znano v Kaliforniji.

Ko se je začela druga svetovna vojna, Josip Splivalo in njegovi bratje niso pozabili svoje male, daljne, ranjene domovine. Josip je obiskoval izseljence, govoril na sestankih, pisal v liste, prikazoval filme. Ko so prispеле preko morja prve vesti o herojski borbi jugoslovanskih narodov, ki so se z golimi rokami borili proti močno oboroženim okupatorjem, so se v listih vedno pogosteje pojavljali članki z njegovim podpisom, v katerih je z navdušenjem opisoval to borbo in pogumno razkrival resnico, čeprav je bil zaradi tega deležen napadov od skupnice zbrane okrog jugoslovanske emigrantske vlade. Ko je 25. novembra 1944 pisal pismo vrhovnemu komandatu NOV, maršalu Titu, je Josip Splivalo že govoril v imenu močne izseljenske organizacije — Odbora za pomoč jugoslovanskim narodom — v katerem je sodeloval od ustanovitve. Obenem je poslal borcem NOV tudi dragoceno partizansko zastavo, ki je postala nekakšna simbolična vez Jugoslovancev z obeh strani oceana in simbol solidarnosti naših izseljencev z borbo jugoslovanskih narodov.

Po vojni je Josip Splivalo vneto organiziral zbiranje pomoči za obnovo rojstne dežele. Organiziral je prireditve in svečane sprejeme, pisal in predaval. Za zasluge ga je najnaprednejše pomorsko društvo, ki združuje jugoslovanske pomorščake, Klub pomorščakov, izvolilo za častnega člana.

Letos je bil Josip Splivalo že drugič na obisku v svoji rodni deželi. Z ženo in hčerko je obiskal Split, nato pa s posebno jadrnico dva tedna križaril po Jadranu. Na tem potovanju je posnel v barvah dokumentarni film o lepotah Jadrana. Posnetke bo predvajal na televiziji in na univerzah v Ameriki.

SLOVO OD DOMA

(Odlomek iz knjige »Kruh s sedmimi skorjama«)

Oče je stal pred hišo in bral pismo, ki ga je maloprej prinesel pismoonoša.

Nič sluteč, sem se kakor vsako dopoldne, tudi ta julijski dan namenil k obali, kjer so me čakali tovariši, s katerimi sem še pred nekaj dnevi sedel skupaj v šolskih klopeh. Zdaj smo končali osnovno šolo in končno lahko uživamo tisto s tolikšnim hrepenenjem pričakovano otroško svobodo.

»Jozo,« — me je predramil očetov glas, »vrni se!«

Oče ni imel nikoli ničesar proti našim razposajenim igram in skakanju v morje s privezanih čolnov.

»Potrebuješ me, oče?« sem se presenečen obrnil.

On pa je brez besed odšel v hišo.

Nejevoljen sem mu sledil. Ko sem vstopil, je sedel za kuhinjsko mizo in imel pred seboj odprto pravkar prispelo pismo.

»Sedi, sinko.«

Očetov glas je bil mehak. Čeprav nisem pričakoval, da me bo zaradi česa okregal, me je toplina, ki je dihala iz njegovih besed, posebej ganila.

»Prispelo je pismo od kapitana Krstelja.«

Takoj mi je postalo vse jasno.

Kapitan Krstelj je takrat vodil parnik »San Marco«, ki je v poletnih mesecih vozil na progi Trst—Pula. Večidel je vozil bogate in ugledne avstrijske državne uradnike in dunajsko gosposodo, ki je prihajala na Jadran preživljat poletje.

Krstelj je bil dober pomorščak. S svojo ladjo je znal tako večše priti k obali, da so razvajeni potniki opazovali te njegove manevre kot posebno turistično atrakcijo.

»Moraš se, otrok, pripraviti za pot,« je oče prekinil moje misli, ki so me obšle, ko je omenil kapitanovo pismo.

Torej so me sprejeli. To pomeni konec brezskrbnega življenja, iger in drobnih fantovskih pustolovščin. Treba bo iti s trebuhom za kruhom, kakor so odšle že generacije pred menoj. Čeprav še otrok, ki je komaj dopolnil deseto leto, sem po nepisanih mornarskih zakonih moral na ta težki, toda privlačni in neodvrnljivi pouk.

Vaški fantje, s katerimi sem se družil, so z navdušenjem sprejeli vest o mojem odhodu. Vsi so mi pomagali pri pripravah in vsak si je prizadeval, da bi kaj storil, da bi bil moj odhod prijetnejši.

Občutil sem nekakšno imenitnost, ker odhajam, da si bom prislužil svoj lastni kruh in pomagam staršem, ki so doslej skrbeli zame. Po starem mornarskem običaju, sem odšel po vasi, da se od vseh poslovim. Včasih pa je bilo v navadi, da fantom, ki odhajajo na morje, dajo darila in tudi jaz sem pričakoval, da dobim kakšen par volnenih nogavic. A sem se motil. V modernih časih so bili tu dobri stari običaji pozabljeni.

To je bilo v letu 1912.

Mati in sestra Katica so mi pripravile neveliko mornarsko vrečo in rjavo košaro z dvojnim pokrovom.

Končno je prišla sobota. Takoj ko se je zdanilo, smo odšli k obali, da se z barko popeljemo do Korčule.

Dobro sem se držal vse do takrat, ko se je bilo treba posloviti od matere. Takrat pa so mi proti moji volji, solze napolnile oči in sem skrtil glavo na njenih prsih. Nato pa sem se odtrgal od nje in hitro stekel vzdolž ulice proti obali.

Ko mi je izročal karto tretjega razreda do Pule, mi je oče dajal važne nasvete:

»Pazi nase. Dobro premisli vselej, preden kaj storiš. Bodi mož!«

Z grenkobo in brez besed sem poslušal očeta in njegove nasvete, ki so se mi zdeli neresnični: kako naj vendar bom mož, ko sem komaj zlezel iz plenic?!

Ko smo čakali na ladjo, sem neveselo opazoval mestni vrvež na Korčuli. Ob sobotah so se tu zbrali prebivalci iz vse okolice in celo s Pelješca, Mljeta in Lastova. Ljudje so se gnetli v trgovinah, sedeli pred kavarnicami na obali ali pa so čakali na parnik in skrbno opazovali, kako ta pristaja in kdo vse se vozi na njem.

Ko je »Lovrijenac« pristal, je nastal splošen hrup, ki so ga preglasili žvižgi pare in vzkliki tistih, ki so izkrcavali in vkrcavali tovor.

Oče je takoj poiskal prvega častnika, kapitana Andručevića in ga prosil, da naj poskrbi za mene na poti do Pule.

Kapitana Andričevića sem poznal in bilo mi je ljubo, da sva se tu srečala. Tudi on je bil iz siromašne družine; mati je morala težko delati in se mnogočemu odreči, da ga je izšolala.

Ko je prišel čas odhoda, mi je grlo postalo suho, oči pa so mi zalile solze. Andričevićeva prijazna uslužnost mi je olajšala slovo od očeta, a vseeno mi je bilo težko. Bilo mi je, ko da se mi trga srce.

Ves čas, ko se je parnik počasi oddaljeval od obale, nisem nehal maštati očetu in sosedom, ki so me spremili do ladje. Ko smo se obrnili v Pelješki prekop, sem pohitel na drugo stran, od koder sem lahko še gledal svoj dragi Viganj. Zagledal sem mater, kako maha z brisačo, da bi jo bolje videl. Zdelo se mi je, da vidim v vsakem oknu v vasi kakšno roko. In bilo mi je zelo, zelo težko. Nič več nisem niti poskušal zaustaviti solz, ki so mi lile po obrazu.

»Bodi mož!« mi je še vedno zvenel v ušesih očetov nasvet. Navset meni, otroku...

»Bodi delaven!« Ali nisem bil od najzgodnejših let vajen težkega življenja in dela? Sekal sem drva, prinašal dračje, pometal dvorišče, čistil čevlje vsem domačim, zbiral olive. Ali ne veslam že več let kot pravi ribič?

Ko sem tako majhen in ves zgrbljen opazoval kako v daljavi vse bolj izginja moja draga rodna vas, sem najbrž izgledal še bolj ubog: droben, suh, oblečen v mornarsko obleko, čisto sam z nekaj trdo kuhanimi jajci v škrniclju, namenjenimi za zajtrk, kosilo in večerjo.

Bilo je poldne, ko smo pluli mimo rta sv. Ivana. Potniki okoli mene, pomešani med konji, kravami, mulami, svinjami in kozami, kakor je to bilo v navadi v oddelku tretjega razreda, so odpirali svoje zavitke in počasi jedli. Tudi jaz sem hotel jesti; a bil sem preveč žalosten, moje grlo je bilo presuho, da bi mogel pojedsti en sam grizljaj.

MED POGREŠANIMI

Pojdite z menoj! Od hiše do hiše bomo šli. Gremo iskat sorodnike, prijatelje in znance moje mladosti.

Stopimo na pot, na kateri mi je znan vsak kamen, vsaka kotanja. Ni vse tako, kot je bilo pred petindvajsetimi leti, spremenilo se je. Drevesa so prerasla žive meje, nekaterih pa ni več. Sekira jim je odpela zadnjo pesem. Le zemlja je povsod še ista, stara in zvesta.

Tudi hiše so spremenile svoje obraze. Stojе sicer še tam kot pred leti, a okna so opustela, ni več živordečih nageljnov in rožmarina. Pa spet najdeš tudi hiše, ki so bile nekoč puste, zdaj pa visi z njihovih oken sama dehteča lepota. Potem spet gledaš ljudi, starikave in čemerne, pa spet mlade in smejoče se — same večne menjave.

Starikav, ovel obraz se prikaže izza hiše. Prepoznaš prijatelja in zabolijo te oči in srce. Spomniš se Jenkove pesmi: Hitro obrača se časa kolo... in ti je še enkrat huje.

S prijateljem greva po vasi. Hiše se skrivajo druga za drugo, ne poznaš jih več vseh po imenu. Vprašujem po tem in onem. Vprašam, kje je stari sosed, ki je trgjal kislo grozdje z brajde. Ni ga več, pred leti je umrl. Iščem znanca, da bi z njim spregovoril nekaj besed, ni ga več. Izselil se je v tujo deželo. Ustavim se pri hiši, kjer sem dobro poznal vso družino. Ne vidim vseh, a vprašati si ne upam. Otroci, ki stojе ob hišah, so mi tuji, neznan.

Čemu iščem in sprašujem? Pa menda nisem prišel v rojstno vas zato, da si ubijem svoje lepe spomine na mladost? Vse, kar sem pustil tu, ko sem odšel na tuje, vse se je spremenilo.

To so tesnobne misli, ni čudno, da lahko človeka, ki veliko premišljuje, ugonobe v nekaj dnevih. Ne čudim se več prijatelju, ki je dopotoval v domovino, a se je že po nekaj dneh vrnil v Cleveland. Takrat sem mislil, da je samo prikazen, a bil je res on in povedal mi je, da mu ni bilo obstanka v rojstni vasi, tako močno ga je prevzelo to, kar pravkar navdaja mene.

Tako hodim po vasi, hoteč obnoviti stara znanstva. Žena hodi z menoj, kakor da bi sledila moji senci. Ne more razumeti, kaj vse iščem.

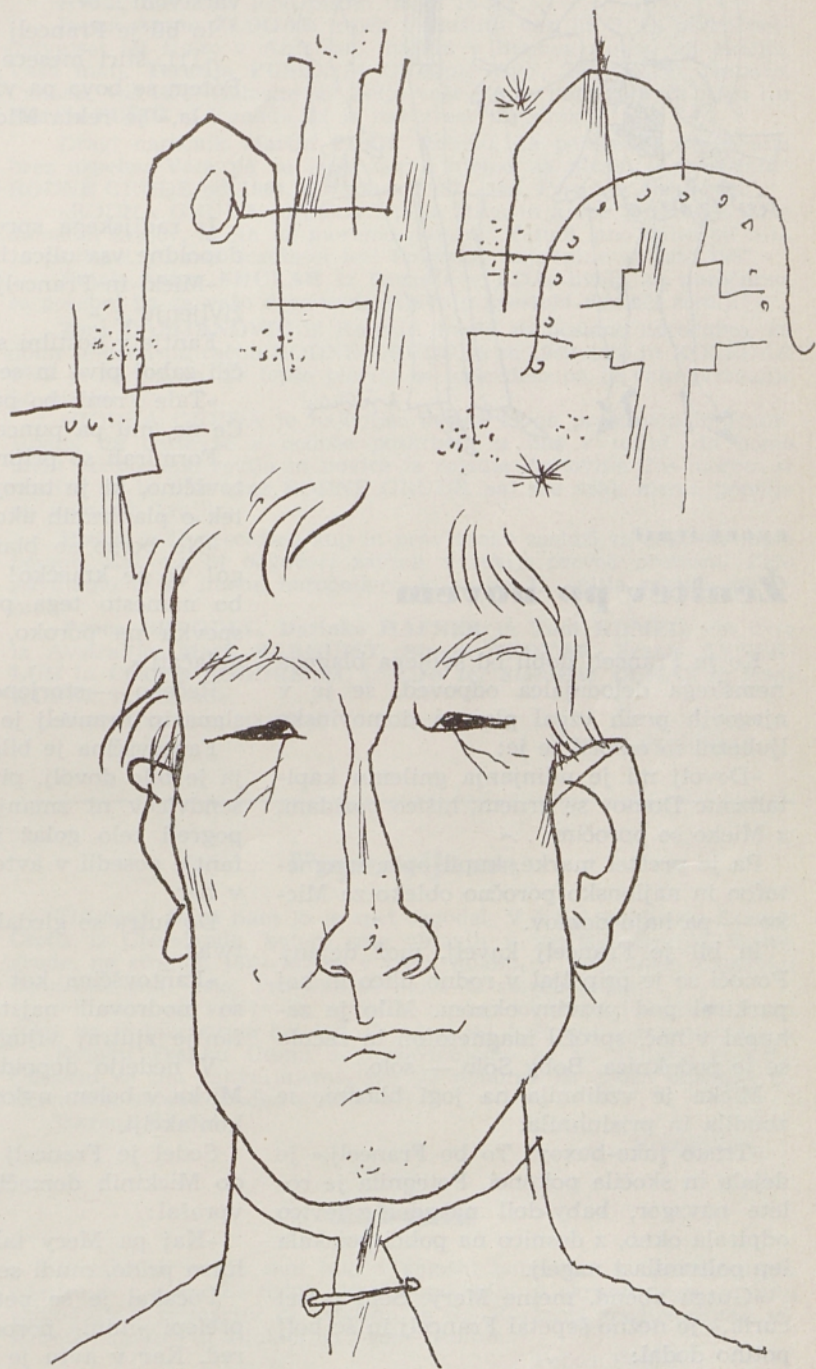
Stopiva na vaško pokopališče. Tudi tu je vse spremenjeno. Novi grobovi, nova imena. A tu so vsaj tisti, ki jih iščem. Drug ob drugem leže, prijatelji in sovražniki. Vse jih poznam, slednji sedaj oživi v mojem spominu in mi stopi pred oči.

Oko mi ostane na spomeniku s sliko moje sestrične Johance. Da, ta je pa še takšna, kakršna je bila takrat, ko sem odhajal v Ameriko. To je dekle, s katerim sva tako lepo, prijateljsko skupaj preživela otroštvo, kakor bi bila moja rodna sestra. Še danes jo vidim, kako mi pred odhodom s solznimi očmi sega v roko.

Nedaleč vstran leže v skupnem grobu oče, mati in teta Johana. Oče je umrl kmalu po mojem odhodu, mati je bila še živa ob mojem prvem obisku, takisto teta. Sedaj pa so tukaj vsi skupaj. Samo enega manjka, brata Franceljna, ki je padel na ruski fronti.

Da, vsi, ki sem jih zaman iskal po vasi, so tu. Mir vlada med njimi, zanje je konec vaških razprtij. Na vasi pa gre življenje dalje. Tisti, ki žive naprej, pripovedujejo o tistih, ki so na pokopališču, in o onih, ki so odšli v Ameriko. To pa je tudi vse. Zanje sprememba ni tako huda.

(Odlomek iz črtice Med pogrešanimi, zbirka J. N. Rogelj: Skrivnostni klic, Drž. zal. Slovenije, Lj. 1967)

EVGEN JURIC

Ženitev po novem

Ko je Francelj dobil od svojega blagega nemškega delodajalca odpoved, se je v njegovih prsih vzgal plamen domovinske ljubezni in odločil se je:

»Dovolj mi je udinjanja gnilemu kapitalizmu. Domov se vrnem, hišico pozidam, z Micko se poročim...«

Pa je preštel marke, kupil opla, magnetofon in najlonsko poročno obleko za Micko — pa hajd domov.

In bil je Francelj kavelj, mož dejanj. Ponoči se je pripeljal v rodno ulico in koj parkiral pod pravim oknom. Milo je zahupal v noč, sprožil magnetofon in začula se je podoknica. *Boby Solo — solo.*

Micka je vzdihnala na jogi blazini, se zbudila in prisluhnila:

»Tristo juke-boxov! To bo Francelj,« je dejala in skočila pokonci. Potegnila je rolete navzgor, baby-doll navzdol, z levico odpirala okno, z desnico na polici poiskala lep polivinilast nagelj.

»Guten abend, meine Mery. Sem prišel curik,« je nežno šepetal Francelj in še bolj potihlo dodal:

»Malo počakaj! Bom tako parkiral avto, da bom s strehe lahko zlezal k tebi...«

*

Ni minilo tednov pet, ko je Micka potožila:

»Francelj, treba se bo ozreti za otroškim varstvom...«

In bil je Francelj kavelj, mož dejanj.

»Tri, štiri mesece se še ne bo poznalo. Potem se bova pa vzela,« je dejal.

»Ja,« je rekla Micka za poskušnjo.

*

Iz radijskega sprejemnika je v nedeljo dopoldne vsa ulica izvedela:

»Micki in Franceljnu vso srečo v novem življenju...«

Fantje v gostilni so staknili glave, naročili zaboj piva in se posvetovali:

»Tale Frenk bo pa za pivo in viski dal. Če ne, mu pa punce ne damo.«

Formirali so pripravljalni odbor za fantovščino, ki je takoj predlagal prvi osnutek o planiranih akcijah.

»Ne bomo se blamirali s kakšno šrangom! To je kmečko! Skupščina fantov mu bo namesto tega poslala odločbo o prispevku na poroko, ki ga mora obvezno vplačati.«

Rečeno — storjeno. Odločba je bila poslana in Francelj je plačal — z devizami.

Fantovščina je bila v snack-baru. Viskija je bilo dovolj, pivo je teklo v potokih, sendvičev ni zmanjkalo in o polnoči so pogreli celo golaž iz konzerv. Potem so fantje posedli v avtomobile in se odpeljali v bar.

Do jutra so gledali strip-tease in plesali twist.

»Fantovščina kot že dolgo ne nobene,« so modrovali najstarejši možaki, ko so fantje zjutraj vijugavo pritrobili domov.

V nedeljo dopoldne je bil srečni dan. Micka v belem nylonu, Francelj pa v črni konfekciji.

Sedel je Francelj v opla in se zapeljal do Mickinih domačih. Kar skozi okno je vprašal:

»Kaj pa Mery tako dolgo mečka? Naj hitro pride, mudi se!«

Počakal je še pet minut in nevesta v prelepi »mini« poročni obleki je bila nared. Kar v avtu je končala ličenje: malo

puderčka, malo črnega tuša na trepalnice in še nekaj šminke na usta...

Za oplom z ženinom in nevesto so s kamionom in traktorjem peljali balo. Na kamionu je stal: hladilnik, sesalnik za prah, televizor, pralni stroj, mikser in nekaj drugih drobnarij, na veliki prikolici traktorja pa dva lepa kavča, omara z regali, italijanski voziček za dojenčka in v njem največja punčka, kar jih je mogoče kupiti v Trstu.

Za njimi se je v avtomobilu peljalo še pet dolgolascev, ki so na kitare ubirali tako glasne, da se avtomobilov še slišalo ni.

*

Poročno kosilo je bilo kot se spodobi: francoska solata, juha iz pravih magi kock, bifteki na angleški način, pommes-frites, italijanska solata in ananasov kompot. Za aperitiv so pili viski, k pojedini špansko vino.

Električarji v kotu so bili prvovrstni: igrali so vse najnovejše popevke Beatlesov in Rolling Stonesov.

Šef strežbe je povedal prvo zdravico:

»Ženinu naj obrt, ki jo bo odprl, dobro nese, in nevesta naj s pridom uporablja ta odpirac za konzerve, ki ji ga poklanja naš lokal!«

Potem so govori deževali in nevesti je postalo vroče. Omislila si je ljubeč topless, s katerim je dosegla iskreno odobravanje svatov. Ena od družic jo je posnemala in Franceljnov brat Tone se je tako navdušil zanjo, da jo je vpričo vseh zasnubil.

Namesto prisege sta Tone in dekle zaplesala madison in med plesom sklenila:

»Midva se bova pa drugače poročila. Po kmečko. V narodnih nošah in s kočijo na poročni urad.«

»Bravo!« so vzklikali nekateri svatje, Francelj pa je dejal:

»Zakaj neki! To dandanes že ni več moderno, saj se skoraj vsak tako ženi. Se pa raje tako, kot sem se! Živijo antikmečka ohcet!«

»Živijo!« so zaorili svatje.

(Delo)

Pogovor z naročniki

Gotovo ste vsi opazili, da sta sedma in osma številka RODNE GRUDE izšli skupaj v enem zvezku, kakor je to običaj že nekaj let. Na to vas opozarjamo še na tem mestu zato, da ne bo nepotrebnih pritožb, ker se vsako leto zgodi, da nekaj naročnikov spregleda skupno izdajo dveh števil in se potem pritoži, češ, da ni prejel osme številke. Ti dve številki tiskamo skupaj zato, ker je v poletju največ obiskov, prireditev in izletov kar na kupu. Tako lahko objavimo članke in slikovno gradivo v enem zvezku, katerega obseg je enak dvema številkami. Torej je letno dvanajst številke, ne enajst, kakor nekateri mislijo zaradi omenjene dvojne številke.

Naša draga zastopnica, gospa **Fanny STROJ** iz West Allisa v ZDA, vaše pismo in 161,00 USA dolarjev smo prejeli že 1. julija. Najlepša hvala! Knjižili smo za naročnine RODNE GRUDE, kakor ste pisali in sicer za:

Johanno CERAR (za dve leti), za Antonio DOLENSEK, Franka FERYANA, Jennie JENKO, Mary JUVAN, Franka KOLENCA, Franka KORITNIKA, Mary MAYER, Franka PUNCERJA, Mary RODICH, Ursulo RUPE, Louisa SAMSA, Fanny STROJ, Mary VRATANAR, Valentino RHEINHOLD.

Za KOLEDARJE 1967 smo zabeležili 36,00 USA dolarjev, vpisali pa smo tudi vaše naročilo za 15 KOLEDARJEV za leto 1968. In še enkrat se vam zahvaljujemo za tako skrbno opravljeno delo, za katerega si nočete vzeti pripadajoče provizije. Naročnike v tem okolišju pa vljudno prosimo, da se obračajo še v bodoče na našo požrtvovalno zastopnico Fanny Stroj, da ji pošiljajo naročila in naročnike in s tem olajšajo delo in stroške, ki jih ima s poštnino in telefoniranjem.

Spoštovani rojak **John TOMSIC** iz Walsenburga, ZDA, hvala za poslani denar za RODNO GRUDO in TISKOVNI SKLAD. Pišete, da ste KOLEDAR 1967, ki smo ga poslali ponovno, drugič, s priporočeno pošto, prejeli. Veseli smo, da vam je le prišel v roke. Zaradi takih primerov, ki jih je vse več, smo se odločili, da bomo odslej pošiljali KOLEDAR vsem naročnikom v prekomorskih državah s priporočeno pošto. Preberite zadevno sporočilo spredaj na prvem, polovičnem, listu te številke. Lep pozdrav!

Draga **Vida TRSTENJAK** iz Münchna, Nemčija, vaših vrstic smo pa res bili veseli. Prejemali ste revijo na ogled in vam je tako všeč, da ste že poslali naročnino zanjo. Hvala! Želimo, da jo pokazete in priporočite še drugim, tamkaj živečim Slovencec.

Ivan FORTE iz Blacktowna v Avstraliji, prejeli smo vaše ljubeznivo pisemce in ček za naročnino, hvala! Pozdrav in lepe želje iz tako oddaljene dežele nas še prav posebno razveselijo.

Gospa **Mary CEK** iz Carrolltona, ZDA, napisali ste preprosto, a tako pristržno pisemce, da ga bomo objavili kar v celoti:

»Pravkar sem se namenila, da pošljem zaostalo naročnino, pa sem dobila vaše obvestilo. Brez RODNE GRUDE bi mi bilo zelo dolgčas, saj je polna lepega branja in novic pa še kaj za »špas« najdem v njej. Z naročnino sem zaostala zaradi dolge bolezni, zdravljenja v bolnici in nazadnje smrti mojega ljubega, dobrega moža. Pošiljam 5,00 dolarjev, če je še kaj dolga, bom poravnala v kratkem. Lepo se vam zahvalim, ker niste prenehali pošiljati revije, saj hočem ostati naročnica RODNE GRUDE, dokler bom živa. S pozdravom, ostanem vaša Mary Cek.«

Naše iskreno sožalje, draga gospa Cek, ob izgubi vašega soproga. Sočustvujemo z vami in želimo, da bi med vrsticami RODNE GRUDE našli vsaj delček tiste ljubezni, ki vam jo lahko nudi samo najbližnji življenjski tovariš; in to je, verjemite, tudi domovina, ki ni in ne bo pozabila svojih rojakov na tujem.

Naročnik **Jože GORUP** iz Kanade piše:

»Pošiljam vam naročnino za vsa leta nazaj in za eno leto naprej. Ob tej priložnosti se lepo zahvaljujem za ves trud in pozornost do mene in vseh nas, ki živimo zunaj rojstne domovine. Rad bom ostal naročnik RODNE GRUDE tudi v bodoče!«

Hvala, rojak Jože, če pa je v Stoney Creeku še kaj Slovencev, seznanite jih z revijo, ki jim bo zvesta prijateljica iz domače zemlje.

Gospa **Mary IVKOVIČ** iz Chicaga v ZDA, prejeli smo naročnino za RODNO GRUDO, ki je zdaj poravnana do konca avgusta 1968. leta. Zahvaljujemo se za točnost, želimo, da bi z našim tiskom bili vedno zadovoljni in vas pristržno pozdravljamo!

»Thank You« Mrs. **Christine KOVACH** iz Euclida, ZDA, za poslano naročnino. Rožice na vašem kratkem pisemcu dokazujejo, da ste ga napisali iz srca. Zato še pristržen pozdrav!

Gospod **Frank JAVORNIK** iz Pueblo Colo, ZDA, vi ste se naročili in plačali naročnino za RODNO GRUDO na »Izseljenskem sre-

čanju« v Kamniški Bistrici. Hvala! Kajne, da je bilo lepo v kotičku pod očaki Kamniških planin? Se bomo še srečali. Dotlej naj vam RODNA GRUDA, iz meseca v mesec, pričara, košček po košček lepe Slovenije.

Rezka KERŽE iz New Smyrne Beach v ZDA nas je obiskala in poravnala naročnino v takem času, ko smo imeli polno hišo in se nismo utegnili kaj več pogovoriti. Draga gospa Rezka, topel pozdrav z željo, da še nadalje ostanete naša zvesta naročnica in prijateljica in da še pridete k nam!

Irene THERY iz Francije pravi med drugim v pismu:

»Ne vem, kako bi se oprostila, ker sem malo zaostala z naročnino za mojo ljubo RODNO GRUDO. Vsi jo tako radi beremo in pregledujemo slike. Ne znam vam opisati, kakšni občutki se zbudijo pri prebiranju novic iz rodne domovine. Najlepša vam hvala za takšna dragocena doživetja in mnogo lepih pozdravov od vseh Slovencev. **Janez GJEREK** je videl pri meni RODNO GRUDO, všeč mu je bila na prvi pogled in nestržno čaka, da mu pošljete vse številke, ki jih še imate.«

Hvala, Irene, za lepo pismo in za 15 FF.

Rojak **Anton ZLOGAR**, rojen v Bušnji vasi št. 5, že preko petindvajset let živite v Argentini, najbrž v Buenos Airesu ali okolici. Vaša mati, **Terezija PUŠIČ**, 34 Gillespie Ave., TORONTO, Ontario, Canada, vas išče! Oglasite se! Željo vaše sestre nam sporoča njen sin **Martin PUŠIČ** iz Kanade, ki je naš zvest naročnik.

Dragi naročnik **Martin PUŠIČ**, želimo, da poizvedba ne bi bila brez uspeha. Vam pa se lepo zahvaljujemo za pismo in naročnino RODNE GRUDE od 1964. do konca 1967. leta. Pristržne pozdrave!

»RODNA GRUDA je polna lepega čtiva in krase jo odlične slike domačih krajev, ki jih ne moremo pozabiti, četudi smo daleč od njih že petdeset ali nad šestdeset let! Prilagam naročnino za leto 1967.«

Rojak **Anton SHULAR** iz Girarda v ZDA, hvala za naročnino, še posebej pa za vašo dragoceno izjavo o zvestobi domači zemlji!

Zora DAMJANOVIČ iz Kanade, hvala za poslano naročnino, en dolar je ostal na račun RODNE GRUDE še za 1969. leto in KOLEDAR 1968 je že plačan. Še lepše plačilo za naše delo pa je vaše priznanje ko pišete:

»RODNA GRUDA je najboljše berilo, ki ga prejemam in čitam. Upam, da boste še v bodoče poskrbeli za nas v tujini, da bomo imeli vedno lepo revijo in novice iz rojstne domovine. Ne morem si misliti, da bi bila brez RODNE GRUDE, saj me vsak mesec popelje po domačih krajih.«

Pisem je še precejšen kup in prav vsako zasluži za odgovor toplo besedo. Žal, pa bi odgovori zavzeli v reviji preveč prostora. Zato navajamo le še imena naročnikov, ki so do 31. julija poslali naročnine:

Pepca DRVODEL, **Darinko HAFNER** in **Toni KOMEL**, vsi trije iz Avstralije, **Mary BARQUIST**, **Simon TROYAR**, **Frank ANDERLUH** in **Charles POGORELEC** iz ZDA ter **Stanislav ČEMAS** in **Rudi KURET** iz Kanade.

Vsem prav lep pozdrav!

Uprava publikacij

Popravljamo

Tiskarski škrat nam jo je spet zagodel. V črtici publicista Franka Česna iz Clevelanda, katero smo objavili v junijski številki Rodne grude, na straneh 186–187 je v tretji koloni, v petnajstem odstavku izpuščena ena vrsta. Pravilno se mora ta stavek glasiti:

»Franca, ali spiš?« Pa ni rekla ne bev ne mev. Potipljem jo za roko, pa je bila mrzla kot led. O jej, o jej, kako sem se prestrašil...

Rojaku Franku Česnu se opravičujemo za to neljubo pomoto. Obenem se mu zahvaljujemo, ker je honorar za črtico odstopil tiskovnemu skladu Rodne grude.

Iskrena hvala!

Uredništvo

Zahvala

V začetku junija sem bila v splošni bolnišnici v Novem mestu operirana v nosu. Za dobro uspelo operacijo in skrbno nego se toplo zahvaljujem primariju dr. Marinu in dr. Keržanu, medicinskima sestrama Albinci in Ljubici in vsem ostalim.

Pepca Pečnik,
Noyelles s/Lens, Francija

Rojaki, ki potujete po stari domovini in ostali Evropi, zapajte se nam!

» *Translurist* «

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

Centrala: **LJUBLJANA**, Titova 48/II. Tel. 313 366
telex AdriaAvio Ljubljana 31268

Poslovalnice: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Skofja Loka, Domžale, Piran

Podrobnejše informacije v ZDA pri August Kollander, Travel Bureau, 6419 St. Clair Ave. Cleveland 44103.

Zahtevajte prospekte!

mali oglasi

MESTNA GALERIJA V LJUBLJANI

Mestni trg 5, poleg Magistrata

ima v svojih prostorih tudi prodajni prostor, v katerem so naprodaj umetniška dela vseh živečih slovenskih likovnih umetnikov

Prodaj

VILO — dvostanovanjsko, z vrtom, garažo, prostorom za rejo domačih živali, na lepem kraju v Ljubljani.

Mira **KUNAVER**
Ljubljana, Hruševska 24

OBIŠČITE NAJVEČJO TRGOVSKO HIŠO V SLOVENIJI

VELEBLAGOVNICA
namaj
LJUBLJANA

V LJUBLJANI, TOMŠIČEVA UL. 2 (nasproti hotela Slon)
6 prodajnih etaž

10.000 artiklov za dom, družino, za gospodinjstvo, za šport in rekreacijo

Lastna menjalnica v pritličju

10 % popusta za nakup s tujimi plačilnimi sredstvi

Poslovalnici:

»ELITA«, Čopova ul. 7

»Blagovnica s stanovanjsko opremo«, Wolfova ul. 1

Velika izbira blaga

Ugoden nakup

Sodoben način prodaje

Devizno plačilo za Deutsche Bank A. G. — Filiale Stuttgart

v korist firme
ROBERT BOSCH GmbH, STUTTGART

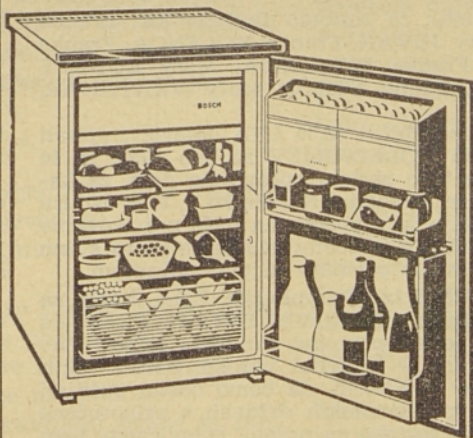
Cene in ponudbe izvolite zahtevati pri:

avtotehna

Zelite podariti vašim sorodnikom v Jugoslaviji

HLADILNIK?

Potem samo

BOSCH

Ljubljana
Titova 25

Zagreb
Petrinjska 51

Beograd
Galsworthyeva 23

Tekstil in konfekcija
za dom, delo
ali potovanje

modna hiša

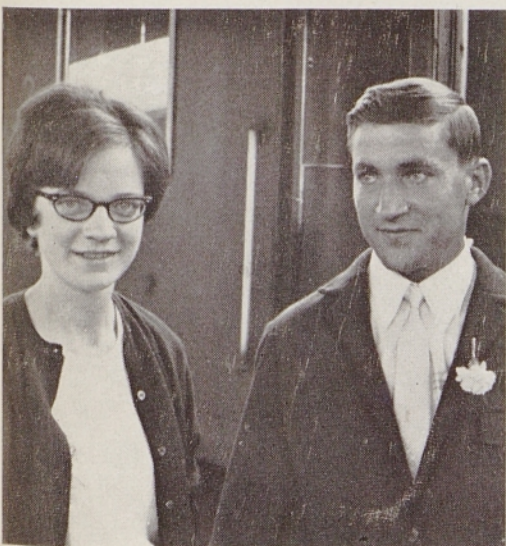
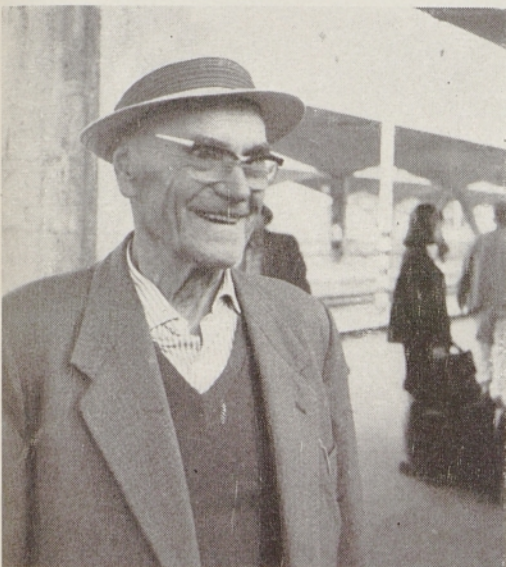
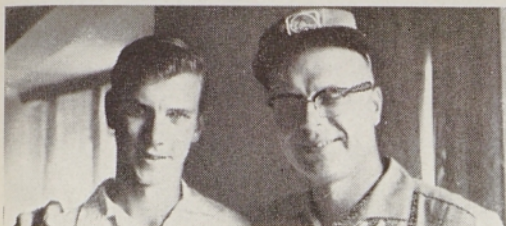
LJUBLJANA — MARIBOR

PRI PLAČILU V DEVIZAH
IMATE POPUST

Največja specializirana detajlistična
tekstilna organizacija v Jugoslaviji

LETOS NA OBISKU

Slika na zadnji strani: Izvir Savinje v Logarski dolini, zadaj Ojstrica - Foto: Peršak

Joe Mlakar iz Fontane s sinom
85-letni rojak Belinc iz Holandije je bil 15-krat v Sloveniji
Koprivčeva iz Holandije sta obisk Slovenije izbrala za poročno potovanje
Mary Suglich z vnukinjo in Tončko Erdeck
John Strukel in Mary, roj. Krainc iz Clevelanda

